

โครงการ
บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544
Roles of Subdistrict Administration Organization (SAO)
in Environmental Health Management 2001

นักวิจัย
วีระพงศ์ จินะดิษฐ์ WEERAPONG JINADIT
สุชาติ คงระวะ SUCHART KONGRAVA

ที่ปรึกษา	
รศ.นพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์	สถาบันเครือข่ายฯ สวรส.ภาคใต้
รศ.ณรงค์ ฅ เชียงใหม่	คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มอ.
นายอภิชาติ สังขชาติ	นายกสมาคม อบต.แห่งประเทศไทย
นายสินทรัพย์ อินทร์ตัน	ประธานกรรมการบริหาร อบต.ท่าข้าม
รศ.ดร.ปิติ ทฤษฎิคุณ	ผู้อำนวยการสถาบันเครือข่ายฯ สวรส.ภาคใต้

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
(สวรส.)

รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544

เสนอต่อ : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

โดย : สถานีอนามัยตำบลทุ่งใหญ่

คณะผู้วิจัย : นายวีระพงศ์ จินะดิษฐ หัวหน้าโครงการ
นายสุชาติ คงระวะ ผู้ช่วยนักวิจัย

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544 ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) โดยประสานงานของสถาบันเครือข่ายฯ สวรส.ภาคใต้ ในการให้สถานีนามัยตำบลทุ่งใหญ่ ดำเนินการวิจัย โดยมี นายวิระพงศ์ จินะดิษฐ์ นักวิชาการสาธารณสุข เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และนายสุชาติ คงระวะ เป็นผู้ช่วยนักวิจัย

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ สำเร็จได้ด้วยการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามของปลัด หรือรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ จำนวน 514 ท่าน และการเสียสละเวลาให้คณะผู้วิจัย สัมภาษณ์เจ้าของกิจการของประธารณ หรือกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัด หรือรองปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล 20 แห่งใน 4 จังหวัด (จังหวัดสงขลา, จังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสมุทรปราการ) คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ในโอกาสนี้ด้วย

ที่สำคัญยิ่ง ขอแนะนำและขอคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้อ่าน และวิจารณ์งานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ช่วยให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสถาบันเครือข่ายฯ สวรส.ภาคใต้ ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนให้คำแนะนำในการวิจัยด้วยดี

รายงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์มาก สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นข้อมูลในการปรับโครงสร้างตามภาระกิจตามกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการกระจายอำนาจให้องค์การบริหารส่วนตำบล

ด้วยความเคารพ

วิระพงศ์ จินะดิษฐ์

สุชาติ คงระวะ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ จัดหาทุน ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จากที่ปรึกษา รศ.นพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ รัช. ณรงค์ ณ เชียงใหม่ นายอภิชาติ สังขชาติ นายสินทร อินทร์ดี และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข จำนวน 3 ท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ปิติ ทฤษฎีกุณ ผู้อำนวยการสถาบันเครือข่ายฯ สวรส.ภาคใต้ และ ผศ.สมสมร ชิตตระการ รองผู้อำนวยการสถาบันเครือข่ายฯ สวรส.ภาคใต้ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการขอสนับสนุนทุนเพื่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณไพจิตร วัณสานุวัตร หัวหน้ากลุ่มงานเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต 12 และคุณทิพย์ สายแก้ว ปลัด อบต.คลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่กรุณาตรวจสอบและปรับปรุงแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ คุณสินทร อินทร์ดี ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่สนับสนุนเจ้าหน้าที่ร่วมเก็บข้อมูลในส่วนของการเยี่ยมพื้นที่ และสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

ขอขอบพระคุณ คุณพันธุ์ชัย วัฒนชัย ผู้อำนวยการกองราชการส่วนตำบล ที่กรุณาประสานงานขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยัง อบต.กลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ

ขอขอบพระคุณ ประธาน อบต. ปลัด อบต. และพนักงาน อบต.ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก ตลอดทั้งประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา นครราชสีมา เชียงใหม่ และสมุทรปราการ ที่คณะผู้วิจัยเยี่ยมพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์

วีระพงศ์ จินะดิษฐ์

สุชาติ กงระวะ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยการสำรวจสภาพปัญหา บทบาท ศักยภาพ และอุปสรรค ด้านการจัดการมูลฝอย การจัดการประปาหมู่บ้าน และการควบคุมโรคไข้เลือดออก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำหรับ ปลัด อบต. จำนวน 514 ชุด ได้รับตอบกลับจำนวน 498 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.9 และการเยี่ยมพื้นที่ สัมภาษณ์เจาะลึก ประชาชน ประธานหรือกรรมการบริหาร อบต. และปลัดหรือรองปลัด อบต. จำนวน 20 ตำบลทั่วประเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการสำรวจ พบว่า อบต.ได้รับการร้องเรียนเรื่องมูลฝอยบ่อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.1 รองลงมาคือการขาดแคลนน้ำสะอาด และการระบาดของโรคไข้เลือดออก คิดเป็นร้อยละ 63.3 และ 34.5 ตามลำดับ และส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน ตามด้วยการควบคุมโรคไข้เลือดออก ส่วนการเยี่ยมพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึก ด้านการจัดการมูลฝอย พบว่า มีปัญหาการลอบทิ้งมูลฝอยข้างทาง ปัญหามูลฝอยตกค้าง และปัญหาสถานที่กำจัดซึ่งพบว่า บางแห่งหมดสัญญา บางแห่งมูลฝอยเต็ม และบางแห่งใกล้แหล่งน้ำผิวดิน โดยเกือบทั้งหมดใช้วิธีกำจัดไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ด้านการจัดการประปาหมู่บ้าน พบว่ามีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ ปริมาณน้ำ การบริหาร และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการควบคุมโรคไข้เลือดออก พบว่า อบต.ขาดบุคลากรสาธารณสุข บุคลากรอื่นที่มีอยู่ขาดความรู้ ประสบการณ์ด้านการควบคุมโรคไข้เลือดออก และมีปัญหาด้านการประสานงานกับสถานีอนามัย

อบต.ขาดทั้งบุคลากรงบประมาณ และเทคโนโลยี ด้านบุคลากร พบว่า อบต.ร้อยละ 73.3 ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านงบประมาณ พบว่า อบต.แต่ละชั้นส่วนใหญ่มีรายได้ลดลงในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ของการจัดชั้นอบต.

ท่ามกลางปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ พบว่า อบต.บางแห่งมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของตนเองโดยวิธีการต่างๆ เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอยเพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัด คั้นรายได้จากการรีไซเคิลสู่ประชาชนเป็นการตอบแทน และมีการทำปฎิชีวนาจากขยะ

การแก้ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อบต.จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และการควบคุมโรคไข้เลือดออก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องผลิตคู่มือสำหรับการปฏิบัติงาน และต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถเฉพาะในการปฏิบัติงาน

Abstract

The objectives of this research were to evaluate the roles and problems of SAOs in environmental health management. Study issues included the roles, capabilities and obstacles in solid waste management, village water supply management and DHF control. Data collection was done using a questionnaire self-completed by the secretary of SAOs of each of the 514 SAOs. 498 responded (96.9%). Site visitation and in-depth interview of executive board members and the secretaries of SAOs were carried out in 20 subdistricts. Data were analyzed using percentage, mean and standard deviation and content analysis.

The results from the questionnaire showed a high level of complaints about solid waste (78.1%) than the problems of clean water and DHF control. (63.3% and 34.5%) The site visitations revealed that solid waste was often dumped on the side of the road. Slow elimination and lack of land for treatment were important problems. Some sites were near water sources. Water supply was often insufficient and there was poor public participation and DHF control.

Generally SAOs did not have enough manpower, budget and technology for environmental health management. 73.3% did not have an environmental health committee. The actual income of most SAOs was below the criteria set by law.

Although there were many problems as those mentioned above, some SAOs were quite successful in reducing the disposal load, promoting the recycling process and producing bio-fertilizer from garbage.

It is recommended that personnel competent in environmental health management are needed for most SAOs. The government should produce a manual for these works and train the personnel properly.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	(3)
กิตติกรรมประกาศ.....	(4)
บทคัดย่อ.....	(5)
Abstract.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(10)
รายการภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	1
1 บทนำ, หลักการและเหตุผล.....	1
1.1 ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ทั่วไป.....	2
1.3 วัตถุประสงค์เฉพาะ.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.6 กรอบแนวคิด.....	4
2 ทบทวนวรรณกรรม.....	5
2.1 แนวคิด ความหมายของการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม.....	5
2.2 สถานการณ์อนามัยสิ่งแวดล้อมที่สนใจศึกษา.....	7
2.3 ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล.....	14
2.4 อำนาจหน้าที่ และโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล.....	15
2.5 แผนพัฒนาตำบล.....	18
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีการวิจัย	23
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	23
3.2 การทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือ.....	27
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	28
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
4 ผลการวิจัย.....	29
4.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ.....	29
4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	54
5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	74
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	74
5.2 อภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	82
จุดแข็งและจุดอ่อนของผลงานวิจัยชิ้นนี้.....	86
บรรณานุกรม.....	88
ภาคผนวก.....	96
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับปลัด อบต.	97
ภาคผนวก ข ขยะอันตรายและการป้องกัน	102
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	104
ภาคผนวก ง ไร้ขีดเคลแบบง่ายๆ ทำได้ด้วยมือเรา	116
ภาคผนวก จ เครื่องฟ่นสารเคมีกำจัดแมลง	117
ภาคผนวก ฉ พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542	122
ภาคผนวก ช การกำหนดรหัสตัวแปร	134
ประวัติผู้เขียน.....	142

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 เกณฑ์กำหนดระดับชั้น อบต.	18
2 จำนวน อบต.ทั้งหมด จำนวนตัวอย่างที่จะศึกษาจากแบบสอบถาม และช่วง 95%CI	24
3 จังหวัดที่เลือกศึกษา โดยการเชื่อมพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก แยกภูมิภาค	25
4 การเลือก อบต.ตัวแทนภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่)	26
5 การเลือก อบต.ตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดนครราชสีมา)	26
6 การเลือก อบต.ตัวแทนภาคกลาง (จังหวัดสมุทรปราการ)	26
7 การเลือก อบต.ตัวแทนภาคใต้ (จังหวัดสงขลา)	27
8 จำนวน ร้อยละ ช่วง 95% CI ของตัวอย่างที่ได้รับแบบสอบถามคืนจำแนกตามระดับชั้น อบต.	29
9 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะของตัวแปร	30
10 จำนวน ร้อยละของ อบต.ที่ศึกษา จำแนกภูมิภาค	32
11 การร้องเรียนจากประชาชน หรือหน่วยงานอื่น	33
12 การจัดลำดับปัญหา ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	34
13 การแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	34
14 พนักงานส่วนตำบลในส่วนสาธารณสุขของ อบต.ชั้น 1	35
15 แผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 ของ อบต. จำแนกตามลักษณะตัวแปร	36
16 การจัดทำแผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี (2545-2549)	38
17 เปรียบเทียบรายได้ของ อบต.ปีงบประมาณ 2544 กับหลักเกณฑ์การแบ่งชั้น อบต.	39
18 การจัดสรรงบประมาณ ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในปีงบประมาณ 2544	40
19 การออกข้อบังคับตำบล ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต.	41
20 จำนวน ร้อยละ ของข้อบังคับตำบลที่ออกโดย อบต.	42
21 การพัฒนาพนักงานส่วนตำบล ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	43
22 การจัดการมูลฝอยของ อบต.	45
23 จำนวนรถเก็บขนมูลฝอย	46

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
24 ศักยภาพการจัดการมูลฝอยของ อบต. สรุปจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ	46
25 ประเมินการศักยภาพการจัดการมูลฝอยของ อบต.ทั่วประเทศ	47
26 สัดส่วนการจัดการมูลฝอยในเขต อบต. จำแนกตามระดับชั้น	47
27 การจัดการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค	49
28 การควบคุมโรคไข้เลือดออก	50
29 ปัญหา อุปสรรคการจัดการมูลฝอยของ อบต.	51
30 ปัญหา อุปสรรคการจัดการประปาหมู่บ้าน	51
31 ปัญหา อุปสรรคการควบคุมโรคไข้เลือดออก	52
32 ความต้องการอบรมความรู้เพิ่มเติมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 3 ลำดับแรก	53
33 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของประธาน หรือกรรมการบริหาร อบต.	54
34 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของปลัด หรือรองปลัด อบต.	56
35 ข้อมูลสภาพปัญหา และข้อเสนอวิธีแก้ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต.	82
36 แนวทางการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมยุงพาหะ	121
37 อำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	125
38 การแบ่งกลุ่มประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542	128
39 ภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542	131
40 ความหมายของรหัสในโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลของคำถามปลายเปิด	134

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ที่รองรับมูลฝอยไม่มีฝาปิด	104
2 การทิ้งมูลฝอยข้างทาง	104
3 มูลฝอยตกค้างรอการจัดเก็บจาก อบต. ซึ่งบางแห่งเก็บเพียง 1 ครั้งต่อสัปดาห์เท่านั้น	105
4 สถานที่กำจัดมูลฝอยไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ใกล้แหล่งน้ำผิวดิน	105
5 ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด	106
6 สถานที่ฝังกลบมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านพรุและพื้นที่ต่อเนื่อง...	106
7 ระบบบำบัดน้ำเสีย สถานที่ฝังกลบมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านพรุและ...	107
8 การปฏิบัติงานของพนักงานจัดเก็บมูลฝอย อบต.หมูสี อ.ปากช่อง	107
9 อบต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เริ่มทดลองให้ประชาชนแยกมูลฝอย	108
10 โรงงานรีไซเคิลของเอกชน ในเขต อบต.หนองหอย จังหวัดเชียงใหม่	108
11 อบต.หนองป่าครั่ง ไม่มีถังรองรับมูลฝอย แต่ถนนสะอาด...	109
12 อบต.หนองป่าครั่ง ใช้สติกเกอร์รณรงค์ให้ชาวบ้านแยกขยะ	109
13 การเก็บมูลฝอยของ อบต.หนองป่าครั่ง มีการบันทึกน้ำหนักก่อน...	110
14 ถนนในเขต อบต.หนองป่าครั่งไม่มีถังรองรับมูลฝอย ถนนสะอาด	110
15 แผ่นผ้าประชาสัมพันธ์รณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลายของ อบต.หนองป่าครั่ง	111
16 เครื่องพ่นหมอกควัน และสารเคมี อบต.แม่แฝกใหม่ จ.เชียงใหม่	111
17 เครื่องพ่นหมอกควัน อบต.คองหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	112
18 ป้ายรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกในเขตอำเภอบางบ่อ จ.สมุทรปราการ	112
19 ระบบประปาหมู่บ้านในเขต อบต.ทุ่งตำเสา ใช้แหล่งน้ำจากน้ำผิวดิน	113
20 ระบบประปาหมู่บ้านในเขต อบต.ทุ่งตำเสา มีระบบเติมคลอรีนอัตโนมัติ	113
21 การล้างหน้าทรายกรองระบบประปากรมอนามัย ในเขต อบต.คลองอู่ตะเภา...	114
22 รถบริการน้ำเชื้อโดยงบประมาณ อบต.คองหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	114
23 ความสะอาดของประชาชนที่มีระบบประปาหมู่บ้าน (เขต อบต.แม่แฝกใหม่)	115
24 ความสะอาดของประชาชนที่มีระบบประปาหมู่บ้าน (เขต อบต.คลองอู่ตะเภา)	115

1.1 ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

อนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพอนามัยของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ฉะนั้นสุขภาพอนามัยของมนุษย์ก็ย่อมได้รับผลจากคุณภาพสิ่งแวดล้อม งานอนามัยสิ่งแวดล้อมจึงเป็นงานที่มุ่งจะรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพที่เหมาะสม เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นงานที่ป้องกันมิให้โรคหรือพิษภัยเข้าสู่ตัวมนุษย์ ถ้าสิ่งแวดล้อมมีสภาพเสื่อมโทรมเกิดเป็นมลพิษขึ้น มนุษย์ก็ต้องได้รับผลเสียต่อสุขภาพอนามัย เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย แม้แต่เศรษฐกิจและสังคมก็อาจได้รับผลกระทบด้วย (ประภรณ์ จารุจันทร, 2528 : 5-7)

แต่เดิม หน่วยงานที่รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กรมอนามัย ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสถานีอนามัย นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนนั้น ๆ

ต่อมาเกิดองค์การบริหารส่วนตำบล ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมา 3 ปีซ้อนหลังติดต่อกัน เหลือไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, 2537) โดยมีการยกฐานะสภาตำบลขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลรวม 4 ครั้ง มีจำนวนทั้งสิ้น 6,746 แห่งทั่วประเทศ (กองราชการส่วนตำบล : 2543) มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการบริหาร การกำหนดแนวทางการทำงาน การจัดทำแผนพัฒนาตำบลและการใช้จ่ายงบประมาณของตนเอง มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่ อบต. ให้มีบทบาทในการจัดการ การบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งที่อยู่ในเขตและนอกเขตพื้นที่ที่อาจมีผลต่อวิถีชีวิตของประชาชน หรืออาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต หรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ (มาตรา 290) ตลอดจนการควบคุม และกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน (มาตรา 79) ตัวอย่างของปัญหาด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต. ได้แก่ การจัดการน้ำเสียเพื่อการอุปโภคบริโภค การจัดการน้ำเสีย การ

ระบายน้ำ การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การควบคุมมลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง การจัดการของเสียอันตราย การจัดการจราจรในชุมชน การสุขาภิบาลอาหาร การควบคุมกำจัดแมลงและสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค (กิตติชัย รัตนะ, 2542 : 28-48) แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาใน 3 ประเด็นที่คิดว่า อบต. น่าจะมีศักยภาพที่สามารถดำเนินการได้ขณะนี้ คือ การจัดการมูลฝอย การจัดการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค และการควบคุมโรคไข้เลือดออก

ผู้วิจัยเป็นบุคลากรสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ปฏิบัติงานที่สถานีอนามัยในตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข มีหน้าที่ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมพื้นที่เดียวกันกับ อบต. โดยมีเป้าหมาย คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน แต่เนื่องจาก อบต. มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งสภาพปัญหา ประสพการณ์ โครงสร้าง บุคลากร งบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ประกอบกับยังไม่มีข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต. ใน 3 ประเด็นดังกล่าว ที่จะใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และหากลวิธีในการดำเนินการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นแบบของการป้องกัน และแก้ไขปัญหา จึงสนใจทำวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544

1.2 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อประเมินบทบาทด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต. ทั่วประเทศ

1.3 วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 1.3.1 สสำรวจสภาพ ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม
- 1.3.2 ศึกษาบทบาท ศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม
- 1.3.3 ศึกษาปัญหา อุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

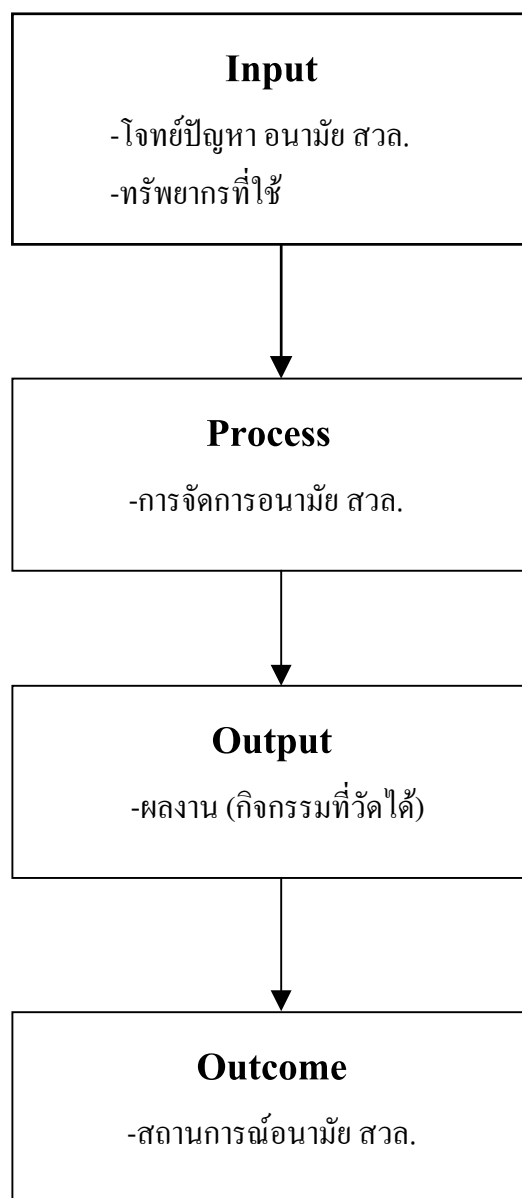
การศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสารแล้ว พบว่าน่าสนใจศึกษามหาวิทยาลัยของ อบต. ใน 3 ประเด็น ดังนี้

- 1.4.1 การจัดการมูลฝอย
- 1.4.2 การจัดการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค
- 1.4.3 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลงานวิจัย เป็นข้อมูลให้กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข ในการจัดทำ แผนพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต. และเป็นข้อมูลให้แก่สถาบันเครือข่ายการส่งเสริมการวิจัยระดับพื้นที่ (สวรศ.ภาคใต้) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในการจัดหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมให้แก่ อบต.ในภาคใต้ ตามสภาพ ปัญหาภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางการจัดอบรมแก่ อบต.ทั่วประเทศอีกด้วย

1.6 กรอบแนวคิด

การศึกษารั้ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วยเนื้อหาสาระดังนี้

2.1 แนวคิด ความหมายของการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

2.2 สถานการณ์อนามัยสิ่งแวดล้อมที่สนใจศึกษา

2.3 ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.4 บทบาท อำนาจหน้าที่และโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.5 แผนพัฒนาตำบล

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ความหมายของการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

2.1.1 แนวคิดของงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ประภรณ์ จารุจันทร (2528 : 2) ได้ให้แนวคิดของงานอนามัยสิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้

2.1.1.1 สิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้นคุณภาพของสิ่งแวดล้อมจะดีหรือเลื่อมโทรมจึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.1.1.2 การเพิ่มประชากร การพัฒนาและการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ และจากการกระทำของมนุษย์โดยตรงนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้อนามัยสิ่งแวดล้อมเลื่อม

2.1.1.3 เมื่อสภาพสิ่งแวดล้อมเลื่อมโทรมย่อมส่งผลให้การกินคืออยู่ดี และสุขภาพอนามัยของมนุษย์เลื่อมโทรมตามไปด้วย นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการเสียดุลของธรรมชาติ ระบบนิเวศน์เสียหายและส่งผลกระทบต่อสิ่งที่มีชีวิตอื่นๆ อีกด้วย

2.1.1.4 การบริหารงานอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นการดำเนินการเพื่อควบคุมและแก้ไขคุณภาพของสิ่งแวดล้อมไม่ให้เลื่อมโทรมลง ทั้งนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและเกี่ยวข้องกับทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ได้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ

2.1.2 ความหมายของการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม สามารถแยกอธิบายได้เป็นความหมายของคำว่า การจัดการ อนามัย สิ่งแวดล้อม และอนามัยสิ่งแวดล้อม

2.1.2.1 ความหมายของคำว่า การจัดการ

Dale (1973 : 6) อธิบายว่า การจัดการ หมายถึง การจัดองค์กรและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.1.2.2 ความหมายของคำว่า อนามัย

ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2524 :73) ได้ให้ความหมายว่า อนามัย หมายถึง สุขภาพอันดีนั้นมีใช้แต่เพียง ความปราศจากโรคหรือสภาพที่พ้นจากความพิการเท่านั้น หากหมายความรวมถึง ความ เป็นอยู่ที่ดีสุขสมบูรณ์พร้อมทั้งทางกาย ทางใจ ตลอดจนทางสังคมด้วย (Health is a state of complete physical mental and social well being, not merely the absence of disease or infirmity)

2.1.2.3 ความหมายของคำว่า สิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2535 :4) อธิบายว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น วัฒนธรรม แบบแผน จารีตประเพณี และความเชื่อ ที่มีอิทธิพลเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่ง จะเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมจึงเป็น วัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันทั้งระบบ

2.1.2.4 ความหมายของคำว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม

โรจน์จรรย์ย์ คำนวณสวัสดิ์ (2540 : 11) อธิบายว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กิจกรรม หรือกระบวนการที่ดำเนินการอย่างมีระบบ เพื่อรักษาไว้ซึ่ง (คุณภาพ) สิ่งแวดล้อมที่ยอมรับได้ของ (กลุ่ม) คนในสังคม และ/หรือ เพื่อปรับปรุง (คุณภาพ) สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงไปให้กลับคืนมาสู่ สถานภาพที่ยอมรับได้อีกครั้งหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2529 : 5) อธิบายว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม คือ กระบวนการแผนงาน หรือกิจกรรมในการจัดสรร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนองความต้องการระดับต่างๆ ของมนุษย์ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ ยั่งยืน และก่อให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.1.2.5 ความหมายของคำว่า อนามัยสิ่งแวดล้อม

ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2524 :73) ให้ความหมายว่า อนามัยสิ่งแวดล้อม หมายถึง การควบคุม องค์ประกอบทั้งหมดของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นอันตรายหรืออาจเป็นอันตรายต่อ

การดำรงชีวิตอันเป็นปกติสุข ทางกาย จิตใจ และสังคมของคน (The Control of all those factors in man's physical environment which exercise or may exercise a deleterious effect on his physical development, and survival)

จากความหมายต่างๆ ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสรุปได้ว่า การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่มีการดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้อย่างมีระบบ ขั้นตอน โดยมีเป้าหมายเพื่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไข คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายหรืออาจเป็นอันตราย ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ ดิน มลพิษ ฝุ่นละออง ความร้อน แสง เสียง สารเคมี อาคารหรือสิ่งก่อสร้าง ฯลฯ ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน เพื่อเกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี สุขสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข

2.2 สถานการณ์อนามัยสิ่งแวดล้อมที่สนใจศึกษา

2.2.1 ระบบประปาหมู่บ้าน

รูปแบบต่าง ๆ ของการจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค ในกิจกรรมหลักๆ ได้แก่ การจัดสร้างภาชนะเก็บกักน้ำฝน บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล และระบบประปาหมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการจัดหาและพัฒนา น้ำสะอาดในชนบทมีหลายหน่วยงาน เช่น กรมโยธาธิการ, รพช., กรมทรัพยากรธรณี, กรมการปกครอง, กรมประชาสัมพันธ์, กรมการพัฒนาชุมชน, กรมปศุสัตว์ และกรมอนามัย เป็นต้น

กรมอนามัย ได้ดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และคำนึงถึงคุณภาพของน้ำเป็นประการสำคัญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมาจนถึงขณะนี้ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี จนปัจจุบันมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษาระบบประปาชนบท พ.ศ. 2535 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำ และตั้งกรรมการของกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นบริหารกิจการและบำรุงรักษาระบบประปาชนบทในหมู่บ้านของตนเองเป็นสำคัญ เช่นเดียวกัน

จากข้อมูลของกลุ่มงานส่งเสริมปฏิบัติการและบำรุงรักษากองประปาชนบท กรมอนามัย รายงานว่า การจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้าน โดยหน่วยงานต่างๆ จนถึงปี พ.ศ.2539 รวมทั้งสิ้น 20,612 แห่ง ครอบคลุม 21,864 หมู่บ้าน จากหมู่บ้านทั้งหมด 66,974 หมู่บ้าน คิดเป็น 32.6 % จากหมู่บ้านทั้งหมด (ยูดี คาดการณ์ไกล, 2542)

2.2.2 ปัญหาการจัดการมูลฝอย

2.2.2.1 ปัญหามูลฝอยในชนบทไทย

ปัญหามูลฝอยในประเทศไทย ได้ปรากฏเด่นชัดมากขึ้นทุกขณะ จะเห็นได้จากปัญหาขยะล้นเมือง การทิ้งกากของเสียอันตรายในพื้นที่ของชาวบ้านโดยไม่ผ่านการบำบัดจากโรงงานต่างๆ ตลอดจนความขัดแย้งของการใช้ที่ดินเพื่อเป็นแหล่งกำจัดมูลฝอย หรือกากของเสียอันตราย ประชาชนโดยทั่วไปเริ่มมีความกังวลใจปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในหลายๆ พื้นที่ อาการเช่นนี้เรียกว่า “Nimby Syndrome” อาการ Nimby (not in my back yard) ในปัจจุบันนี้ ได้ถูกกำหนดจากหลายฝ่ายว่าเป็นอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงต่อการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมที่กำลังเกิดขึ้นจำนวนมาก เนื่องจากประชาชนต้องการให้แหล่งกำจัดของเสียอันตรายอยู่ในที่ที่ไม่ใช่บริเวณใกล้ที่อยู่ของตน

ปัญหามูลฝอยที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น การก่อสร้างโรงงานกำจัดมูลฝอยที่มีทุนสูงยังคงต้องดำเนินการต่อไป แต่ขณะเดียวกันพฤติกรรมการบริโภคและการรู้จักใช้ประโยชน์จากของเสียและการแยกมูลฝอยเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่งกว่าเพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัดในอนาคต ซึ่งปัญหามูลฝอยในชนบทมีลำดับความสำคัญของปัญหาล้างแวล้อมในชนบทเป็นลำดับแรก ปัญหาน้ำเสีย และมลพิษทางอากาศยังไม่เด่นชัดมากนัก

มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทยได้ดำเนินการศึกษาเรื่องการจัดการของเสียในชุมชนขนาดเล็ก เพื่อเสนอต่อกรมอนามัยในปี พ.ศ.2539 โดยคัดพื้นที่ศึกษาตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ในชนบทประกอบด้วย พื้นที่หลัก คือ ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก และพื้นที่เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบ คือ ตำบลไทรโยค อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อค้นพบดังนี้ (ยูวดี คาคการณ์ไกล, 2542)

ก. ปัญหามูลฝอยจากบ้านเรือนในชนบท

ประเภทมูลฝอยที่พบ จะมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับมูลฝอยในเมือง หรือเทศบาล สุขาภิบาล จะแตกต่างกันที่สัดส่วนของประเภทมูลฝอย ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นกับการแพร่กระจายของความเจริญที่นำเข้าสู่ชนบท การจัดการมูลฝอย ชาวบ้านนิยมกำจัดโดยการเผา ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมแล้ว และร้อยละ 40-60 ของครัวเรือนในหมู่บ้านยังขาดแคลนที่รองรับมูลฝอยอัตราการเพิ่มปริมาณและประเภทของมูลฝอยจากบ้านเรือนจะขึ้นกับปัจจัยของความเจริญและการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้มีการนำสินค้าเข้าสู่หมู่บ้านได้สะดวกมากขึ้น ประเภทหรือลักษณะมูลฝอยจะเปลี่ยนรูปไปจากเดิม จากมูลฝอยที่สามารถกำจัดได้โดยธรรมชาติเป็นมูลฝอยที่ต้องการการกำจัดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การนำไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านถึงแม้มีข้อดีมากมาย

แต่ก็นำปัญหามาให้เช่นกัน การกำจัดหลอดไฟเก่าที่มีอัตราการใช้สูงขึ้นเรื่อยๆ หรือการนำสารเคมีมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต ปัญหาการกำจัดและทำลายจึงเกิดขึ้นตามมา

ข. ปัญหามูลฝอยจากอุตสาหกรรมชุมชน

เมื่อมีอุตสาหกรรมชุมชนและชนบทเข้าสู่หมู่บ้าน จะมีประเภทและปริมาณของมูลฝอยที่เกิดขึ้นและแตกต่างจากลักษณะเดิมของมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ตัวอย่างกรณีของอุตสาหกรรมผลิตรองเท้าจะนำวัตถุดิบมาจากบริษัทเพื่อให้ชาวบ้านทำการเย็บและประกอบ ประเภทมูลฝอยที่เกิดขึ้น ได้แก่ เศษผ้า ด้าย ขางพื้นรองเท้า เศษอาหาร ถุงพลาสติก กระดาษ ขาง ฟองน้ำ กาว เศษแก้ว เศษไม้ ใบไม้ โลหะ โฟม เป็นต้น

มูลฝอยเหล่านี้วันจะเพิ่มมากขึ้น อบต.ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่น จะต้องเข้ามามีบทบาทควบคุมดูแลอย่างจริงจังมากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเกิดการขยายตัวของธุรกิจเข้าสู่ชนบทในอนาคต

2.2.2.2 ปัญหา และการจัดการมูลฝอยของท้องถิ่นในประเทศต่างๆ

ผลจากการประชุมโลก (Earth Summit) เมื่อปี พ.ศ. 2535 ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ที่ได้ยอมรับหลักการแห่งความยั่งยืนคือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมโลกที่ยั่งยืนยั่งยืน (Sustainable Development) เพื่อให้โลกมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความปลอดภัยต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหมด และองค์กรป้องกันสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (US.EPA) ได้เสนอแผนปฏิบัติที่สำคัญสำหรับการจัดการขยะ และของเสียในปัจจุบันและอนาคตแก่ประชาคมโลก คือ ให้มีสิ่งที่เรียกว่าขยะเกิดขึ้นน้อยที่สุด โดยนำเรื่องการป้องกันการเกิดขยะอันตราย การลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การนำกลับหมุนเวียนมาใช้ใหม่ และการรีไซเคิล หรือหลักการ 1P 3Rs สำหรับคนในยุคไร้พรมแดน ดังนี้ (บุญต่วน แก้วปิ่นตา, 2542)

1. หลักการป้องกัน (Prevention) คือ ป้องกันและหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ก่อให้เกิดของเสียอันตราย หรือหลีกเลี่ยงการผลิตขยะอันตราย หรือหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของชนิดที่มีสารพิษเป็นส่วนประกอบ

2. หลักการลด (Reduce) คือ ลดรูปแบบชีวิตที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ลดการปนเปื้อนของสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ เช่น วิถีชีวิตไม่ส่งเสริมการใช้ถุงพลาสติกโดยใช้ตะกร้า หรือถุงผ้าไปจ่ายตลาด แทนที่จะหิ้วถุงพลาสติกกลับบ้าน

3. หลักการใช้หมุนเวียนวัสดุ (Reuse) คือ การนำกลับหมุนเวียนใช้ใหม่ และเป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศโลก เช่น การใช้เศษอาหาร พืชผัก หมักย่อยเป็นปุ๋ยบำรุงดินและปลูกต้นไม้

4. หลักการรีไซเคิล (Recycle) คือ ขบวนการนำสิ่งของใช้แล้วชนิดต่างๆ เช่นกระดาษ กระป๋องอลูมิเนียม ขวดแก้ว ขวดพลาสติก ฯลฯ เป็นต้น นำกลับไปสู่ขบวนการผลิตของมาใช้อีก

การจัดการมูลฝอยในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมาได้แสดงให้เห็นว่าในสังคมอเมริกากำลังสร้างวัฒนธรรมแห่งการรีไซเคิล ซึ่งประชากรและผู้บริหารเมืองตระหนัก และเห็นว่าเป็นแผนปฏิบัติการที่จำเป็นที่จะแก้ไขปัญหาจากขยะ และสามารถทำให้อัตราการรีไซเคิลมีเพิ่มขึ้นตลอดคือ ในปี 1960 มีขยะถูกนำส่งขบวนการรีไซเคิล 6.7% ของขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด ในปี 1980 เพิ่มขึ้นเป็น 9.7% ปี 1988 เท่ากับ 13.1% และองค์กรป้องกันสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาคาดประมาณการรีไซเคิลในปี 2000 จะทำได้ 25%

ในขณะที่ประเทศแถบยุโรปอย่างประเทศสวีเดนสามารถรีไซเคิลได้สูงถึง 50% ในประเทศเยอรมนี ทำได้ 15%

สำหรับประเทศญี่ปุ่นประเทศที่ร่ำรวยที่สุดในเอเชียยังได้กำหนดเรื่องรีไซเคิลไว้ในแผนการจัดการของเสียของประเทศญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 21 ว่า “จะสนับสนุนให้ประชาชนญี่ปุ่นลดการทิ้งของเสียที่จะต้องนำไปกำจัดให้ได้” โดยตั้งเป้าหมายลดอัตราการเพิ่มของขยะจาก 3% เป็น 1.3% ประเทศญี่ปุ่นจึงได้ประกาศใช้กฎหมายส่งเสริมการรีไซเคิล (Recycle Law) ในปี พ.ศ.2534 โดยรัฐบาลกลางกำหนดให้เมือง หรือหน่วยบริหารท้องถิ่น (City Government) ปฏิบัติตามกฎหมายนี้ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการหมุนเวียนทรัพยากร และการจัดการของเสียให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า (Waste as a Resources) ลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด ลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น เมืองกิตะคิวชูที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ประเทศญี่ปุ่น ได้เริ่มโครงการแยกเก็บรวบรวมสิ่งของรีไซเคิลพวก ขวด กระป๋อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยส่งเสริมและสนับสนุนครัวเรือนและชุมชนดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทุกวันพุธประชาชนจะนำถุงขยะรีไซเคิลมาวางที่จุดกำหนด แล้วรถเก็บรวบรวมขยะรีไซเคิลนำไปสู่โรงงานรีไซเคิล (Recycle Center Plant) กล่าวโดยภาพรวมเมืองทุกเมืองในประเทศญี่ปุ่น ได้รับความสำเร็จอย่างดีในการดำเนินงานตามแนวทางกฎหมายรีไซเคิล

สำหรับประสบการณ์การจัดการแบบหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่เพื่อลดปริมาณขยะ (Garbage) ในหลายประเทศแถบยุโรป ซึ่งมีกฎหมายเกี่ยวกับการรีไซเคิลประกาศใช้ในเมืองต่างๆ ดังนี้

(1) ประเทศเดนมาร์ก มีกฎหมายห้ามใช้ขวดพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้ง

(2) ประเทศเยอรมนี ใช้ระบบผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบบรรจุภัณฑ์ของตนเอง หรือที่เรียกกันว่า Polluters Pay Principle (PPP.) หรือนำสิ่งบรรจุภัณฑ์ (package) ที่ถูกค่านำกลับมาคืนหมุนเวียนใช้ใหม่

(3) ประเทศเนเธอร์แลนด์ แก้ปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นโดยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่า ระบบมัดจำเงินค่าขวดหรือบรรจุภัณฑ์เมื่อนำมาคืนก็สามารถเรียกค่ามัดจำคืนได้ (Deposit Fund System) (บุญถ้วน แก้วปิ่นตา, 2542)

(4) ประเทศสวีเดน เทศบาลจะนำระบบแยกขยะมาใช้ (Source separation of Solid waste) โดยมีภาชนะตั้งแยกไว้ว่าเป็นภาชนะสำหรับใส่แก้ว โลหะ พลาสติก กระดาษ เพื่อส่งไปรีไซเคิล ส่วนขยะมูลฝอยธรรมดาที่ส่งไปเข้าโรงงานเผาขยะเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ส่วนขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือนก็จะส่งไปยังโรงงานของบริษัท SAKAB (ซากับ) เป็นบริษัทรับกำจัดของเสียอันตราย โดยตามปั้มน้ำมันหรือสถานีแก๊ส จะตั้งสถานีเล็กๆ สำหรับประชาชนนำขยะอันตรายจากบ้านเรือนมาทิ้ง เช่น ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลง หลอดไฟ หลอดฟลูออเรสเซนต์ ฯลฯ โดยประชาชนจะไปขอกุญแจเปิดสถานีจากปั้มน้ำมัน และคนของปั้มน้ำมันจะคอยสอนประชาชนให้ทิ้งมูลฝอยอันตรายอย่างถูกต้องตามภาชนะที่แยกไว้ให้ เช่น ถ้าเป็นหลอดฟลูออเรสเซนต์ ก็ต้องเอากล่องกระดาษออกก่อน เมื่อทิ้งเสร็จแล้วก็นำกุญแจไปคืนที่ปั้มน้ำมัน ซึ่งขยะมูลฝอยอันตรายเหล่านี้บริษัทผู้รับจ้างก็จะขนไปยังสถานีของโรงงานซากับอีกที (ทิพวรรณ แฝ้วสกุล, 2541)

2.2.2.3 อันตรายจากการเผาขยะ

การตรวจสอบตัวอย่าง “เถ้า” จากโรงเผาขยะที่เกาะสมุยโดยกลุ่มกรีนพีซ ที่ลงทุนมาเก็บตัวอย่างไปเมื่อกลางปี 2542 พบว่า มีสารโลหะหนักที่มีความเข้มข้นสูง เช่นเดียวกับกากขยะบนเกาะภูเก็ต อันเกิดจากการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังระบุถึงอันตรายของมลพิษจากสารอินทรีย์ตกค้างโดยเฉพาะเรื่อง “POPs” หรือ Persistent Organic Pollutions ที่พบได้ในเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิตในทุกสภาพและทุกสภาวะอากาศ และที่สำคัญยังสามารถผสมอยู่ในทุกๆ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยสารพิษชนิดนี้จะถูกปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมหลังจากผลิตภัณฑ์หมดอายุการใช้งานผ่านทางการกำจัดกาก ไม่ว่าจะเป็นหลุมฝังหรือการเผาขยะ ซึ่งพิษของ “POP” จะก่อให้เกิดความผิดปกติในระบบสืบพันธุ์ เป็นตัวเร่งให้เกิดโรคหัวใจขาดเลือด รวมถึงโรคความดันโลหิตสูง และยังเป็นสารก่อมะเร็งอีกด้วย นั่นแสดงว่ากระบวนการเผาขยะเป็นตัวเลือกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางเคมีและความเป็นพิษของขยะเหล่านั้น และเตาเผาขยะเท่าที่มีใช้ในปัจจุบันย่อมไม่แตกต่างไปจากโรงงานเพิ่มปริมาณของเสียเข้าไปยังดิน น้ำ และบรรยากาศ (สมบุญ บุญยดิษฐ์, 2543)

2.2.2.4 ค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ

รายงานการศึกษาของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ได้เสนอข้อมูลว่า ค่าใช้จ่ายดำเนินการกำจัดขยะ 1 ตัน โดยวิธีการเผาจะต้องใช้เงินถึง 1,450 บาท

โดยวิธีหมักย่อยเป็นปุ๋ยเป็นเงิน 850 บาท และการกำจัดขยะวิธีฝังกลบแบบแอนแอโรบิก (Anaerobic Land Fill) ต้องใช้เงินถึง 170 บาท ต่อขยะ 1 ตัน ทำให้เมืองต้องจ่ายเงินเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มมากหลายเท่าในการจัดการขยะเหล่านี้ ในขณะที่เดียวกันหากมาตรฐานการจัดการในวิธีกำจัดขยะต่ำ ไม่มีระบบควบคุมคุณภาพที่ดี วิธีการกำจัดที่ใช้อยู่จะเป็นแหล่งเกิดมลพิษตัวใหม่ พกก๊าซอันตราย สารก่อมะเร็ง และโลหะหนัก ซึ่งผู้บริหารเมืองและประชากรจะต้องหาคำตอบแล้วว่า “เราจะทำอย่างไรกับขยะเหล่านี้ดี” (บุญต่วน แก้วปิ่นตา, 2542)

2.2.3 โรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีมานี้ โดยเริ่มมีรายงานประปรายมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 แต่เกิดระบาดใหญ่ครั้งแรกที่ประเทศฟิลิปปินส์ในปี พ.ศ. 2497 ปัจจุบันโรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาเรื้อรังของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากจำนวนผู้ป่วยที่ยังคงเพิ่มสูงขึ้นเป็นระยะๆ ทุก 3-5 ปี แม้ว่าอัตราป่วยตายของโรคนี้จะลดลงอย่างมาก จากร้อยละ 5 เหลือร้อยละ 2 ก็ตาม ในจำนวน 10 ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ประเทศไทย อินโดนีเซีย และเมียนมาร์ มีการระบาดของโรคไข้เลือดออกสูงมาก สถานการณ์ของโรคไข้เลือดออกในประเทศอินเดีย และประเทศศรีลังกามักอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในระหว่างเดือนกันยายน-ตุลาคม ปี พ.ศ.2539 เกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกครั้งใหญ่ที่เมืองเดลี ในประเทศอินเดีย โดยพบผู้ป่วย 8,866 ราย เสียชีวิต 378 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตายน้อยละ 4.3 ส่วนในประเทศบังกลาเทศมีการระบาดในปี พ.ศ. 2507 และพบว่าในกลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีแอนติบอดีต่อเชื้อไวรัสเดงกี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการระบาดของโรคไข้เลือดออกในประเทศนี้หลายครั้ง ในประเทศมัลดีฟส์ ก็พบสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันนี้

สำหรับประเทศไทยเกิดโรคไข้เลือดออกระบาดครั้งแรกในปี พ.ศ. 2501 ที่กรุงเทพฯ ในระยะ 5 ปีต่อจากนั้นมาก็มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกเกิดขึ้นทุกปี ส่วนใหญ่เกิดในกรุงเทพฯ และธนบุรี การระบาดเป็นแบบปีหนึ่งสูงและปีถัดมาลดต่ำลง หลังจากนั้นโรคไข้เลือดออกได้แพร่กระจายไปตามจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะที่เป็นหัวเมืองใหญ่ ที่มีประชากรหนาแน่นและการคมนาคมสะดวก โรคไข้เลือดออกจะแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว จนในที่สุดก็พบว่ามียาผู้ป่วยด้วยโรคนี้จากทุกจังหวัดของประเทศไทย และรูปแบบการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นปีเว้นปี มาเป็นแบบสูง 2 ปีแล้วลดต่ำลง หรือลดต่ำลง 2 ปีแล้วเพิ่มสูงขึ้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2544 ได้เกิดการระบาดของโรคไข้เลือดออกอย่างรุนแรง 2 ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2541 และ ปี พ.ศ. 2544 โดยในปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนผู้ป่วย 129,954 ราย (อัตราป่วย 211.42 ต่อ

ประชากรแสนคน) เสียชีวิต 424 ราย และตั้งแต่ 1 มกราคม ถึง สิงหาคม 2544 มีรายงานผู้ป่วยแล้ว 80,688 ราย (อัตราป่วย 130.41 ต่อประชากรแสนคน) ผู้ป่วยเสียชีวิต 145 คน

2.2.3.1 สาเหตุและการติดต่อ

โรคไข้เลือดออกที่พบในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงในเอเชียอาคเนย์เกิดจากไวรัสเดงกี จึงเรียกชื่อว่า Dengue Haemorrhagic Fever (DHF) ติดต่อกันได้โดยมียุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) เป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ โดยยุงตัวเมียที่กัดเวลากลางวันและดูดเลือดคนเป็นอาหาร กัดดูดเลือดผู้ป่วยซึ่งอยู่ในระยะไข้สูงซึ่งเป็นระยะที่มีไวรัสอยู่ในกระแสเลือด เชื้อไวรัสจะเข้าสู่กระเพาะยุง เข้าไปอยู่ในเซลล์ที่ผนังกระเพาะ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นแล้วออกมาจากเซลล์ผนังกระเพาะ เดินทางสู่ต่อมน้ำลายพร้อมที่จะเข้าสู่คนที่ถูกกัดในครั้งต่อไป ซึ่งระยะฟักตัวในยุงนี้ประมาณ 8-12 วัน เมื่อยุงตัวนี้ไปกัดคนอื่นอีก ก็จะปล่อยเชื้อไวรัสไปยังผู้ที่ถูกกัดได้ เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายคนและผ่านระยะฟักตัวนานประมาณ 5-8 วัน (สั้นที่สุด 3 วัน, นานที่สุด 15 วัน) ก็จะทำให้เกิดอาการของโรคได้

2.2.3.2 การควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออก

วิธีการควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ดีที่สุด คือวิธีการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลาย ซึ่งยุงลายในประเทศไทยที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออก ได้แก่ ยุงลายบ้าน และยุงลายสวน แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายทั้งสองชนิดแตกต่างกัน โดยลูกน้ำของยุงลายบ้านจะอยู่ในภาชนะขังน้ำชนิดต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น (man-made container) ทั้งที่อยู่ภายในบ้านและบริเวณรอบๆ บ้าน เช่น โอ่งน้ำดื่ม น้ำใช้ บ่อซีเมนต์เก็บน้ำในห้องน้ำ ถ้วยหล่นชาตู้กับข้าว ก้นมด แจกัน ภาชนะเลี้ยงปลูด่าง จานรองกระถางต้นไม้ ขางรดยนต์เก่าและเศษวัสดุต่างๆ ที่มีน้ำขัง เป็นต้น ส่วนลูกน้ำยุงลายสวนมักเพาะพันธุ์อยู่ในแหล่งเพาะพันธุ์ธรรมชาติ (natural container) เช่น โปรงไม้ โปรงหิน กระบอไม้ไผ่ กาบใบพืชจำพวกกล้วย กล้วยปลิง หมาก กุน (กล้วยบอน) ตลอดจนแหล่งเพาะพันธุ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นและอยู่บริเวณรอบๆ บ้าน หรือในสวน เช่น ขางรดยนต์เก่า ราน้ำฝนที่อุดตัน ถ้วยรองน้ำยางพาราที่ไม่ใช้แล้ว หรือแม้แต่แหล่งน้ำบนดิน วิธีการควบคุมและกำจัดลูกน้ำยุงลายมีหลายวิธี ตั้งแต่วิธีทางกายภาพ (การปิดฝาภาชนะ, การคว่ำภาชนะ, การหมั่นเปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน, การใส่ทรายธรรมชาติในจานรองกระถางต้นไม้, การเก็บทำลายเศษวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว, การใช้ชันดักลูกน้ำ ฯลฯ) วิธีทางชีวภาพ (การเลี้ยงลูกน้ำยุงยักษ์, เลี้ยงปลากินลูกน้ำ) และการใช้สารเคมี (ทรายอะเบท, เกลือแกง, น้ำส้มสายชู, ผงซักฟอก หรือน้ำยาซักล้างทั่วไป และการใช้เครื่องพ่นสารเคมีกำจัดยุงลายตัวแก่) (สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก, 2544)

การควบคุม ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ เป็นหน้าที่ที่ อบต. ต้องทำในเขต ตามมาตรา 67 (พ.ร.บ. สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่3) พ.ศ. 2542) และ โครงสร้างอบต. ชั้น 1

กำหนดให้มีส่วนสาธารณสุข และมีงานควบคุมโรคติดต่อ ส่วน อปต.ชั้นอื่นๆ ก็สามารถดำเนินการควบคุมโรคติดต่อได้โดยประสานงานกับสถานีอนามัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยควบคุมโรคติดต่อที่นำโดยแมลง สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต คอยช่วยเหลือด้านวิชาการ และการดำเนินงาน แต่ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลการจัดการของ อปต.ที่เกี่ยวกับการควบคุมโรคไข้เลือดออก ประกอบกับอยู่ในช่วงการถ่ายโอนอำนาจงานควบคุมโรคติดต่อ (โรคไข้เลือดออก) ไปสู่ท้องถิ่น และจากการประชุมคณะทำงานดำเนินการถ่ายโอนงานควบคุมแมลงนำโรคในท้องถิ่น ครั้งที่ 1/2545 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544 การพิจารณาทบทวนภารกิจในงานควบคุมโรค ตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล (รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542) ที่ประชุมได้ยกประเด็นการตีความตามข้อกฎหมาย ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่ชัดเจนว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการ คือ ท้องถิ่นหรือจังหวัด กรณีเกิดการระบาดของโรคเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ (หนังสือกรมควบคุมโรคติดต่อ ที่ สธ 0407/ว.462 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2544)

2.3 ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2537 และในปี พ.ศ. 2542 ได้มี อปต.เกิดขึ้น จำนวน 6,746 แห่งทั่วประเทศ ต่อมา พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ผ่านรัฐสภาไทย และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในสังคมไทย อำนาจอัฐที่เคยรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลางและภูมิภาคได้ถูกจัดความสัมพันธ์ใหม่ให้มีการถ่ายโอนไปให้รัฐท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกระทบต่อโครงสร้าง บทบาท ภารกิจ ไม่เพียงแต่การปรับเปลี่ยนในระดับจังหวัดหรือพื้นที่เท่านั้น หากยังต้องปรับบทบาทของส่วนกลางให้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสนับสนุนภารกิจของท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่สุขภาวะของผู้คนในท้องถิ่น โดย พ.ร.บ.ฉบับนี้ได้ตราขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2540 มาตรา 78 และมาตรา 282-290 (โดยเฉพาะมาตรา 284) ได้กำหนดให้ให้มีการถ่ายโอน (devolution) ภารกิจการบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 4 ปี สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่พร้อมรับการถ่ายโอนภารกิจภายใน 4 ปี ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี โดยท้องถิ่นต้องเตรียมความพร้อมและส่วนกลางให้การสนับสนุนแนะนำด้านการบริหารและเทคนิควิชาการ ขณะนี้รัฐบาลได้อนุมัติแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 เรียบร้อยแล้ว โดย

สาระสำคัญหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเพื่อรองรับการถ่ายโอน ได้ระบุไว้ว่า การดำเนินการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางด้านต้องการความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะและความเป็นเอกภาพในการจัดบริการสาธารณะ เช่น การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จำเป็นต้องมีการจัดให้มีคณะกรรมการเฉพาะด้านระดับจังหวัด โดยให้มีอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและมาตรฐานการจัดบริการสาธารณะเรื่องนั้นๆ ในเขตจังหวัด การจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง (อ้างถึงใน ชูชัย ศุภวงศ์, 2544 : 4) ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบล 6,745 แห่ง เนื่องจากการยุบรวม อบต.หนองใหญ่ กับเทศบาลตำบลหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี (หนังสือ ค่วนที่สุด ที่ มท 0318/8358 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2543)

2.4 อำนาจหน้าที่ และโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

อำนาจหน้าที่และโครงสร้างของ อบต. ตาม พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542) และตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 : นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 284 (กองราชการส่วนตำบล, 2542 : 81-96) มีดังนี้

2.4.1 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 67 ภายใต้งบับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมตามขอบเขตของการศึกษารั้้งนี้ คือ

- (1) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (2) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจกรรมในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า เพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

มาตรา 72 ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีพนักงานส่วนตำบล และอาจจัดแบ่งการบริหารงานออกเป็น

- (1) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) ส่วนต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น

ระเบียบพนักงานส่วนตำบลให้ตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 73 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบล หรือร่วมกับสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่นเพื่อกระทำการร่วมกันได้ ทั้งนี้ เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและกิจการนั้นเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน

พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 : นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 284 กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ในมาตรา 16 ที่เกี่ยวข้องกับด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมตามขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- (2) การสาธารณสุข โภชนา และการก่อสร้างอื่น ๆ (การจัดการประปา)
- (3) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- (4) การสาธารณสุข (การควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออก)

2.4.2 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.4.2.1 องค์ประกอบ (มาตรา 45) ของสมาชิก

ก. สมาชิกโดยการเลือกตั้ง จากรายชื่อบุคคลหมู่บ้านละ 2 คน

ข. กรณีที่เขต อบต.ใดมี 1 หมู่บ้านให้ อบต.นั้นมีสมาชิก อบต. 6 คน

- ค. กรณีที่เขต อบต.ใดมี 2 หมู่บ้านให้อบต.นั้นมีสมาชิกหมู่บ้านละ 3 คน
- 2.4.2.2 ประกอบเป็นคณะกรรมการบริหาร จำนวน 3 คน ตามมติของสภา อบต.
- ก. ประธานกรรมการบริหารคนหนึ่ง (มาตรา 58) อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี (มาตรา 61)
- ข. กรรมการบริหารจำนวน 2 คน (มาตรา 58)
- ค. ปลัด อบต.เป็นเลขานุการเลขาธิการคณะกรรมการบริหาร
- 2.4.2.3 สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 49)
- ก. ประธานและรองประธานสภา อบต.คนหนึ่งซึ่งเลือกจากสมาชิกสภา อบต.ให้นายอำเภอแต่งตั้งจากมติของสภา อบต.
- ข. ประธานและรองประธานสภาอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี นับแต่วันได้รับเลือกเป็นประธานหรือรองสภา อบต.
- ค. เลขานุการสภา อบต.คนหนึ่ง เลือกจากสมาชิกสภา อบต. (มาตรา 57)

โครงสร้างทางการบริหารที่เหมาะสมกับภาระกิจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างน้อยควรมีโครงสร้างดังนี้ (หนังสือ คำวนมากที่ มท. 0318/ว.1634 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2538 อ้างถึงใน สุตเขตต์ เข้มโท, 2539 : 12-13)

(1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เกี่ยวกับ

งานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล จัดทำข้อบังคับงาน ขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับ งานนิติการ งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งบประมาณประจำปี และงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและได้รับมอบหมาย

(2) ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับ

การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้ และนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน รายงานการเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติเบิกตัดปีและขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานจัดทำงบประมาณแสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการ เงินสะสม งานจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้ รายจ่าย งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

(3) ส่วนโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับ

งานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ ฯลฯ งานการประมาณการ ค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานก่อสร้าง และซ่อมบำรุงทาง อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้าง งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

(4) ส่วนสาธารณสุข ในกรณีที่เป็น อบต.ชั้น 1

มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนดำเนินงาน การประมาณค่าใช้จ่ายในโครงการ การควบคุม ป้องกันโรค การสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม การให้คำแนะนำการตราข้อบังคับตำบลทางสาธารณสุข การบริหารกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

ตาราง 1 เกณฑ์กำหนดระดับชั้น อบต.

ชั้น	จำนวนประชากร	รายได้	จำนวนพนักงานไม่เกิน
1		มากกว่า 20 ล้าน	21
2		12 – 20 ล้าน	12
3	2,000 คนขึ้นไป	6 - 12 ล้าน	6
4		3 – 6 ล้าน	4
5		น้อยกว่า 3 ล้าน	3

2.5 แผนพัฒนาตำบล

การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพในการบริหารและการให้บริการสูงสุดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ประการประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านการเมือง หรือปัจจัยทางด้านการบริหารก็ตาม แต่ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ยอมรับโดยทั่วกันแล้วว่าเป็นปัจจัยที่สามารถจะกำหนดและควบคุมแนวทางหรือความผันแปรของปัจจัยอื่นๆ ได้อย่างดีก็คือ การวางแผนพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแผนพัฒนาจะเปรียบเสมือนการกำหนดถึงสิ่งที่จะดำเนินการล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล และแสดงออกมาอย่างชัดเจนในรูปของเอกสาร

การวางแผนพัฒนา หมายถึง การกำหนดและตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะดำเนินงานอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด และใครเป็นผู้ดำเนินการหรือรับผิดชอบ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทั้งการเมือง การบริหาร ซึ่งกำหนด

ออกมาในรูปแผนงานโครงการเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขสภาพต่างๆ ให้ดีขึ้น (สำนักบริหารการส่วนท้องถิ่น, 2538 : 18-24)

พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้ให้อำนาจแก่ อบต. ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และมีเป้าหมายเพิ่มสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ในปี 2544 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ในปี 2549 (สันติภาพ จินดาแสง, 2543 : 25)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544 ไม่พบว่ามีการศึกษาด้านนี้มาก่อน แต่มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อบต. ที่พอเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

2.6.1 บทบาทและความสัมพันธ์ของส่วนราชการในเขต อบต.

อบต. ยังเป็นเรื่องใหม่ที่คนส่วนใหญ่ ทั้งประชาชน ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ยังไม่เข้าใจสาระรายละเอียดของ อบต. ฉะนั้นส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นจึงควรริบทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของ อบต. เพื่อเป็นพื้นฐานให้ส่วนราชการเหล่านั้นได้เข้าใจและสามารถประสาน สนับสนุนการดำเนินงานของ อบต. ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ของ อบต. ตามมาตรา 67 และ 68 และในอนาคตต้องให้อิสระแก่ อบต. มากขึ้น การกำกับ ควบคุม ดูแลต้องลดน้อยลง (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2538 : บทคัดย่อ)

2.6.2 การกระจายอำนาจด้านบริหารงานสาธารณสุขสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

อบต. มีความต้องการที่จะบริหารและดำเนินการในกลุ่มงานสาธารณสุข และงานอื่นๆ ด้วยตนเอง แต่มีข้อจำกัดด้านศักยภาพและความไม่พร้อมที่จะดำเนินการ ทั้งวิสัยทัศน์ ทักษะ นโยบายและแผนในด้านการพัฒนาระบบบริหาร การจัดการ (ประยงค์ เต็มชวลา และคณะ อ้างถึงใน วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคกลาง, 2539 : 4-14)

2.6.3 สถานภาพ ความพร้อมของ อบต. และสถานอนามัยในการพัฒนางานสาธารณสุข

อบต. และสถานอนามัยยังไม่ได้รับการเตรียมพร้อมต่อการดำเนินงานในฐานะองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เดียวกัน ในด้านศักยภาพของ อบต. ต่อการดำเนินงานพัฒนาสาธารณสุขในบทบาทที่ต้องกระทำคือ การควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ การกำจัดมูลฝอย

และสิ่งปลูกปลูก การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า อบต.ยังมีความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินการน้อย ยกเว้นงานกำจัดมูลฝอย (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2539 : บทคัดย่อ)

2.6.4 บทบาทของคณะกรรมการบริหาร อบต. ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมีน้อยและเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (สุรเกียรติ์ ชูตะฐาน, 2539 ; กอแก้ว แสงสีดำ, 2541 : บทคัดย่อ ; ศศิกัญจน์ จินตวรรณ, 2541)

2.6.5 อำนาจหน้าที่ของ อบต. ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข

คณะกรรมการบริหาร อบต.มีการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในการทำตามกฎหมายที่ว่าด้วยการสาธารณสุข อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง คือ มีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 51.7 แต่พบว่าพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีการนำมาใช้มากที่สุด ส่วนการจัดทำแผนงานโครงการ จะเน้นหนักที่โครงสร้างพื้นฐานมากกว่าโครงการด้านสาธารณสุข และมีการจัดกิจกรรมบริการ คือ การสร้างระบบประปา การกำจัดมูลฝอย การจัดให้มีตลาดสดหรือตลาดนัด มีเพียง ร้อยละ 32.8, 28.0 และ 19.2 ตามลำดับ นอกจากนี้มีการออกข้อบังคับตำบลเพื่อรองรับกิจกรรมเหล่านี้เพียง ร้อยละ 26.05 และมีผลบังคับใช้อยู่ในระดับดีเพียง ร้อยละ 8.2 (สุคเชตต์ เข้มไท, 2540 : บทคัดย่อ ; จักริน อุทัยสง, 2540 : บทคัดย่อ)

2.6.6 การรับรู้ข่าวสารของ อบต.

การรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของ อบต. (วิรัช วิรัช นิภาวรรณ, 2534 : บทคัดย่อ ; อำพล พรอารักษ์กุล, 2540 : บทคัดย่อ) เนื่องจากการได้รับข่าวสารที่ต่างกันมีผลทำให้ความรู้และความคิดเห็นต่างกัน (วสันต์ สายทอง, 2537 : บทคัดย่อ ; เมธี ปัญญารัตน์, 2538 : บทคัดย่อ) โดยที่ผู้สนใจติดตามข่าวสารมากกว่าจะมีความรู้มากกว่า (สุจิตร์ บุญบงการ, 2521 : 114 ; สุรินทร์ หลักแหลม, 2534 : บทคัดย่อ) และที่ผ่านมาสมาชิกสภา อบต. จำนวนมากที่ไม่เคยได้รับข่าวสารจากทางราชการเลย (จรูญ ขุนทรง, 2539 : บทคัดย่อ ; สุรเกียรติ์ ชูตะฐาน, 2539) จึงควรสนับสนุนสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และการให้ความรู้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของ อบต. (เพลงพิน มั่นอยู่, 2540 : บทคัดย่อ)

2.6.7 ความสามารถในการปฏิบัติงานของ อบต.

บุคลากรของ อบต.มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาเพียงภาคบังคับ (สุวรรณ ชวณกุล, 2537 : บทคัดย่อ ; สมยศ หนูรอด, 2539 : ก-ค ; ชัยวุฒิ บัวทอง, 2539 : ก-ข ; สุรเกียรติ์ ชูตะฐาน, 2539 ; เชษฐา โมสิกรัตน์, 2539

; นันทภพ เอื้ออารี, 2539 ; สุเชษฐ์ มีไมตรีจิตต์, 2540 ; จิตรประภา บุญลอย, 2541) การทำงานเป็นลักษณะที่เน้นการตั้งรับเสียมากกว่า (โกวิท พวงงาม และคณะ, 2544 : 222) ยังมีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารงาน (สุรัช ชวาลรัตน์, 2539 : ก ; สุรเกียรติ จิตะฐาน, 2539 ; เศรษฐา โมสิกรัตน์, 2539 ; นันทภพ เอื้ออารี, 2539; จักริน อุทัยสง, 2540) และขาดการร่วมมือจากประชาชน (มนูญ หวันหิ, 2538 : บทคัดย่อ ; ชัยวุฒิ บัวทอง, 2539 : ก-ข ; พิรุณ เสงานนท์, 2539 ; จักริน อุทัยสง, 2540 ; ศศิกัญจน์ จินตวรรณ, 2541) ฉะนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้นำชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งเป็นการแสดงออกซึ่งความสนใจต่อประชาชนหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นๆ (ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย, 2522 : 71) จึงควรจัดการฝึกอบรมให้แก่สมาชิกสภา (ชัยวุฒิ บัวทอง, 2539 : ก-ข ; วิญญู สิงหเสน, 2541 : ก-ข) และส่งเสริมให้คณะกรรมการบริหาร สมาชิกสภาที่มีการศึกษาน้อยได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น และควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อใช้ในการศึกษาและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน (วิญญู สิงหเสน, 2541 : ก-ข)

2.6.8 ปัญหาการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญและประชาชนเห็นว่าจะต้องจัดการเป็นอันดับแรก คือ การจัดเก็บและกำจัดมูลฝอย (พรศรี ขงศ์อุปพันธ์, 2543 ; โกวิท พวงงาม และคณะ, 2544) ปัญหาการระบาดของโรคติดต่อ และปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค (โกวิท พวงงาม และคณะ, 2544) วิธีการกำจัดมูลฝอยที่นิยมใช้ คือ การฝังกลบอย่างไม่ถูกหลักสุขาภิบาล รองลงมาคือกองทิ้งแล้วเผากลางแจ้ง ฝังกลบถูกหลักสุขาภิบาล และใช้เตาเผา (มะลิวรรณ วงศ์วัฒนไพบุลย์และคณะ, 2543 ; ขงยุทธ บุญจันทร์ และอำพร บุตรรัมย์, 2544) สถานที่กำจัดอยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดิน ขาดเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคในการควบคุมระบบกำจัด และขาดงบประมาณ (ขงยุทธ บุญจันทร์ และอำพร บุตรรัมย์, 2544) ส่วนการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนก่อนทิ้งในถังของเทศบาล หลังดำเนินการรณรงค์ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (อารีย์ ลัดดาชาพร, 2541:บทคัดย่อ) โดยพบว่าการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย (ดรณี อันขวัญเมือง, 2544)

2.6.9 ลักษณะการกำจัดมูลฝอยของท้องถิ่น

เทศบาลกำจัดมูลฝอยเองร้อยละ 93.1 ส่วนอีกร้อยละ 6.9 เป็นการจ้างหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนหรือมอบหน่วยงานรัฐดำเนินการ(มะลิวรรณ วงศ์วัฒนไพบุลย์และคณะ, 2543)

2.6.10 ปัญหาการจัดการมูลฝอยของท้องถิ่น

ปัญหาที่เทศบาลต่างๆ ประสบมากที่สุด คือ ปัญหาบุคลากรที่ใช้ในกระบวนการจัดการมูลฝอย และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าธรรมเนียมกับงบประมาณ พบว่าเก็บค่าธรรมเนียมได้เพียงร้อยละ 14.7 โดยเทศบาลนครเก็บได้ร้อยละ 28.3 รองลงมาคือเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ร้อยละ 14.3 และ 10.0 ตามลำดับ ซึ่งเทศบาลตำบลเก็บได้ต่ำสุด ส่วนการปลูกจิตสำนึกและความตระหนักรู้ด้านการจัดการมูลฝอยพบว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการจัดการขยะ และประชาชน ล้วนแต่ยังขาดจิตสำนึกและความตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะด้านขยะมูลฝอย (มะลิวรรณ วงศ์วัฒน์ไพบุญย์และคณะ, 2543)

2.6.11 การจัดการระบบประปาหมู่บ้าน

คณะกรรมการบริหาร ส่วนมากไม่ได้รับการอบรมฟื้นฟู การจัดทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย ส่วนใหญ่ทำไม่ค่อยถูกต้อง และกองทุนไม่มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ ผู้ดูแลไม่มีวาระการปฏิบัติงานที่แน่นอน (สมเจตน์ ไก่แก้ว และสุรพันธ์ ศรีสง่า, 2544 : บทคัดย่อ) มีระบบประปาหยุดการทำงานเป็นการถาวร ร้อยละ 2.8 สาเหตุจากปัญหาน้ำดิบ และการบริหารจัดการ ความครอบคลุมของการจ่ายน้ำเฉลี่ยร้อยละ 64.7 ของหลังคาเรือนในหมู่บ้านที่มีระบบประปาตั้งอยู่ ปัญหาที่พบในการจัดการ คือ ปัญหาด้านการจัดทำหลักฐานโดยเฉพาะการทำบัญชีรับจ่ายเงิน และการจัดทำบัญชีข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษร ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ (วิสุทธิ บุญน้อยกอ และคณะ, 2544)

2.6.12 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบงานควบคุมโรคติดต่อของ อบต.มีความกว้างไกล หรือซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2538 : จักริน อุทัยสง, 2540 : บทคัดย่อ) อบต.มีศักยภาพการดำเนินการน้อยในเรื่องการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2541) อบต.ขาดเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ขาดนักวิชาการที่จะเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และมีปัญหาด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงไม่สามารถดำเนินงานควบคุมโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพได้ (โกวิทย์ พวงงาม และคณะ, 2544)

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบตัดขวาง (Cross-sectional survey) โดยการสำรวจสภาพปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และศึกษาศักยภาพ บทบาท ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต. ซึ่งได้จำแนกวิธีการศึกษา เป็น 3 ส่วน คือ

3.1.1 ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามตอบกลับ โดยถามปลัดหรือรองปลัด อบต. ซึ่งมีรายละเอียดของขนาดตัวอย่าง และวิธีสุ่ม ดังนี้

3.1.1.1 ขนาดตัวอย่าง

ก. ขนาดตัวอย่าง อบต. ชั้น 1 และ 2 พยายามเก็บตัวอย่างข้อมูลทุก อบต. เนื่องจากมีจำนวนไม่มากนัก ที่ขาดไปชั้นละ 4 อบต. เป็น อบต. ที่จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ข. ขนาดตัวอย่าง อบต. ชั้น 3, 4 และ 5 พิจารณาจากระดับงบประมาณ ความสามารถในการรวบรวมข้อมูล และช่วงความเชื่อมั่น 95% CI ของค่าร้อยละที่ได้จากการสำรวจ

สมมติว่าสัดส่วนของ อบต. ในระดับประชากรที่เป็นปัญหาเท่ากับร้อยละ 50 เมื่อใช้สูตร (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2540 : 185-186)

$$\hat{p} - z_{\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\hat{p}\hat{q}}{n}} < p < \hat{p} + z_{\frac{\alpha}{2}} \sqrt{\frac{\hat{p}\hat{q}}{n}}$$

จะได้ช่วงความเชื่อมั่น 95% ในสมมติฐานสุด ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวน อบต.ทั้งหมด จำนวนตัวอย่างที่จะศึกษาจากแบบสอบถาม และช่วง 95%CI

ชั้น อบต.	N	n	ช่วง 95% CI
1	74	70	-
2	78	74	-
3	205	100	.4020<P<.5980
4	843	120	.4105<P<.5895
5	5,545	150	.4200<P<.5800
รวม	6,745	514	

ช่วงความเชื่อมั่น 95% ดังกล่าวเป็นช่วงที่ค่อนข้างแคบและยอมรับได้ว่าความผิดพลาดจากการสุ่มตัวอย่างจะไม่มากนักโดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

.30 - .70   ค่อนข้างแคบ

.40 - .60   ปานกลาง

.45 - .55   ดีมาก

3.1.1.2 วิธีสุ่มตัวอย่าง

ก. อบต.ชั้น 1 และ 2 ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่า 100 แห่ง จึงเลือกที่ศึกษาทั้งหมดทั่วประเทศ แต่ยกเว้น อบต.สำหรับการศึกษาในส่วนที่สอง

ข. อบต.ชั้น 3 มีจำนวน 205 แห่ง เลือกศึกษา จำนวน 100 แห่ง ใช้วิธีสุ่ม แบบมีระบบ โดยเลือกลำดับที่ของเลขที่ทั้งหมด จากบัญชีรายชื่อ อบต.ชั้น 3 ทั่วประเทศ

ค. อบต.ชั้น 4 มีจำนวน 843 แห่ง เลือกศึกษา จำนวน 120 แห่ง ใช้วิธีสุ่ม แบบมีระบบจากบัญชีรายชื่อ อบต.ชั้น 4 ทั่วประเทศ ซึ่งเลือกลำดับที่ 7, 14, 21,... 840

ง. อบต.ชั้น 5 มีจำนวน 5,545 แห่ง เลือกศึกษา จำนวน 150 แห่ง ใช้วิธีสุ่มแบบมีระบบจากบัญชีรายชื่อ อบต.ชั้น 5 ทั่วประเทศ ซึ่งเลือกลำดับที่ 36, 72, 108,... 5,400

3.1.2 ศึกษาโดยการเยี่ยมชมพื้นที่เพื่อการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกต่อหน้า (face-to-face In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์ตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ ประธาน อบต.หรือกรรมการบริหาร ปลัดหรือรองปลัด อบต. และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ที่มีโครงการของ อบต. ซึ่งมีรายละเอียดของขนาด การเลือก และวิธีสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1.2.1 ขนาดตัวอย่าง อบต. จำนวน 20 แห่ง (ภาคละ 5 แห่งทุกชั้น อบต.)

3.1.2.2 การเลือกตัวอย่าง ภาคละ 1 จังหวัด โดยเจาะจงเลือกจังหวัดที่มี อบต.ครบทั้ง 5 ชั้น เพื่อประหยัดเวลาและงบประมาณ

3.1.2.3 วิธีสุ่มตัวอย่าง ถ้าภาคใดเข้าเกณฑ์มากกว่า จังหวัด ใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายเลือกจังหวัดโดยจังหวัดที่มี อบต. ครบทุกชั้นในแต่ละภาค ดังตาราง 3

ตาราง 3 จังหวัดที่เลือกศึกษา* โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก แยกรายภาค

ภาค	จังหวัดที่มี อบต. ครบทุกชั้น
เหนือ	เชียงใหม่*
ตะวันออกเฉียงเหนือ	ขอนแก่น, นครราชสีมา*
กลาง	พระนครศรีอยุธยา, นนทบุรี, ปทุมธานี, นครปฐม, ชลบุรี, ฉะเชิงเทรา, สมุทรปราการ*
ใต้	ภูเก็ต, สงขลา*

เมื่อได้จังหวัดตัวแทนภาคแล้วให้เลือกอำเภอที่มี อบต.ครบทุกชั้นก่อน ตามด้วยอำเภอที่มี อบต. ชั้น 1, 2, 3, 4 ตามลำดับ หากระดับชั้นใดมีมากกว่า 1 ให้ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย ส่วน อบต.ชั้น 5 ให้สุ่มเลือกจาก อบต.ที่มีพื้นที่ติดต่อกับ อบต. ชั้น 4 ที่สุ่มได้ เพื่อเป็นการประหยัดเวลา และงบประมาณในการเดินทาง (อบต.ชั้น 3, 4, 5 ยกเว้น อบต.ที่สุ่มได้ในข้อ 1.1.3) ดังตาราง 4, 5, 6 และ 7

ตาราง 4 การเลือก อบต.* ตัวแทนภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่)

อำเภอ	อบต. ชั้น 1	อบต. ชั้น 2	อบต. ชั้น 3	อบต. ชั้น 4	อบต. ชั้น 5
เมือง	สุเทพ แม่เหียะ หนองป่าครั่ง*	หนองหอย* ป่าแดด	ท่าศาลา*	(ไม่มี)	สันผีเสื้อ
สันทราย	หนองจ่อม	(ไม่มี)	แม่แฝก	แม่แฝกใหม่* ป่าไผ่ สันนาเม็ง	สันพระเนตร หนองແຍ່ງ เมืองเลิน หนองหาร* สันป่าเป้า

ตาราง 5 การเลือก อบต.* ตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดนครราชสีมา)

อำเภอ	อบต. ชั้น 1	อบต. ชั้น 2	อบต. ชั้น 3	อบต. ชั้น 4	อบต. ชั้น 5
ปากช่อง	หมูสี*	ปากช่อง หนองน้ำแดง*	กลางดง ขนางพระ หนองสาหร่าย*	จันทิก* พญาเย็น วังกระทะ	คลองม่วง* โป่งตาลอง วังไทร

ตาราง 6 การเลือก อบต.* ตัวแทนภาคกลาง (จังหวัดสมุทรปราการ)

อำเภอ	อบต. ชั้น 1	อบต. ชั้น 2	อบต. ชั้น 3	อบต. ชั้น 4	อบต. ชั้น 5
บางบ่อ	บางบ่อ* คลองด่าน	บ้านระกาศ*	บางพลีน้อย* บางเพรียง	คลองนิมมยตรา* เปร็ง	คลองสวน*

ตาราง 7 การเลือก อบต.* ตัวแทนภาคใต้ (จังหวัดสงขลา)

อำเภอ	อบต. ชั้น 1	อบต. ชั้น 2	อบต.ชั้น 3	อบต. ชั้น 4	อบต. ชั้น 5
หาดใหญ่	คองหงส์*	ทุ่งตำเสา*	พะตง	ท่าข้าม*	คลองอู่ตะเภา*
	ควนลัง	น้ำน้อย		ทุ่งใหญ่	นลุง
	คลองแห	บ้านพรุ		คูเต่า	
นาหม่อม	(ไม่มี)	(ไม่มี)	นาหม่อม*	(ไม่มี)	

หมายเหตุ อบต.พะตง ถูกกลุ่มเป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม

3.1.3 ศึกษาโดยการสังเกต (Observation) ในพื้นที่เดียวกันกับ ข้อ 2.1.2 ส่วนรายละเอียดในการสังเกต อธิบายในหัวข้อ 2.3.3

3.2 การทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือ

3.2.1 ทดลองสัมภาษณ์ อบต.ในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 3 แห่ง

3.2.2 ทดลองแบบสอบถามในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 6 แห่ง

จากนั้นนำมาปรับปรุง และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน

-รศ.นพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ หัวหน้าหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

-รศ. ณรงค์ ฌ เชียงใหม่

หัวหน้าสาขาวิชานามัยสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

-นายไพจิตร วังสานวัตร

หัวหน้ากลุ่มงานเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต 12

-นายทิพย์ สายแก้ว

ปลัด อบต.คลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 วิธี คือ

3.3.1 ศึกษาจัดส่งแบบสอบถาม (พร้อมซองจดหมายจำหน่ายและผนึกตราไปรษณียากร) ทางไปรษณีย์ไปยัง อบต.กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 514 แห่ง โดยกองราชการส่วนตำบล เป็นแกนกลางประสานขอข้อมูลการวิจัยจาก อบต. และผู้ศึกษาเข้าสู่ไปรษณีย์ รับส่งคืนแบบสอบถาม โดยกำหนดระยะเวลาภายใน 20 วัน ฉบับใดไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะทวงถามทางไปรษณีย์บัตร และโทรศัพท์ติดตาม 1-2 ครั้ง หรือสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (Telephone interview) จนได้ข้อมูลที่สมบูรณ์พร้อมจะนำมาวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป โดยกำหนดภายในเวลา 45 วัน

3.3.2 การเยี่ยมพื้นที่จริง เพื่อเก็บข้อมูลโดยการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกต่อหน้า (face-to-face In-depth Interview) เก็บข้อมูลโดยใช้การบันทึกเทปและลงบันทึกในแบบสัมภาษณ์

3.3.3 การสังเกต (Observation) จากการเยี่ยมพื้นที่จริง จะสังเกตสภาพแวดล้อมและบันทึกโดยการถ่ายภาพ และใช้แบบสังเกต เช่น สภาพการใช้งานของระบบประปา ใบเสร็จรับเงินค่าใช้น้ำ สภาพเครื่องฟันทมอควัน ทราโยเบท สารเคมี ถังขยะ สถานที่กำจัดมูลฝอย เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตอบกลับ การสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความคิดเห็นทั่วไป ข้อมูลจากเอกสาร และการสังเกต จะนำเสนอในลักษณะของบทความ (Text) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) คือ การทำให้ข้อมูลจากการบันทึกเทป ข้อมูลเอกสาร และการสังเกตเป็นจำนวนที่วัดได้ แล้วเจนนับจำนวนของถ้อยคำประโยค หรือใจความเหล่านั้น โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบและเน้นสภาพวัตถุวิสัย (objectivity) การบรรยายเน้นที่เนื้อหาตามที่ปรากฏจากการบันทึก (สุรางค์ จันทวานิช, 2539 : 144)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปี 2544 ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามตอบกลับมาวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 8 จำนวน ร้อยละ ช่วง 95%CI ของตัวอย่างที่ได้รับแบบสอบถามคืนจำแนกตามระดับชั้น อบต.

ระดับชั้น อบต.	เป้าหมาย	แบบสอบถามตอบกลับ		
		จำนวน (ชุด)	ร้อยละ	ช่วง 95%CI
1	70	68	97.1	-
2	74	71	95.9	-
3	100	99	99.0	.4015<P<.5985
4	120	114	95.0	.4082<P<.5918
5	150	146	97.3	.4189<P<.5811
รวม	514	498	96.9	

จากตาราง 8 แบบสอบถามตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 96.9 โดยมีช่วงช่วง 95%CI ของ อบต. ชั้น 3 , 4 และ ชั้น 5 ในระดับปานกลาง

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของปลัด อบต.ผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 9 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะของตัวแปร

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
-ชาย	406	81.5
-หญิง	92	18.5
รวม	498	100.0
2. อายุ		
≤ 29 ปี	51	10.2
30-39 ปี	306	61.4
40-49 ปี	138	27.7
≥ 50 ปี	3	0.6
รวม	498	100.0
(อายุสูงสุด 55 ปี ต่ำสุด 26 ปี เฉลี่ย 36.0 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.2)		
3. สถานภาพสมรส		
-โสด	142	28.5
-คู่	348	69.9
-ม่าย	7	1.4
-หย่า	1	0.2
รวม	498	100.0

ตาราง 9 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา		
-ปริญญาตรี	448	90.0
-ปริญญาโท	50	10.0
รวม	498	100.0
5. ระยะเวลาที่เป็นปลัด อบต.		
< 2 ปี	158	31.7
2 – 4 ปี	216	43.4
> 4 ปี	124	24.9
รวม	498	100.0
(เวลาสูงสุด 7.0 ปี ต่ำสุด 0.1 ปี เฉลี่ย 3.0 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.7)		
6.จำนวนหมู่บ้าน		
< 5	21	4.2
5 - 9	202	40.6
10-14	195	39.2
15-19	69	13.9
≥ 20	11	2.2
รวม	498	100.0
มากที่สุด 23 หมู่บ้าน น้อยสุด 1 หมู่บ้าน เฉลี่ย 10.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.2		

จากตาราง 9 พบว่าปลัด อบต. ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สมรสแล้ว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุเฉลี่ย 36 ปี ปฏิบัติงานในตำแหน่งปลัด อบต. มาแล้วเฉลี่ย 3 ปี และมีจำนวนหมู่บ้านเฉลี่ย 10.5 หมู่บ้าน

ตาราง 10 จำนวน อบต.ที่ศึกษา จำแนกรายภาค

ภาค	ระดับชั้นของ อบต.					รวม	
	1	2	3	4	5	จำนวน	ร้อยละ
เหนือ	5	4	23	28	31	91	18.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5	9	10	36	64	124	24.9
กลาง	49	45	53	40	30	217	43.6
ใต้	9	13	13	10	21	66	13.2
รวม	68	71	99	114	146	498	100.0

จากตาราง 10 พบว่า อบต.ที่ศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในภาคกลาง และจากการแจกแจงข้อมูลจะเห็นว่า แต่ละระดับชั้นจะมี อบต.จากภาคกลางมากกว่าภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้น อบต.ชั้น 5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อบต.ในพื้นที่ภาคกลางมีรายได้สูงกว่า อบต.จากภาคอื่นๆ

4.1.2 ข้อมูลที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การจัดการประปาหมู่บ้าน และการควบคุมโรคไข้เลือดออก มีสัดส่วนของข้อมูลที่ใกล้เคียงกันในทุกระดับชั้นของ อบต. ทั้งสภาพปัญหา ศักยภาพ และปัญหา อุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงนำเสนอในภาพรวม (ไม่แยก ระดับชั้น อบต.) ส่วนการจัดการมูลฝอยซึ่งมีข้อมูลแตกต่างกันตามระดับชั้น จะวิเคราะห์ข้อมูลแยก ระดับชั้นบางส่วน (ตาราง 24, 25 และ 26)

4.1.2.1 สภาพ ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 11 การร้องเรียนจากประชาชน หรือหน่วยงานอื่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เรื่องที่มีการร้องเรียน	ชั้น อบต.(n=498)					รวม (%)
	1=68 (%)	2=71 (%)	3=99 (%)	4=114 (%)	5=146 (%)	
1. ปัญหาการจัดเก็บมูลฝอย	67.6	72.5	51.5	36.8	27.4	45.8
2. ปัญหาการระบาดของไข้เลือดออก	36.8	36.6	39.4	36.8	27.4	34.5
3. ขาดแคลนน้ำใช้	38.2	32.4	35.4	36.8	29.5	33.9
4. ปัญหาจากสถานที่ทิ้งมูลฝอย รบกวณ	35.3	35.2	39.4	33.3	24.0	32.3
5. ขาดแคลนน้ำดื่ม	23.5	25.4	32.3	33.3	29.5	29.5

จากตาราง 11 การร้องเรียนจากประชาชน หรือหน่วยงานอื่น พบว่า ปัญหาการจัดเก็บมูลฝอย ได้รับการร้องเรียนมากที่สุด ร้อยละ 45.8 รองลงมา คือ ปัญหาการระบาดของไข้เลือดออก ร้อยละ 34.5 ปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ ร้อยละ 33.9 ปัญหาการรบกวนจากสถานที่กำจัดมูลฝอย ร้อยละ 32.3 และปัญหา การขาดแคลนน้ำดื่ม ร้อยละ 29.5 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาแยกระดับชั้น อบต. พบว่า อบต.ชั้น 2 มีการ ร้องเรียนมากที่สุด คือร้อยละ 72.5 รองลงมาคือ อบต.ชั้น 1 , 3 , 4 และชั้น 5 ร้อยละ 67.6 , 51.5 , 36.8 และ 27.4 ตามลำดับ ส่วนการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาอื่นมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทุกระดับชั้น อบต.

ตาราง 12 การจัดลำดับปัญหา ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหา	ไม่มีปัญหา (1)		เล็กน้อย (2)		ปานกลาง (3)		รุนแรง (4)		รวม	
	จำนวน	คะแนน	จำนวน	คะแนน	จำนวน	คะแนน	จำนวน	คะแนน	คะแนน	ที่
1.น้ำใช้ไม่สะอาด	105	105	212	424	166	498	15	60	1,087	5
2.น้ำใช้ไม่เพียงพอ	101	101	208	416	167	501	22	88	1,106	4
3.การจัดการมูลฝอย	92	92	192	384	147	441	67	268	1,185	(1)
4.ความร่วมมือ ปชช.(ข้อ 3)	112	112	185	370	170	510	31	124	1,116	(2)
5.การระบายน้ำเสีย	90	90	248	496	118	354	42	168	1,108	(3)
6.การควบคุมน้ำเสีย	110	110	242	484	134	402	12	48	1,044	6
7.ความร่วมมือ ปชช.(ข้อ 6)	191	191	189	378	110	330	8	32	931	7

จากตาราง 12 ระดับปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในเขต อบต. 3 ลำดับแรกพบว่า ปัญหาการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาที่รุนแรงมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการมูลฝอย และปัญหาการระบายของน้ำเสีย ตามลำดับ

4.1.2.2 บทบาท ศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 13 การแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

การแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
-ไม่มี	365	73.3
-มี	133	26.7
รวม	496	100.0

จากตาราง 13 พบว่า อบต. ส่วนใหญ่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 14 พนักงานส่วนตำบลในส่วนสาธารณสุขของ อบต. ชั้น 1

การแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
1. การแต่งตั้งหัวหน้าส่วนสาธารณสุข		
-ไม่มีการแต่งตั้ง	22	32.4
-มีการแต่งตั้ง	46	67.6
รวม	68	100.0
2. หัวหน้าส่วนสาธารณสุขที่มีการแต่งตั้ง		
-ผู้อื่นรักษาการแทน	32	69.6
-แต่งตั้งตรงตามตำแหน่ง	14	30.4
รวม	46	100.0
3. นักบริหารงานสาธารณสุข ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	54	79.4
-มี	14	20.6
รวม	68	100.0
4. นักวิชาการสุขาภิบาล ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	59	86.8
-มี	9	13.2
รวม	68	100.0
5. พยาบาลวิชาชีพ ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	60	88.2
-มี	8	11.8
รวม	68	100.0

ตาราง 14 (ต่อ)

การแต่งตั้ง	จำนวน	ร้อยละ
6. เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ใน อบต. ชั้น 1		
-ไม่มี	65	95.6
-มี	3	4.4
รวม	68	100.0

จากตาราง 14 พบว่า อบต.ชั้น 1 มีการแต่งตั้งหัวหน้าส่วนสาธารณสุขค่อนข้างน้อยคือ ประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น และ 2 ใน 3 ของการแต่งตั้งพบว่าแต่งตั้งไม่ตรงตามตำแหน่ง นอกจากนี้ใน จำนวน 68 แห่งที่เป็น อบต. ชั้น 1 มีนักบริหารงานสาธารณสุข 14 แห่ง นักวิชาการสุขาภิบาล 9 แห่ง พยาบาลวิชาชีพ 8 แห่ง และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 3 แห่งเท่านั้น ส่วน อบต. ชั้น 2, 3, 4 และ 5 ปัจจุบันไม่มีโครงสร้างของส่วนสาธารณสุขใน อบต.

ตาราง 15 แผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 ของ อบต.จำแนกตามลักษณะตัวแปร

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชาคมตำบล กับการจัดทำแผนฯ		
-ไม่มีส่วนร่วม	12	2.4
-มีส่วนร่วม	486	97.6
รวม	498	100.0
2. การประสานกับ สถานีอนามัย เพื่อร่วมจัดทำแผนฯ		
-ไม่ได้ประสาน	47	9.4
-มีการประสาน	451	90.6
รวม	498	100.0

ตาราง 16 แผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี (2545-2549)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชาคมตำบลมีส่วนร่วมในการจัดทำ หรือไม่		
-ไม่มีส่วนร่วม	17	3.4
-มีส่วนร่วม	481	96.6
รวม	498	100.0
2. มีการประสานงานกับสถานีอนามัย เพื่อร่วมจัดทำแผน หรือไม่		
-ไม่ได้ประสาน	45	9.0
-มีการประสาน	453	91.0
รวม	498	100.0
3. জন.สาธารณสุข ร่วมจัดทำแผน หรือไม่		
-ไม่ได้ร่วมจัดทำแผน	59	13.0
-เข้าร่วมจัดทำแผน	394	87.0
รวม	498	100.0
4. มีแผนงาน หรือโครงการด้าน การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม หรือไม่		
-ไม่มี	13	2.6
-มี	485	97.4
รวม	498	100.0
5. โครงการด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่มี		
-การควบคุมโรคไข้เลือดออก	454	93.6
-การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	448	92.4
-การจัดการมูลฝอย	424	87.4
รวม	485	

จากตาราง 16 การจัดทำแผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี (2545-2549) พบว่า ร้อยละ 96.6 ของ อบต. ประชาคมตำบลมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โดยร้อยละ 91.0 ของ อบต. มีการประสานให้สถานีอนามัย เข้าร่วม และร้อยละ 87.0 ของ อบต. มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าร่วมจัดทำแผน นอกจากนี้ยังพบว่า อบต. ร้อยละ 97.4 มีแผนงาน หรือโครงการด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยโครงการควบคุมโรคไข้เลือดออก โครงการจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค และโครงการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 93.6, 92.4 และ 87.4 ตามลำดับ

ตาราง 17 เปรียบเทียบระดับรายได้ของ อบต. ปีงบประมาณ 2544 กับเกณฑ์การแบ่งชั้น อบต.

ชั้น	รายได้ประจำปีงบประมาณ 2544 (หน่วย : ล้านบาท)					รวม
	มากกว่า 20	12-20	6-12	3-6	น้อยกว่า 3	
1	20*	21	21	2	4	68
2	7	12*	42	9	1	71
3	7	5	34*	44	9	99
4	0	0	6	72*	36	114
5	0	0	0	18	128*	146
รวม	34	38	103	145	178	498

จากตาราง 17 พบว่า ปัจจุบัน อบต. ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ตามเกณฑ์การแบ่งระดับชั้นเดิมที่เริ่มมีการตั้ง อบต. เช่น อบต. ชั้น 1 จำนวน 68 แห่ง มีเพียง 20 แห่งเท่านั้น ที่รายได้ถึงเกณฑ์

ตาราง 18 การจัดสรรงบประมาณ ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ในปีงบประมาณ 2544

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดสรร งบประมาณของ อบต.		
-ไม่จัดสรร	46	9.2
-จัดสรร	452	90.8
รวม	498	100.0
2. ร้อยละของงบประมาณ ที่ อบต. จัดสรร		
≤ 10	352	77.9
11-20	77	17.0
21-30	15	3.3
31-40	5	1.1
> 40	3	0.7
รวม	452	100.0
4. อบต. ได้รับงบประมาณ ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม จากหน่วยงาน		
1. กรมอนามัย	78	52.0
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	41	27.3
3. กระทรวงวิทย์ฯ	27	18.0
4. กรมโยธาธิการ	3	2.0
5. อบจ.	1	0.7
รวม	150	100.0

จากตาราง 18 การจัดสรรงบประมาณด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีงบประมาณ 2544 พบว่า อบต.ร้อยละ 90.8 มีการจัดสรร โดยจำนวนงบประมาณที่จัดสรรส่วนใหญ่ไม่เกิน ร้อยละ 10 ของงบประมาณที่จ่ายทั้งหมด ส่วนงบประมาณที่สนับสนุนจากหน่วยงานอื่นพบว่า ร้อยละ 52.0 เป็นงบ

ประมาณจากกรมอนามัย รองลงมา คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ร้อยละ 27.3 กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ร้อยละ 18.1 กรมโยธาธิการ ร้อยละ 2.0 และ อบจ. ร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

ตาราง 19 การออกข้อบังคับตำบล ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การออกข้อบังคับตำบล		
-ไม่มี	191	38.4
-มีการดำเนินการ	307	61.6
รวม	498	100.0
2. เหตุผลที่ อบต.ไม่ออกข้อบังคับตำบล		
-ยังไม่มีความจำเป็น	59	30.9
-กำลังดำเนินการ	19	9.9
-สภาไม่เห็นชอบ	6	3.1
-ขาดความรู้และบุคลากร	60	31.4
-ขาดความพร้อมในการควบคุม	47	24.6
รวม	191	100.0

จากตาราง 19 พบว่าร้อยละ 61.6 ของ อบต. มีการออกข้อบังคับตำบลแล้ว และมี อบต.ร้อยละ 59.1 ที่มีปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและยังไม่สามารถออกข้อบังคับตำบลได้ โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และบุคลากร รองลงมาคือ ไม่มีความพร้อมที่จะควบคุมให้เป็นไปตามข้อบังคับ และมีเพียงจำนวนน้อยที่สภาไม่ให้ความเห็นชอบ

ตาราง 20 จำนวน ร้อยละ ของข้อบังคับตำบลที่ออกโดย อบต.

ข้อบังคับเรื่อง	จำนวน	ร้อยละ
1. การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย	146	47.9
2. กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	113	37.6
3. สถานที่จำหน่ายอาหารและสะสมอาหาร	11	3.6
4. ตลาด	9	3.0
5. การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์	5	1.6
6. การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ	4	1.3
7. ควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย	4	1.3
8. ควบคุมการจำหน่ายอาหาร	3	1.0
9.การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง	2	0.7
10. การควบคุมอาหาร น้ำ น้ำแข็ง	2	0.7
11. เหตุรำคาญ	2	0.7
12. การใช้น้ำประปา	1	0.3
13. การรักษาความสะอาดของแม่น้ำ ลำคลอง	1	0.3
1.4 การค้าที่นารังเกียจ	1	0.3
1.5 รถชุดสิ่งปฏิกูล	1	0.3
รวม	305	100.0

จากตาราง 20 ในจำนวนของ อบต.ที่มีการออกข้อบังคับ พบว่า ส่วนใหญ่จะมีข้อบังคับว่าด้วยการกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย รองลงมาคือ กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และสถานที่จำหน่ายอาหาร และสะสมอาหาร นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายด้วย

ตาราง 21 การพัฒนาพนักงานส่วนตำบล ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. อบต.ที่มีคู่มือปฏิบัติงานอนามัยสิ่งแวดล้อม		
-ไม่มี	294	59.0
-มี	204	41.0
รวม	498	100.0
2. อบต.ได้รับคู่มือปฏิบัติงานอนามัยสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงาน (ตอบได้มากกว่า 1)		
1. หน่วยงานกระทรวงสาธารณสุข	156	67.8
2. หน่วยงานกระทรวงวิทยาศาสตร์	36	15.7
3. หน่วยงานอื่นๆ	38	16.5
รวม	230	100.0
3. การอบรม หรือประชุม		
-ไม่เคยอบรม หรือประชุม	129	25.9
-มีการอบรม หรือประชุม	369	74.1
รวม	498	100.0
4. เรื่องที่ อบต. ได้รับการอบรม หรือประชุม		
1. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	311	73.0
2. ก.ม. สวล. และ พ.ร.บ.การสาธารณสุข	58	13.6
3. การควบคุมโรคติดต่อ	52	12.2
4. การจัดการประปาหมู่บ้าน	5	1.2
รวม	426	100.0

ตาราง 21 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
5. ปลัด หรือพนักงานส่วนตำบล เคยรับการอบรม หรือประชุม โดยหน่วยงาน		
1. หน่วยงานกระทรวงสาธารณสุข	279	66.4
2. หน่วยงานกระทรวงมหาดไทย	42	10.0
3. หน่วยงานกระทรวงวิทย์ฯ	35	8.3
4. มหาวิทยาลัย...	31	7.4
5. บริษัท มูลนิธิ หอการค้า	19	4.5
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	14	3.3
รวม	420	100.0

จากตาราง 21 พบว่า อบต. มีคู่มือปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 41.0 โดย อบต. ได้รับจากหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 67.8 รองลงมาคือ หน่วยงานของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ร้อยละ 15.7 และจากหน่วยงานอื่นๆ อีกร้อยละ 16.5 นอกจากนี้ อบต. ร้อยละ 74.1 เคยส่งพนักงานส่วนตำบลเข้ารับการอบรม หรือประชุมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 73.0 รองลงมาเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม และ พ.ร.บ. การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ร้อยละ 13.6 การควบคุมโรคติดต่อ ร้อยละ 12.2 และเกี่ยวกับการจัดการประปาหมู่บ้าน ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ ส่วนหน่วยงานที่จัดอบรม พบว่า เป็นหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข ร้อยละ 66.4 รองลงมา เป็นหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย, กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ, มหาวิทยาลัย, องค์กรอื่น ๆ (บริษัท มูลนิธิ หอการค้า) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 10.0, 8.3, 7.4, 4.5 และ 3.3 ตามลำดับ

ตาราง 22 การจัดการมูลฝอยของ อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การบริการจัดเก็บ		
-ไม่จัดเก็บ	316	63.5
-อบต. จัดเก็บเอง	182	36.5
รวม	498	100.0
2. การจัดการ และศักยภาพการจัดการมูลฝอยของ อบต. (n=182)		
-มีการเก็บค่าบริการรายเดือน	178	97.8
-มีที่รองรับขยะวางตามจุดต่าง ๆ	180	98.9
-สถานที่กำจัดเป็นของ อบต.	70	38.5
-กำจัดรวมกับเทศบาล, อบต.อื่น	119	65.4

จากตาราง 22 พบว่า ไม่มีการจัดเก็บมูลฝอย ร้อยละ 63.5 ของ อบต. การบริการจัดเก็บมูลฝอย จะคิดค่าบริการและมีที่รองรับมูลฝอยวางตามจุดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า อบต.ส่วนใหญ่ นำมูลฝอย ไปกำจัดรวมกับเทศบาลและ อบต.อื่น โดยมีเพียง ร้อยละ 38.5 เท่านั้นที่มีสถานที่กำจัดเป็นของ อบต.

ตาราง 23 จำนวนรถเก็บขนมูลฝอย

จำนวนรถ	จำนวน อบต.	ร้อยละ
0	1	0.5
1	98	53.8
2	51	28.0
3	16	8.8
4	11	6.0
5	3	1.6
6	2	1.1
รวม	182	100.0

(จำนวนเฉลี่ย 1.8 คัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.0 จำนวนมากที่สุด 6 คัน และไม่มีรถ 2 แห่ง)

จากตาราง 23 อบต.ที่ดำเนินการจัดเก็บมูลฝอย ร้อยละ 53.8 มีรถเก็บขนมูลฝอยเพียง 1 คัน และ อบต. ที่มีรถเก็บขนมูลฝอยมากที่สุด คือ 6 คัน ซึ่งมีเพียง 2 แห่งเท่านั้น นอกจากนี้มี อบต. อีก 1 แห่ง ไม่มีรถเก็บขนมูลฝอยต้องใช้วิธีจ้างเหมาเอกชน

ตาราง 24 ศักยภาพการจัดการมูลฝอยของ อบต.สรุปจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ตัวแปร	ระดับชั้นของ อบต.(n=498)					รวม
	1	2	3	4	5	
-จำนวน อบต.ที่มีการจัดเก็บมูลฝอย (แห่ง)	54	45	45	20	18	182
-จำนวนรถเก็บขนมูลฝอย (คัน)	140	76	62	23	18	319
-สถานที่กำจัดรวมกับเทศบาล หรือ อบต.อื่น (อบต.)	31	30	27	12	9	109

จากตาราง 24 มี อบต.จัดเก็บร้อยละ 36.5 ของ อบต.ที่ศึกษา โดย อบต.ชั้น 1 มีจำนวนรถเก็บขนมูลฝอยเฉลี่ย 2.6 คัน ชั้น 2-5 มีจำนวนรถเฉลี่ย 1.7 , 1.4 , 1.2 , และ 1 คัน ตามลำดับ และ อบต.ส่วนใหญ่ใช้สถานที่กำจัดมูลฝอยรวมกับเทศบาล หรือ อบต.อื่น ร้อยละ 59.9

การจัดการมูลฝอยของ อบต.ขึ้นอยู่กับปริมาณมูลฝอย ความต้องการของชุมชน และความสามารถของ อบต.ในการดำเนินการ ข้อมูลจากแบบสอบถามสามารถประมาณการศักยภาพการจัดเก็บมูลฝอยทั่วประเทศได้ดังตาราง 25 (คำนวณจากตาราง 24)

ตาราง 25 ประมาณการศักยภาพการจัดเก็บมูลฝอยของ อบต.ทั่วประเทศ

ตัวแปร	ระดับชั้นของ อบต.					รวม
	1	2	3	4	5	
-จำนวน อบต.ทั่วประเทศ (แห่ง)	74	78	205	843	5,545	6,745
-จำนวน อบต.ที่คาดว่าจะมีการจัดเก็บมูลฝอย	59	49	93	148	684	1,033
-จำนวนรถเก็บขนมูลฝอยของ อบต.ทั้งหมดที่ประมาณได้	153	83	128	170	684	1,218
-จำนวนรถเก็บมูลฝอยเฉลี่ยแต่ละ อบต.แยกรายชั้น (คัน)	2.6	1.7	1.4	1.2	1.0	1.2

จากตาราง 25 อบต.ที่บริการเก็บขนมูลฝอยมีจำนวนรถสำหรับการเก็บขนเฉลี่ยเพียง 1.2 คัน/อบต. จึงไม่สามารถที่จะเก็บมูลฝอยได้หมดในแต่ละวัน ทำให้มีปัญหามูลฝอยตกค้างตั้งแต่ 1 วัน ถึง 1 สัปดาห์

ตาราง 26 ร้อยละ ของการจัดการมูลฝอยในเขต อบต. จำแนกตามระดับชั้น

การจัดการมูลฝอยในเขต อบต.	ร้อยละ				
	1 (n=68)	2 (n=71)	3 (n=99)	4 (n=114)	5 (n=146)
-อบต.ที่ชาวบ้านกำจัดกันเอง	20.6	36.6	54.5	82.5	87.7
-อบต.บริการจัดเก็บ และกำจัด	79.4	63.4	45.5	17.5	12.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

จากตาราง 26 อบต.ที่มีสัดส่วนการบริการจัดเก็บมูลฝอยสูง คือ อบต.ชั้น 1 และชั้น 2 ซึ่งเป็น อบต.ที่มีรายได้สูง สังคมมีสภาพความเป็นเมืองสูงกว่า ทำให้มีปัญหามูลฝอยรุนแรงกว่า อบต.ชั้น 4 และชั้น 5 โดยพบว่า อบต.ชั้น 1 มีบริการจัดเก็บมูลฝอยสูงถึง ร้อยละ 79.4 และ อบต.ชั้น 2 มีบริการการจัดเก็บมูลฝอย ร้อยละ 63.4 ส่วน อบต.ชั้น 3, 4 และ 5 มีบริการจัดเก็บ ร้อยละ 45.5, 17.5 และ 12.3 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม อบต.หนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทดลองรณรงค์ให้ชาวบ้านร่วมกันคัดแยกมูลฝอยโดยแยกเป็นขยะอันตราย ขยะรีไซเคิล และขยะเปียก แล้ว อบต.จะจัดเก็บให้ฟรีในช่วงแรกโดยมีการชั่งน้ำหนักเพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปออกเป็นข้อบังคับตำบลกำหนดปริมาณมูลฝอยที่จะจัดเก็บโดยไม่คิดมูลค่า บ้านใดเกินปริมาณที่กำหนดจะเก็บแพงขึ้น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการรณรงค์ให้ชาวบ้านลดปริมาณการผลิตมูลฝอยและส่งเสริมการนำกลับไปใช้ใหม่ ขยะรีไซเคิลจะมีเอกชนมารับซื้อแล้วนำรายได้กลับคืนชาวบ้านเป็นการตอบแทนที่ช่วยกันแยกขยะ ส่วนขยะเปียก อบต.จะนำไปผลิตเป็นปุ๋ยชีวภาพซึ่ง อบต.ได้งบประมาณสมทบสร้างโรงปุ๋ยจากกรมการปกครอง นำปุ๋ยไปแจกอาหารกับ อบต.คู่แฝดในชนบท ส่วนขยะอันตรายและขยะที่ต้องกำจัดก็ส่งต่อให้เอกชนนำไปกำจัด ซึ่ง อบต.ข้างเคียงก็กำลังจับตามองอยู่ว่าจะได้ผลอย่างไร จะขยายแนวคิดนี้แล้วปรับปรุงมาใช้ในพื้นที่ของตนอย่างไร

ผู้วิจัยเสนอว่า ขยะรีไซเคิลบางชนิดอาจนำมาให้กลุ่มแม่บ้านในตำบลประดิษฐ์เป็นสินค้าเป็นการเพิ่มมูลค่าของขยะให้สูงขึ้นได้

ตาราง 27 การจัดการน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. การบริการน้ำสะอาดโดย อบต.		
-ไม่มีบริการ	277	55.6
-อบต. ดำเนินการเอง	221	44.4
รวม	498	100.0
2. การจัดการ และศักยภาพการจัดการน้ำสะอาดของ อบต. (n=221)		
-บริการโดยระบบประปาหมู่บ้าน	199	90.0
-มีการเก็บค่าบริการรายเดือน	137	62.0
-สนับสนุนกลุ่มผู้ใช้น้ำ	118	53.4
-โดยวิธีอื่น...	28	12.7

จากตาราง 27 พบว่า อบต.มีการดำเนินกิจกรรมบริการน้ำสะอาด ร้อยละ 44.4 และยังพบว่า ในส่วนของ อบต.ที่มีการบริการน้ำสะอาด เกือบทั้งหมดจะบริการ โดยระบบประปาหมู่บ้าน

ตาราง 28 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการควบคุม ป้องกัน โรคไข้เลือดออก		
-ไม่มี	39	7.8
-มีการดำเนินการ	459	92.2
รวม	498	100.0
2. ศักยภาพการควบคุมโรคไข้เลือดออก (n=459)		
-มีการพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย	409	89.1
-อบต. มีทรายอะเบท	338	73.6
-อบต. มีเครื่องพ่นหมอกควัน	336	73.2
-จัดทำป้ายรณรงค์ประชาสัมพันธ์	333	72.5
-จัดกิจกรรมรณรงค์	316	68.8
-อุดหนุนจัดประชุม/อบรมให้ความรู้	283	61.7
-แจกจ่ายแผ่นพับ/เอกสาร	212	46.2

จากตาราง 28 พบว่า อบต.ส่วนใหญ่มีการดำเนินการควบคุมโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 92.2 โดย อบต.จะให้ความสำคัญในทุกกิจกรรม

4.1.2.3 ปัญหา อุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

ตาราง 29 การจัดการมูลฝอย ของ อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ อบต. ไม่มีบริการจัดเก็บ		
-ยังไม่มีปัญหา	162	51.3
-บริการโดยหน่วยงานอื่น	51	16.1
-กำลังดำเนินการ	9	2.8
-งบประมาณไม่เพียงพอ	59	18.7
-ไม่มีสถานที่กำจัด	35	11.1
รวม	316	100.0

จากตาราง 29 พบว่า อบต. มีปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถบริการจัดเก็บมูลฝอย มีร้อยละ 29.8 โดยให้เหตุผลว่า งบประมาณไม่เพียงพอ และไม่มีสถานที่กำจัด

ตาราง 30 การจัดการประปาหมู่บ้าน

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ อบต. ไม่บริการ		
-บริการโดยหน่วยงานอื่น	104	37.5
-ยังไม่มีปัญหา	76	27.4
-มีระบบประปาหมู่บ้าน	74	26.7
-งบประมาณไม่เพียงพอ	19	6.9
-ไม่มีแหล่งน้ำ	4	1.4
รวม	277	100.0

จากตาราง 30 พบว่า อบต.มีปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถให้บริการจัดหา^๑น้ำสะอาดนั้น มี ปัญหาเพียงร้อยละ 8.3 เท่านั้น โดยให้เหตุผลว่า งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดแหล่งน้ำ

ตาราง 31 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่ อบต.ไม่ดำเนินการ		
-ไม่มีปัญหา	16	41.0
-ขาดความรู้และบุคลากร	19	48.7
-งบประมาณไม่เพียงพอ	4	10.3
รวม	39	100.0

จากตาราง 31 พบว่า อบต.มีปัญหา อุปสรรคที่ไม่สามารถดำเนินการควบคุมโรคไข้เลือด ออก ร้อยละ 59.0 โดยให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และบุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอ

สรุปปัญหา อุปสรรค จากข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า สัดส่วนของปัญหาประเภทหมู่บ้าน และ โรคไข้เลือดออกมีน้อย ฉะนั้นจึงจะเน้นการกำจัดมูลฝอยมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบกับระบบประเภทหมู่บ้าน ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีที่สลับซับซ้อนมาก ส่วนการควบคุมโรคไข้ เลือดออก ก็ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ และอยู่ในขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจระหว่าง กรมควบคุมโรคติดต่อกับท้องถิ่นที่ยังคงต้องตีความกันอยู่ (รายงานการประชุมคณะทำงานดำเนินการ ถ่ายโอนงานควบคุมแมลงนำโรคให้ท้องถิ่น ครั้งที่ 1/2545)

ตาราง 32 ความต้องการอบรมความรู้เพิ่มเติมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม 3 ลำดับแรก

เรื่องที่ต้องการอบรม	ลำดับที่ 1		ลำดับที่ 2		ลำดับที่ 3	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม	273	54.8	223	51.0	215	53.8
2. กฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับ อบต. และ พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535	98	19.7	91	20.8	61	15.3
3. การควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น	67	13.5	71	16.2	72	18.0
4. การจัดการบริหารระบบประปา	57	11.4	45	10.3	43	10.8
5. อื่น ๆ	3	0.6	7	1.6	9	2.3
รวม	498	100.0	437	100.0	400	100.0

จากตาราง 32 พบว่าความต้องการรับการอบรม อบต.ส่วนใหญ่ ต้องการอบรมเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 54.8 รองลงมา คือ ความรู้ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับ อบต. และ พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535 การควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น การจัดการบริหารระบบประปา และเรื่องอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 19.7, 13.5, 11.4, และ 0.6 ตามลำดับ

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ตั้งแต่ 15 สิงหาคม - 9 กันยายน 2544

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะออกเก็บข้อมูลโดยการสอบถามประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 ตำบลและดูสภาพปัญหาทั่วไปในพื้นที่ที่สามารถสังเกตได้ พร้อมทั้งถ่ายภาพ เพื่อเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ประธานกรรมการบริหาร อบต. และปลัด อบต. ว่ารับทราบปัญหาเหล่านั้นหรือไม่ อบต.มีบทบาทอย่างไรบ้างในการแก้ปัญหาเหล่านั้น อบต.มีแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร มีอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไรบ้าง

ตาราง 33 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของประธานหรือกรรมการบริหาร อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งทางการเมือง		
-ประธานกรรมการบริหาร	17	85.0
-กรรมการบริหาร	3	15.0
รวม	20	100.0
2. เพศ		
-ชาย	20	100.0
-หญิง	0	0.0
รวม	20	100.0
3. อายุ (ปี)		
-ค่าเฉลี่ย	45.2	
-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.9	
-อายุมากที่สุด	70	
-อายุน้อยที่สุด	34	

ตาราง 33 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
4. สถานภาพ		
- โสด	0	0.0
- สมรส	20	100.0
รวม	20	100.0
5. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษาตอนต้น	1	5.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	9	45.0
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	6	30.0
- ปริญญาตรี	4	20.0
รวม	20	100.0
6. ศาสนาพุทธ 100 %		
7. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (เดือน)		
- ค่าเฉลี่ย	16.9	
- ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	10.1	
- นานที่สุด	27	
- น้อยที่สุด	1	

จากตาราง 33 พบว่าส่วนใหญ่เป็นประธานกรรมการบริหาร อบต. ทั้งหมดเป็นเพศชาย สมรสแล้ว และนับถือศาสนาพุทธ มีอายุเฉลี่ย 45.2 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ประถมศึกษาตอนต้น และปริญญาตรี ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 17.0 เดือน

ตาราง 34 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของปลัด หรือรองปลัด อบต.

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
-ปลัด อบต	17	85.0
-รองปลัด อบต.	3	15.0
รวม	20	100.0
2. เพศ		
-ชาย	18	90.0
-หญิง	2	10.0
รวม	20	100.0
3. อายุ (ปี)		
-ค่าเฉลี่ย	35.4	
-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.2	
-อายุมากที่สุด	4	
-อายุน้อยที่สุด	28	
4. สถานภาพ		
-โสด	11	55.0
-สมรส	9	45.0
รวม	20	100.0

ตาราง 34 (ต่อ)

ลักษณะของตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
5. ระดับการศึกษา		
-ปริญญาตรี	19	95.0
-ปริญญาโท	1	5.0
รวม	20	100.0
6. ศาสนาพุทธ 100 %		
7. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง (ปี)		
-ค่าเฉลี่ย	4.7	
-ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.6	
-นานที่สุด	7	
-น้อยที่สุด	1	

จากตาราง 34 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 คน พบว่าส่วนใหญ่ตำแหน่งปลัด อบต.ร้อยละ 85 เพศชาย ร้อยละ 90 โดยมีอายุเฉลี่ย 35.4 ปี และร้อยละ 55 โสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท 1 คน มีประสบการณ์ในตำแหน่งปลัดหรือรองปลัด อบต.มาแล้วเป็นเวลาเฉลี่ย 4.7 ปี

4.2.1 การจัดการมูลฝอย

4.2.1.1 ศักยภาพการจัดการมูลฝอย

อบต.บางเริ่มมีประชาชนเข้าร่วมจัดการ และนำมูลฝอยไปกำจัดที่บ่อบำบัดมูลฝอยรวมที่ถูกหลักสุขาภิบาล บางแห่งนำหลักการ 1P 3Rs มาใช้ และบางแห่งก็มีการเข้มงวดโดยบังคับใช้กฎหมายกับผู้ทิ้งมูลฝอย มีข้อมูลการสัมภาษณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

ปลัด อบต.ท่าศาลา “เราได้ทำกล่องแยกขยะเพื่อจะได้แยกว่าส่วนนี้นำไปรีไซเคิล ส่วนนี้นำไปทิ้งจริงๆ แต่ยังไม่เต็มที ส่วนที่รีไซเคิลก็ให้เป็นสวัสดิการพนักงานเก็บขยะ”

ประชาชนตำบลท่าศาลา “ก่อนที่ อบต.จะจัดเก็บขยะจ้างเอกชนซึ่งเขาทิ้งไม่เป็นที่เลยเลิกไปขณะนี้ อบต.เก็บเองมีถังขยะมาวางเป็นจุดๆ มาเก็บ 3 ครั้ง/สัปดาห์ บางจุดมีถังสำหรับแยกขยะด้วย ตอนนี้บนถนนสะอาดกว่าเมื่อก่อนมาก อยากให้ อบต.พัฒนาต่อไป”

ประธาน อบต.หนองป่าครั่ง “ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่เราไม่สามารถจัดการเองได้ถ้าไม่เปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนก่อน เราจึงรณรงค์ในเรื่องการแยกขยะ เราไม่มีถังขยะวางแต่ให้ประชาชนแยกใส่ถุงแขวนไว้หน้าบ้าน บ้านไหนแยกเราเก็บให้ฟรี บ้านไหนไม่แยกเราไม่เก็บให้ และก่อนเก็บเราจะชั่งน้ำหนักก่อนเพื่อนำไปหาค่าเฉลี่ยว่าแต่ละบ้านควรมีขยะเท่าไรต่อวัน ต่อไปถ้าบ้านไหนมีขยะเกินค่าเฉลี่ยที่ได้เราจะเก็บเงินและเก็บแพงด้วย การคัดแยกก็จะแยกเป็นขยะรีไซเคิลซึ่งเอกชนจะมารับซื้อ รายได้ตรงนี้จะตอบแทนกลับให้ประชาชนที่แยกขยะ ขยะเปียกเราจะนำไปทำปุ๋ยชีวภาพตอนนี้โรงปุ๋ยเราก็เกิดแล้วและเราได้หา อบต.คู่แข่งในชนบทเพื่อนำปุ๋ยไปแลกกับอาหารพวกผัก ส่วนขยะอันตรายเราก็จะส่งให้เอกชนนำไปกำจัดต่อ ตอนนี้มีประชาชนเข้าร่วมมากกว่าครึ่งแล้ว สุดท้ายจะนำไปสู่การออกข้อบังคับตำบลว่าทุกบ้านต้องแยกขยะ”

ปลัด อบต.แม่แฝกใหม่ “มีผู้ลักลอบนำขยะมาทิ้งในพื้นที่ซึ่งเป็นเขตป่าสงวน เราเจอหลายครั้งแล้ว เคยแจ้งความและนำตำรวจไปจับ แล้วให้เขาขนกลับไปแล้วทำบันทึกตกลงไว้ว่าถ้านำมาทิ้งอีกจะถูกดำเนินการอย่างเฉียบขาดก็หยุดไปพักหนึ่ง”

รองปลัด อบต.คองหงส์ “เราสามารถเก็บมูลฝอยได้ 20 ตันต่อวัน โดยนำไปกำจัดที่บ่อบำบัดมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านพรุและพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งมีระบบบำบัดที่ถูกหลักสุขาภิบาล จัดสร้างโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ....“ในเร็ววันนี้หมู่บ้านคลองหะวะโดยคณะกรรมการหมู่บ้านขอเข้ามารับจัดการมูลฝอยในหมู่บ้านเอง โดย อบต.จัดงบประมาณอุดหนุนให้หมู่บ้านจัดเก็บเองแล้วนำไปทิ้งที่บ่อบำบัดรวมที่บ้านพรุ”

4.2.1.2 ปัญหาการจัดการมูลฝอย

ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นแล้วว่าปัญหามูลฝอยมีการร้องเรียนบ่อยที่สุด (ตาราง 11) และมีความรุนแรงมากเป็นลำดับ 1 ของปัญหอนาแม่สังแวดล้อมที่ศึกษา (ตาราง 12) มีปัญหาเรื่องสถานที่กำจัด ต้นทุนการกำจัด (ตาราง 29) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาการลอบทิ้งมูลฝอย และปัญหามูลฝอยตกค้าง การสัมภาษณ์จะลึกพบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ดังนี้

ก. ปัญหาสถานที่สำหรับการกำจัดมูลฝอย

ทุกชุมชนจะมีปัญหาการต่อต้านจากประชาชนที่ไม่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ใกล้เคียงชุมชนที่อยู่อาศัยของตนเป็นแหล่งกำจัดมูลฝอย แม้กระทั่งการจัดหาแหล่งกำจัดมูลฝอยรวมในรูปโซน ถ้าพื้นที่ใดถูกเล็งให้เป็นแหล่งกำจัดมูลฝอยก็จะโดนปฏิเสธจาก อบต.ที่ดูแลพื้นที่นั้น จึงควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจมีดังนี้

ประธาน อบต.ท่าข้าม “ขยะเริ่มจะมีปัญหาเกือบทุกหมู่บ้าน ที่มากที่สุดคือ ขยะจากโรงงาน ซึ่งนำไปทิ้งตามสวน เราคิดที่จะเอาไปทิ้งในที่ดินที่เราซื้อไว้ 16 ไร่ แต่ชาวบ้านต่อต้านเลยหยุดไป และยังไม่ได้อะไรต่อ”

ประธาน อบต.นาหม่อม “เทศบาลนครหาดใหญ่เคยมาขอซื้อที่ดินในเขต อบต.ทุ่งขมิ้น เพื่อเป็นที่ทิ้งขยะของเทศบาลนครหาดใหญ่และ อบต.ในเขตอำเภอนาหม่อม แต่ชาวบ้านไม่ยอม เขาจับไม่ได้กับขยะของเทศบาล แต่ถ้าเป็นขยะของอำเภอนาหม่อมไม่เป็นไร เลยต้องยกเลิกไป”

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “ขยะเป็นปัญหาใหญ่ ผมเคยคุยกับหลาย อบต.ว่าจะเอาพื้นที่ตำบลขงพระ ซึ่งมีที่สาธารณะมากแต่เขาไม่ยอม เขาบอกว่าเขาของไม่มาให้”

ปลัด อบต.ท่าศาลา “ปัญหาในภาพกว้างเขากำลังจะจัดการในระดับจังหวัดก็มีการแบ่งโซนกลุ่มขยะอยู่สามโซน ตอนนี้ก็มีปัญหาในระดับท้องถิ่นหรือว่ามีการประท้วงซึ่งเราก็นักใจอยู่ตอนนี้เราก็กังใจอยู่ซึ่งชาวบ้านก็เจ็บบๆ ไป”

ประธาน อบต.หนองหาร “ตอนนี้มีหลายหน่วยงานเล็งมาในเขต อบต.หนองหาร เล็งที่จะเอาขยะมาลงเพราะถือว่าอยู่ในโซนที่เหมาะสม มีบ่อลูกรัง มีบ่อดิน มีสถานที่และเคยลงมาแล้ว แต่ทางชาวบ้านเราจะไม่ยอมรับเด็ดขาดเพราะว่าครั้งหนึ่งเราเคยได้รับบทเรียนมาแล้ว และได้ช่วยเหลือชาวเชียงใหม่มมาแล้วครั้งหนึ่ง”

ประธาน อบต.บางบ่อ “การจัดการขยะโดยวิธีฝังกลบในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ หรือในอำเภอบางบ่อไม่มีทางที่จะทำได้เลยเพราะเป็นพื้นที่ลุ่ม การกำจัดที่เหมาะสมที่สุด คือ ต้องใช้เตาเผา ผมเคยเรียกบริษัทมิติชุมิตโตโมมาปรึกษา และไปขอที่วัดสุคันธาวาส 10 ไร่ เพื่อสร้างเตาเผาขยะแต่ชาวบ้านคัดค้านเลยเจ็บบไป แต่ในความคิดของผมก็ยังเห็นด้วย ถ้าเรามีเตาเผาเราก็จะรวมขยะในอำเภอบางบ่อมาเผาน่าจะมีปริมาณมากพอที่จะป้อนเตาเผาได้ ใจผมอยากได้เตาเผาแต่ก็ขึ้นอยู่กับประชาชนว่าจะให้เราสร้างหรือไม่”

ประธาน อบต.บ้านระกาศ “การจัดการขยะตอนนี้มีปัญหาคือ เราไม่มีสถานที่ทิ้ง ต้องไปทิ้งในที่เอกชน ต้องจ่ายค่าทิ้ง 600 บาท/คัน”

ข. เทคโนโลยีในการกำจัด

จากการเยี่ยมชมพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก อบต. 20 แห่ง พบว่ามีการจัดเก็บมูลฝอย 9 แห่ง ในจำนวนนี้มี 4 แห่งที่จ้างเอกชนกำจัด, 2 แห่งทั้งในพื้นที่ทหารโดยใช้ระบบฝังกลบที่ไม่มีการควบคุม, อีก 2 แห่ง กำจัดในพื้นที่โดยการทิ้งในเขตอุทยานที่เป็นแหล่งต้นน้ำโดยไม่มีระบบป้องกันที่ถูกต้อง และอีก 1 แห่งที่นำไปกำจัดรวมกับเทศบาลซึ่งกำจัดโดยระบบฝังกลบที่มีระบบป้องกันและมีการควบคุมอย่างดี โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

ปลัด อบต.ทุ่งคำเสา “อบต.มีที่ทิ้งขยะในพื้นที่ซึ่งคงจะใช้ได้อีก 2 ปี ก็กลัวชาวบ้านร้องเรียน อยู่เหมือนกันเพราะเป็นแหล่งต้นน้ำและไม่มีระบบป้องกันอะไรเลย”

ประชาชน อบต.นาหม่อม “การรถไฟอนุญาตให้ทิ้งขยะในเขตรถไฟใกล้ตลาดและจะมีการฝังกลบเป็นครั้งคราว แต่ปัญหาคือ ก่อนมีการฝังกลบแต่ละครั้งจะมีการเผาขยะอยู่เรื่อยๆ ทำให้ควันลอย เข้าบ้านชาวบ้านในบริเวณนั้น”

ประธาน อบต.หมูสี “เรามีสถานที่ทิ้งขยะใกล้เขตอุทยานเดิมเป็นบ่อลูกรังเก่า ไม่มีการปูแผ่นพลาสติก ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย ไม่มีการป้องกันอะไรเลย เรื่องนี้เรารู้ว่าไม่ถูกต้อง เราก็กังวลอยู่มากแต่ศักยภาพของเราก็มีแค่นี้”

ประธาน อบต.หนองสาหร่าย “เราทิ้งร่วมกับเทศบาลตำบลปากช่องซึ่งเป็นท้องที่ทหารอยู่ในพื้นที่ตำบลจันทึก ไม่มีระบบอะไรเลย แค่ว่าเป็นหลุม เทขยะกองลงไปแล้วก็กลบไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย”

ปลัด อบต.หนองสาหร่าย “ตอนนี้ที่ทิ้งก็มีปัญหา ทหารจะไม่ให้ทิ้งแล้ว ถ้าได้ที่ทิ้งใหม่ก็น่าจะไกลออกไปอีก ก็ต้องเสียค่าน้ำมันเพิ่ม เสียเวลาในการวิ่งอีก”

ค. ต้นทุนการกำจัด

การจัดการมูลฝอยเป็นบริการสาธารณะที่ไม่มี อบต.ใดเลยที่มีกำไรจากกิจการนี้ จากข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า อบต.ที่ไม่สามารถจัดบริการด้านนี้ได้ ให้เหตุผลว่างบประมาณไม่เพียงพอ ร้อยละ 62.8 (ตาราง 26) เนื่องจากต้นทุนในการดำเนินการค่อนข้างสูง โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

กรรมการบริหาร อบต.คองหงส์ “การจัดการขยะของเราตอนนี้นำไปทิ้งที่บ่อขยะของเทศบาลตำบลบ้านพรุซึ่งคาดว่าจะใช้ได้ประมาณ 10 ปี โดยเสียค่ากำจัดลูกบาศก์เมตรละ 52 บาท ซึ่งเราเก็บจากชาวบ้านหลังละ 30 บาทต่อเดือน แต่บางบ้านก็ไม่ยอมจ่าย”

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “การเก็บขยะเรามีรายรับประมาณ 30,000 บาท จ่ายประมาณ 45,000 บาทต่อเดือน”

ปลัด อบต.ท่าศาลา “เราใช้งบประมาณเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยประมาณล้านกว่าบาทต่อปี เป็นค่าจ้างเอกชนนำไปกำจัดคิดละ 500 บาท”

รองปลัด อบต.บางป่อ “การจัดเก็บขยะจะขาดทุนเกือบล้านต่อปี ซึ่งทุกที่ก็ขาดทุนเหมือนกันหมด ขยะที่เก็บเราจะนำไปทิ้งในบ่อเอกชนอยู่ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี เป็นบ่อขยะของจังหวัดสมุทรปราการ คือ ทุกที่จะมาทิ้งที่นี่ ตอนนี้ค่ากำจัดต้องจ่ายเอกชนคันละ 300 บาท ตุลาคมนี้จะเพิ่มเป็น 600 บาท ก็จะยิ่งขาดทุนเข้าไปอีก”

ปลัด อบต.บางพลีน้อย “การจัดเก็บมูลฝอย เราขอรถมาจาก อบจ. 1 คัน เป็นรถเก่าต้องซ่อมปีละเป็นแสน”

ง. การมีส่วนร่วมของประชาชน

บางพื้นที่ที่ประชาชนผลัดภาระให้เป็นของ อบต.ทั้งหมด การทิ้งมูลฝอยก็ไม่สนใจว่าจะลงถังหรือไม่ แต่บางพื้นที่ที่ประชาชนก็มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยเข้าร่วมโครงการคัดแยกมูลฝอย ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจมีดังนี้

ประชาชนหมู่ที่ 5 ตำบลคอหงส์ “สมัยที่ไม่มี อบต. ขยะบนถนนไม่มีเพราะชาวบ้านทำกันเอง พอมีถังขยะเข้ามาชาวบ้านก็เลยไม่สนใจที่จะดูแลเหมือนเมื่อก่อน ชีรณำขยะมาโยนลงถังบ้าง ไม่ลงบ้าง ขยะในถังไม่มีแต่บนถนนขยะเต็ม”

รองปลัด อบต.คอหงส์ “การมีสภาพเป็นชุมชนเมืองทำให้คนสนใจสังคมน้อยลง มักผลัดภาระให้เป็นของหน่วยงานของรัฐ”

ปลัด อบต.ท่าศาลา “เราได้ทำกล่องแยกขยะเพื่อจะได้แยกว่าส่วนนี้ไปรีไซเคิล ส่วนนี้นำไปทิ้งจริงๆ แต่ยังได้ผลไม่เต็มที่ ส่วนที่รีไซเคิลตรงนี้ก็ให้เป็นสวัสดิการของพนักงานซึ่งเป็นคนเก็บขยะ เขามีรายได้น้อย”

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “มีขยะกองอยู่ข้างถังทั้งที่ในถังขยะไม่เต็ม เนื่องจากถังของเรามีฝาปิด เขาจะไม่ยอมเปิดฝากลัวว่าจะสกปรกก็เลยวางไว้ข้างถังนั่นแหละ ไม่รู้จะแก้อย่างไร”

จ. ปัญหาการลอบทิ้งขยะข้างถนน

จากการที่ยังมี อบต. ไม่มีการจัดเก็บมูลฝอยอีกร้อยละ 63.5 (ตาราง 22) และจากการเยี่ยมพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึก พบว่ามีการลักลอบนำขยะไปทิ้งข้างถนนในเวลากลางคืนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้า

ของกิจการในพื้นที่ซึ่งไม่มีการจัดเก็บมูลฝอย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ชาวบ้านตำบลหนองป่าครั่ง “ก่อนที่จะมีการจัดเก็บขยะ จะมีชาวบ้านพวกนี้เห่ล้ารับจ้างเก็บขยะจากบ้านแล้วนำไปทิ้งไม่เป็นที่เป็นทาง ทิ้งในที่ของคนอื่นบ้าง ข้างซุเปอร์นี่เยอะเลย”

ปลัด อบต.หนองป่าครั่ง “ปัญหาขยะข้างถนนจะมีบ้างในส่วนของธุรกิจที่ยังรอการจัดเก็บจาก อบต. เขาจะเอาขยะไปกองไว้ข้างถนน เราก็ไปเฝ้าดูว่าใครนำไปทิ้งซึ่งเราพบหลักฐาน เช่น จดหมาย เราก็แจ้งเตือนและห้ามปรามไป แล้วเราก็เก็บไปกำจัด”

ปลัด อบต.หนองหอย “มีปัญหาการลอบทิ้งขยะในพื้นที่มาแล้ว 7-8 ครั้ง เราก็จ้างเอกชนมาเก็บขนไปกำจัด”

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “บนถนนสายบางนา-ตราด ช่วงเลยสนามกอล์ฟ ในเวลากลางคืนจะมีผู้นำขยะมาทิ้งเป็นประจำ เรามีข้อบังคับ มีการกำหนดโทษ แต่การปฏิบัติทำลำบาก”

จ. ปัญหามูลฝอยตกค้าง

อบต.ส่วนใหญ่ไม่สามารถเก็บมูลฝอยให้หมดในแต่ละวัน ทำให้มีปัญหาขยะตกค้างข้ามคืน (ภาพประกอบ 10-11) การสัมภาษณ์จะลึกลงมีข้อมูลที่น่าสนใจ ดังนี้

ประชาชน “การจัดเก็บขยะต้องการให้เพิ่มจำนวนเที่ยวที่มากเก็บมากกว่านี้ ที่ผ่านมามาเก็บอาทิตย์ละครั้งขยะจะส่งกลิ่น ถึงขยะมีน้อยเกินไปไม่ทั่วถึง” .... “ถึงขยะไม่พอเพราะบ้านในซอยมาทิ้งด้วย อยากได้ถังมาเพิ่มอีก” .... “ถึงขยะที่ อบต.นำมาวางให้ไม่เพียงพอ การจัดเก็บไม่แน่ว่าจะมาวันไหน บางอาทิตย์มา 2 ครั้ง บางอาทิตย์ก็ครั้งเดียว ช่วงหลังนี้มาเก็บตามใจฉัน”

รองปลัด อบต.คอหงส์ “ขยะในเขต อบต.ประมาณ 24 ตัน/วัน เราเก็บได้ไม่ถึง 20 ตัน/วัน เราไม่มีรถสำรอง รถทุกคันทำงานเต็มที่ ถ้าคันไหนเกิดเสียขึ้นมาจะมีขยะตกค้างจำนวนมาก”

ประธาน อบต.หนองสาหร่าย “เรามีปัญหาการร้องเรียนเรื่องขยะมาก เราเก็บไม่ทันเพราะพื้นที่เรากว้างมากแล้วเราก็เก็บเต็มพื้นที่ เรามีรถอยู่เพียงคันเดียว กำลังจะซื้อเพิ่มอีก 1 คัน ในปี 2545”

4.2.2 การจัดหาวัสดุสะอาดเพื่อการอุปโภค บริโภค (ประปาหมู่บ้าน)

4.2.2.1 ศักยภาพการจัดการประปาหมู่บ้าน

อบต.หลายแห่งที่ให้ความสำคัญกับการจัดหาวัสดุสะอาดให้ประชาชน โดยบางแห่งบริหารเองทั้งตำบลและสามารถให้บริการจนเป็นที่พอใจของประชาชน บางแห่งจัดสร้างและดูแลซ่อมแซม

แล้วให้ชาวบ้านบริหารในรูปคณะกรรมการ บางแห่งประสานหน่วยงานการประปาเพื่อดำเนินการร่วมกัน มีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

ประชาชนหมู่ที่ 2 ตำบลนาหม่อม “หมู่บ้านมีระบบประปา 3 ชุด เป็นระบบถังสูง 1 ชุด และระบบถังอัด 2 ชุด บริหารโดยกรรมการชุดเดียวกัน สามารถจ่ายน้ำได้ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน”

ปลัด อบต.นาหม่อม “ประปาหมู่บ้านทุกที่จะบริหารโดยคณะกรรมการบริหารประปาของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต.ของแต่ละหมู่บ้าน และราษฎรที่เข้ามาทำงานส่วนรวม”

ประชาชนตำบลคลองอุตะเถา “เมื่อก่อนน้ำประปาที่นี้จะหยุดไหลบ่อยมาก ช่วงหลังมานี้ อบต.เขาจัดงบประมาณซ่อมแซมหลายอย่าง ซ่อมมาเรื่อยๆ จนเดี๋ยวนี้ดีแล้ว น้ำใสไหลแรงสะดวกมาก”

ชาวบ้านหมู่ที่ 12 ตำบลหมูสี “หมู่บ้านนี้มีน้ำประปาหมู่บ้านใช้ น้ำไหลดีตลอด ถ้าน้ำไม่ไหลเราก็จะโทรไปที่ อบต.เขาก็มาแก้ไขให้ทันที ตอนนี้อบต.บริหารเองทั้งตำบล”

ประธาน อบต.หมูสี “ตำบลนี้เป็นที่ราบสูงติดเขาใหญ่ เป็นพื้นที่ดินน้ำลำตะคองที่มีน้ำตลอดทั้งปี เรามีประปาครบทุกหมู่บ้าน (17 หมู่บ้าน) ส่วนใหญ่ อบต.บริหารเอง (15 หมู่บ้าน) ในอนาคตเราคิดจะทำประปาขนาดใหญ่โดยใช้น้ำจากลำตะคองแล้วสูบซึ่งถึงบนยอดเขาซึ่งสามารถจ่ายได้ทั่ว”

ประธาน อบต.หนองสาหร่าย “ตำบลเรามี 24 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีประปาหมู่บ้าน บริหารโดยกรรมการหมู่บ้าน ตอนนี้เราเริ่มทดลองเข้าไปบริหารเอง 1 หมู่บ้าน ในอนาคต อบต.ควรบริหารเองทั้งหมด”

ปลัด อบต.คลองม่วง “เรามีประปาหมู่บ้าน 16 แห่ง ส่วนใหญ่สร้างด้วยงบประมาณของ อบต.และบริหารโดยคณะกรรมการบริหารประปาของหมู่บ้าน

ประธาน อบต.หนองป่าครั่ง “เราไม่เคยคิดที่จะใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาค ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ประปาของเราจะจ่ายได้ทั้งตำบลในปี 2545 โดยประชาชนจะจ่ายแค่ค่าสมาชิก 500 บาท และค่าน้ำยูนิตละ 4 บาท ที่เหลือเราจัดการให้หมดเลย มันจะได้เป็นทรัพย์สินของ อบต. เวลาซ่อมแซมจะได้ทำกันได้อย่างเป็นระบบ รวดเร็วและแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง”

ประธาน อบต.ท่าศาลา “เรามีแนวคิดจะขยายเขตประปาส่วนภูมิภาคเข้ามา เราศึกษาขั้นตอนการโอนทรัพย์สินแล้ว เราจะจ้างวางระบบให้เสร็จก่อนแล้วจึงโอนให้เป็นของการประปา ส่วนการบริหารเราจะซื้อน้ำจากการประปาแล้วจำหน่ายแก่ประชาชนเองเพื่อหารายได้เข้า อบต.ด้วย”

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “เรามีบริการของประปานครหลวงเกือบเต็มพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีประปาหมู่บ้านที่ชาวบ้านบริหารกันเอง อบต.จะสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมโดยจัดงบฉุกเฉินไว้ และขณะที่กำลังซ่อมเราก็จะมีรถไปบริการน้ำเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน”

กรรมการบริหาร อบต.บ้านระกาศ “บางหมู่บ้านเราซื้อน้ำจากการประปานครหลวง แล้วจ่ายให้ชาวบ้านในอัตราที่ไม่มีกำไร คือเรามาดูก่อนว่าเดือนนี้ต้องจ่ายให้การประปาเท่าไร เราก็มาเฉลี่ยเก็บจากชาวบ้านตามจำนวนที่จดมา”

4.2.2.2 ปัญหาการจัดการประปาหมู่บ้าน

ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่ามีการร้องเรียนเรื่องการขาดแคลนน้ำสะอาด (ตาราง 11) นอกจากนี่ยังพบว่า อบต.ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ให้เหตุผลว่ามีอุปสรรคเกี่ยวกับงบประมาณ และไม่มีแหล่งน้ำ (ตาราง 27) จากข้อมูลการเชื่อมโยงพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึกพบว่าปัญหาจากหลายสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จโดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ก. การมีส่วนร่วมของชุมชน

(1) การได้มาของระบบประปา

การได้มาของระบบประปาไม่ได้เกิดจากความต้องการจากประชาชนส่วนใหญ่ของชุมชน ทำให้สมาชิกที่ใช้น้ำมีจำนวนน้อย รายรับจึงไม่คุ้มกับรายจ่าย จากการเชื่อมโยงพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึกมีประเด็นน่าสนใจ คือ

ประชาชนหมู่ที่ 3 ตำบลคลองนิมยตรา “น้ำประปาที่หมู่บ้านนี้มีจ่ายอยู่ประมาณ 5-6 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีสระเก็บน้ำไว้ใช้”

(2) การบริหารระบบประปา

การบริหารประปาหมู่บ้านมีหลายรูปแบบ บางตำบล อบต.บริหารเองทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่บริหารโดยคณะกรรมการบริหารประปาหมู่บ้านเดิม โดย อบต.จะรับผิดชอบในการก่อสร้าง และซ่อมแซม ซึ่งบางหมู่บ้านก็ประสบความสำเร็จ บางหมู่บ้านก็ขาดทุนจนต้องขอให้บริการ โดยมีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก ดังนี้

ปลัด อบต.หนองน้ำแดง “ถ้าถามว่า อบต.ต้องการบริหารเองหรือไม่ ตอบว่าไม่ต้องการ แต่ถ้าถามว่า อบต.สมควรบริหารเองหรือไม่ ตอบว่า อบต.สมควรบริหารเอง ที่ตอบว่าไม่ต้องการเพราะเป็นการเพิ่มภาระให้กับ อบต.ซึ่งเรามีคนน้อยอยู่แล้ว และถ้า อบต.บริหารเองชาวบ้านก็จะไม่ช่วยเหลืออะไรเลยเพราะเขาถือว่าเป็นหน้าที่ของ อบต. แต่ถ้าชาวบ้านดูแลเองพอมีปัญหาอะไรเขาจะช่วยกันซึ่งเป็นสิ่งที่ดี”

ประชาชนตำบล..... “กรรมการเก็บเงินไปแล้วไม่ไปจ่ายค่าไฟฟ้า จึงโดนตัดไฟ”

ประธาน อบต.ตำบลเดียวกัน “ประปาหมู่บ้าน... ที่โดนตัดไฟและไม่ได้จ่ายน้ำนั้นเดิมทีสมาชิกของเราจัดการอยู่ แต่มีคนมาขอทำเองเลยให้เขาทำ ก็ทำมาเป็นปีแล้ว มาช่วงหลังนี้เขาไม่ไปจ่ายค่าไฟก็เลยถูกตัดไฟ สาเหตุเกิดจากอะไรผมก็ไม่อยากจะพูดถึง”

รองปลัด อบต.ตำบลเดียวกัน “กรรมการที่เก็บเงินค่าน้ำส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่บ้าน เขาเก็บค่าน้ำได้เดือนละเป็นหมื่น แต่เสียค่าไฟแค่สามพันกลับเสียไม่ได้ต้องโดนตัดไฟ แต่ต่อไป อบต.จะเข้าไปจัดการเอง เงินจะได้เข้ารัฐบ้าง วันก่อนที่หมู่บ้าน... โคนชาวบ้านร้องเรียน ผมโทรหาคนรับผิดชอบเขาไม่กล้ามาสู้น้ำ ตอนนี้เรากำลังตั้งคนอื่นทำแทนแล้ว”

ข. สภาพทางภูมิศาสตร์

ประปาหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำดิบจากน้ำบาดาล ฉะนั้น สภาพพื้นที่ของหมู่บ้าน คุณภาพและปริมาณของน้ำใต้ดิน ลักษณะการตั้งบ้านเรือน จึงมีผลต่อการดำเนินงานระบบประปาหมู่บ้าน การสัมภาษณ์เจาะลึกพบประเด็นน่าสนใจ ดังนี้

(1) สภาพพื้นที่ของหมู่บ้าน

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “ปัญหาอยู่ที่แหล่งน้ำดิบที่เจาะได้อยู่ในที่ลุ่ม แต่หอจ่ายต้องสร้างในที่สูงเพื่อให้สามารถจ่ายได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน ซึ่งระยะทางจากแหล่งน้ำถึงหอจ่ายประมาณ 3 กิโลเมตร เครื่องต้องทำงานหนัก ซึ่งนอกจากจะสูบน้ำเข้าถังกรองแล้ว ก็ต้องสูบจากบ่อพักขึ้นถังจ่ายอีก ทำให้ค่ากระแสไฟฟ้าสูงเป็นสองเท่า”

(2) คุณภาพและปริมาณของน้ำใต้ดิน

ประชาชนตำบลบางบ่อ “ทุกหมู่บ้านมีระบบประปา แต่ที่นี้ น้ำไม่ไหล สาเหตุเกิดจากปริมาณน้ำไม่พอ ที่เคยไหลก็มีรสกร่อย มีกลิ่นโคลน”

ประธาน อบต.บางบ่อ “เรื่องคุณภาพน้ำต้องยอมรับว่าที่นี้ น้ำจะกร่อย”

รองปลัด อบต.บางบ่อ “น้ำบาดาลที่ชาวบ้านใช้อยู่ น่าเป็นห่วงเรื่องคุณภาพของน้ำ ผมคิดว่าเลิกใช้ได้แล้ว ผมเคยใช้ถังรถพอน้ำมันมาตอนเช้าสนิมจับทั้งคันเลย”

(3) การตั้งบ้านเรือน

ประธาน อบต..... “การตั้งบ้านเรือนที่ห่างกันเวลาท่อแตกก็ไม่รู้ กว่าจะรู้ค่าไฟก็กินเข้าไปเท่าไร แล้วยังมีพวกหัวหมอที่ขโมยใช้น้ำ พวกกลับมิเตอร์อีก ที่จริงการทำเรื่องน้ำไม่มีทางขาดทุนเลย”

ค. เทคโนโลยี

ระบบประปาหมู่บ้านส่วนใหญ่จ่ายด้วยถังสูง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้น้ำดิบจากบ่อบาดาลสูบส่งน้ำขึ้นถังแล้วจ่ายโดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพ แต่ก็มีบางระบบที่มีการกรอง การเติมสารส้มในบ่อพัก และการเติมคลอรีนก่อน จากการเยี่ยมชมพื้นที่สัมภาษณ์เจาะลึก พบข้อมูล ดังนี้

(1) ระบบของประปาที่ใช้

กรรมการประปา หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งคำเสา “หมู่บ้านนี้เคยมีประปาระบบแรงอัดใช้ จ่ายน้ำประมาณ 80 หลังคาเรือน ใช้งานแล้วหลายปี แต่พอได้งบประมาณก่อสร้างห้องซึ่งเขาบอกว่าดีกว่า นี่ก็สร้างเสร็จมาประมาณ 3 เดือนแล้วแต่ใช้ไม่ได้เลย ระบบแรงอัดเดิมที่ใช้ได้เขาก็เอากลับไปแล้ว ชาวบ้านเดือดร้อนมาก”

ประชาชนหมู่ที่ 5 ตำบลท่าข้าม “เมื่อก่อนเรามีประปาใช้แรงอัดซึ่งใช้ได้ดี พอเปลี่ยนมาใช้ห้องสูงน้ำก็ไม่ค่อยไหล น่าจะเกิดจากเครื่องสูบน้ำไม่สามารถดันน้ำขึ้นห้องจ่ายได้”

ปลัด อบต.คลองม่วง “หมู่บ้านที่ต้องการโอนระบบประปาให้ อบต.บริหารเองคือหมู่บ้านที่มีระบบประปาของกรมอนามัย เพราะจะประสบปัญหาขาดทุน เพราะค่ากระแสไฟฟ้าสูงเป็น 2 เท่าของหมู่บ้านอื่น”

ประชาชนตำบลบางบ่อ “ประปาของกรมอนามัยจะมีระบบกรองด้วยทำให้น้ำสะอาดและมีรสชาติดีกว่าหมู่บ้านอื่น”

ผู้ดูแลระบบประปาดำบลบางบ่อ “ระบบประปาที่นี่เป็นของกรมอนามัย มีระบบกรองด้วย แต่มีข้อเสียที่ค่ากระแสไฟฟ้าจะแพงเป็น 2 เท่า”

(2) การเดินท่อจ่ายน้ำ

ประชาชนตำบลบางบ่อ “ท่อประปาลอยบนผิวดิน โคนรถถอยทับแตกบ้าง ชาวบ้านเผาขยะไฟลามไปโดนท่อไหม้บ้าง โคนแดดคานๆ ก็กรอบแตกบ้าง

ประธาน อบต.บางบ่อ “กรณีการเดินท่อประปาลอยนั้นเราจ้างเหมาเอกชนเดินท่อ ซึ่งการเดินท่อไม่ฝังดินค่าแรงจะถูกกว่ามาก แต่ก็มีปัญหาดังกล่าว ต่อไปเราจะเปลี่ยนเป็นท่อยาง หรือท่อพีวีซีทนกว่าและจะให้ฝังดินในบางจุด”

ประชาชนตำบลบางพลีน้อย “ท่อประปาที่นี่จะลอยอยู่บนดิน วันดีคืนดีก็จะโดนรถถอยทับแตกบ้าง โคนไฟเผาจากการเผาขยะบ้าง เป็นอย่างนี้ประจำ”

(3) ความลึกของบ่อบาดาล

ปลัด อบต.คลองม่วง “ปัญหาอีกอย่างหนึ่งก็คือ บ่อบาดาลของกรมโยธาธิการ และกรมทรัพยากรธรณี ปริมาณน้ำจะไม่พอในหน้าแล้ง เนื่องจากเขาจะเจาะที่ระดับความลึก 70-80 เมตรเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่ากลัวหัวเจาะจะขาด ส่วนบ่อบาดาลที่ อบต.เราจ้างเจาะเองจะไม่มีปัญหา เพราะเราตกลงกับผู้รับเหมาก่อนว่าต้องเจาะลึกเกิน 100 เมตร ต้องทดสอบปริมาณน้ำและปริมาณน้ำต้องพอใช้ด้วยจึงจะรับงาน”

ง. ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของ อบต.

เนื่องจากประปาหมู่บ้านที่มีอยู่ในพื้นที่ต่างๆ สร้างด้วยงบประมาณจากหลายหน่วยงาน อบต.บางแห่งไม่กล้าใช้งบประมาณไปซ่อมแซมเนื่องจากมีระเบียบว่า อบต.ไม่สามารถดูแลได้เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินของ อบต. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจมี ดังนี้

ปลัด อบต.ท่าข้าม “ระบบประปาของ รพช.ที่ชำรุด เราไม่สามารถจัดงบประมาณซ่อมได้ เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินของ อบต.มันผิดระเบียบ”

ปลัด อบต.หนองน้ำแดง “ อบต.ควรดูแลระบบประปาหมู่บ้านเพราะเรามีงบประมาณ แล้วมอบให้ชาวบ้านบริหารเพราะเราไม่มีคน เขาจะได้ช่วยกันดูแล แต่มีระเบียบข้อหนึ่งที่ว่า อบต.ต้องดูแลทรัพย์สินของ อบต. ก็ยังติดใจอยู่ว่าจะผิดระเบียบหรือไม่”

4.2.3 การควบคุมโรคไข้เลือดออก

4.2.3.1 ศักยภาพการควบคุมโรคไข้เลือดออก

อบต.ส่วนใหญ่มีบทบาทในการควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยมีความพร้อมด้านเครื่องมือพนักงาน และตั้งงบประมาณซื้อสารเคมีเตรียมไว้ สามารถดำเนินการควบคุม (พ่นหมอกควัน) ได้ทันทีที่มีการระบาด บางแห่งมีการรณรงค์ ให้ อสม. ประชาชน ควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และบางแห่งให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมารักษากันหัวหน้าส่วนสาธารณสุขที่ อบต. ส่วนลักษณะการดำเนินการ มีข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

รองปลัด อบต.คองหงส์ “การควบคุมโรคไข้เลือดออกเรามีเครื่องพ่นหมอกควันสามารถดำเนินการได้ทันที นอกจากนี้เรายังช่วย อบต.ข้างเคียงที่ขอสนับสนุนมาเราจะให้คนของเราไปช่วยด้วย”

ประธาน อบต.นาหม่อม “เราอุดหนุนงบประมาณซื้อเครื่องพ่นหมอกควันให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เพื่อใช้ในการควบคุมโรคไข้เลือดออก”

หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านท่าช้าง ตำบลหมูสี “ตอนที่ไม่มี อบต.จะแก้ปัญหาช้ามาก ต้องประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกว่าจะได้ควบคุมจะช้า เมื่อมี อบต.สามารถดำเนินการได้ทันที มีเครื่องมืออุปกรณ์งบประมาณพร้อม”

ประธาน อบต.หมูสี “ปีนี้เรามีผู้ป่วยไข้เลือดออกที่หมู่ที่ 2 จำนวน 3 ราย เราก็เร่งระดมพ่นหมอกควัน และให้ อสม.รณรงค์ให้ชาวบ้านควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย”

รองปลัด อบต.หมูสี “การควบคุมโรคไข้เลือดออกเรามีเครื่องพ่นหมอกควัน และประสานงานกับสถานีอนามัย เรายังให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาวิชาการในตำแหน่งหัวหน้าส่วนสาธารณสุขที่ อบต.ด้วย”

ประธาน อบต.หนองน้ำแดง “การควบคุมโรคไข้เลือดออก เราได้ประสานการอบรมให้อสม. และประชาชน เกี่ยวกับการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ต่อไปเราจะเข้าไปควบคุมในโรงงาน ด้วยเพราะที่เสียชีวิตไปเป็นคนในโรงงาน

ปลัด อบต.หนองน้ำแดง “เราประสานกับสถานีอนามัย โดย อสม.ร่วมดำเนินการ ส่วน อบต.จะสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณ”

ปลัด อบต.หนองสาหร่าย “ปีนี้เราสนับสนุนการควบคุมโรคไข้เลือดออกให้สถานีอนามัย 80,000 บาท

ปลัด อบต.จันทึก “เรามีเครื่องพ่นหมอกควันและสนับสนุนงบประมาณ เช่น สารเคมี น้ำมันทรายอะเบท”

ประธาน อบต.หนองป่าครั่ง “เราสนับสนุนสารเคมีในการพ่นหมอกควัน และเรามีเครื่องพ่น 3 เครื่อง มีทรายอะเบท มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม”

ปลัด อบต.แม่แฝกใหม่ “เจ้าหน้าที่อนามัยมาร่วมประชุมกับ อบต.เมื่อสิ้นเดือนสิงหาคม แจ้งว่า มีผู้ป่วย 2 ราย เราก็ไปพ่นเพราะเรามีนโยบายว่าจะพ่นควบคุมยุงลายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง”

ปลัด อบต.หนองหาร “ปีนี้เรามีแผนพ่นหมอกควัน 2 ครั้ง และยังจัดซื้อทรายอะเบทแจกให้หมู่บ้านด้วย”

ประธาน อบต.บางป่อ “เราจัดงบประมาณ ซื้อสารเคมี ทรายอะเบท โดยสถานีอนามัยทำแผนส่งมาว่าต้องการอะไรบ้าง กรณีมีผู้ป่วยชาวบ้านก็จะมาแจ้ง อบต.”

ปลัด อบต.บางพลีน้อย “เรามีเครื่องพ่นหมอกควัน ปีที่ผ่านมาเราทำป้ายประชาสัมพันธ์และให้รถออกไปประชาสัมพันธ์”

4.2.3.2 ปัญหา อุปสรรคการควบคุมโรคไข้เลือดออก

จากข้อมูลเชิงปริมาณแสดงให้เห็นว่าปัญหาการระบาดของโรคไข้เลือดออก มีปัญหาค่อนข้างสูงทั้งเรื่องการร้องเรียน(ตาราง 11) และระดับความรุนแรง(ตาราง 12) นอกจากนี้ อบต. ที่ไม่มีบทบาทในการควบคุมโรคไข้เลือดออกให้เหตุผลว่า ขาดความรู้และบุคลากร ร้อยละ 48.7 และงบประมาณไม่เพียงพอ ร้อยละ 10.3 และจากการเยี่ยมพื้นที่ อบต. 20 แห่ง พบว่า มี อบต. 3 แห่ง ไม่มีการจัดซื้อเครื่องพ่นหมอกควันซึ่งทั้ง 3 แห่งเป็น อบต. ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วน อบต. อีก 17 แห่งมีเครื่องพ่นหมอกควัน ตั้งแต่ 1-3 เครื่อง การสัมภาษณ์เจาะลึกมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ก. ด้านบุคลากร

รองปลัด อบต.คองหงส์ “เราเป็น อบต.ชั้น 1 แต่บุคลากรมีเพียงหัวหน้าส่วนสาธารณสุขเพียงคนเดียว แต่งานด้านนี้มีมาก การทำงานลักษณะป้องกันเราจึงไม่ค่อยได้ทำ คงทำเฉพาะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ขณะนี้เราได้รับโอนมาอีก 2 ตำแหน่ง คือ นักวิชาการสุขาภิบาล และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ต่อไปเราจะปรับปรุงการทำงานด้านการป้องกันได้ดีขึ้น”

ประธาน อบต.ทุ่งคำเสา “อบต.ไม่มีเครื่องพ่นหมอกควัน ไม่มีการดำเนินการใดๆ การประสานงานกับสถานีอนามัยมีน้อยมาก ไม่เคยเชิญสถานีอนามัยมาร่วมประชุม”

ปลัด อบต.ทุ่งคำเสา “เราไม่มีฝ่ายสาธารณสุข ยังไม่มีการดำเนินการอะไรเลย เครื่องพ่นหมอกควันก็ไม่มี การประสานงานกับสถานีอนามัยก็น้อย”

ประธาน อบต.ท่าข้าม “ที่ผ่านมาระยะนี้ไม่มีแผนงานด้านนี้ แต่ในแผน 5 ปี (2545-2549) เราวางกรอบไว้แล้ว”

ปลัด อบต..... “เราประสานกับสถานีอนามัยเป็นอย่างดี เราเคยขอให้หน่วยควบคุมโรคติดต่อที่นำโดยแมลงมาพ่นหมอกควันช่วงที่เรามีผู้ป่วย เขาตอบว่าคนเขาไม่มี น้ำยาก็น่าไม่มี ให้ อบต.จัดงบประมาณและดำเนินการเอง ทั้งที่เขามีหน้าที่โดยตรง ผมคิดว่าเขาน่าจะขูบหน่วยงานนี้เสียเลย ตั้งไว้ทำไม”

ข. ด้านความรู้ และประสบการณ์

กรรมการบริหาร อบต..... “ควรเป็นหน้าที่ของสถานีอนามัยเพราะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้”

ปลัด อบต..... “เรายังขาดบุคลากรเฉพาะด้าน ผมไม่รู้ทุกเรื่องหรอก”

ค. ด้านงบประมาณ

ประธาน อบต.คลองม่วง “เรามีเครื่องพ่นหมอกควัน 1 เครื่อง สถานีอนามัย 2 แห่ง และโรงเรียน 6 โรง การพ่นหมอกควันแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณมาก เราไม่สามารถทำได้ทั่วถึงเพราะเป็น อบต.ชั้น 5 งบประมาณเราไม่พอ”

ปลัด อบต.แม่แฝกใหม่ “ใจจริงเราอยากพ่น 2 ครั้ง แต่ใช้งบประมาณมาก เลยตั้งใจว่าถ้าพื้นที่ไหนมีการระบาดเราจะไปพ่นซ้ำในรัศมี 500 เมตร

ง. ความซ้ำซ้อน

ประธาน อบต..... “การควบคุมโรคไขเลือดออก ผมมองว่ายังซ้ำซ้อนกันอยู่ โดยกระทรวงสาธารณสุขก็มีสถานีอนามัยอยู่แล้วก็เป็นหน้าที่ของเขาส่วนหนึ่ง และเป็นหน้าที่ของ อบต.ด้วย เราจึงไม่มีฝ่ายนี้อย่างชัดเจน”

ปลัด อบต..... “ในเรื่องการควบคุมโรคเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานีอนามัย อบต.เป็นหน่วยงานสนับสนุนเท่านั้น”

จ. ด้านการประสานงานและการประชาสัมพันธ์

ปลัด อบต..... “ปีนี้อุดหนุนไป 80,000 บาท ให้อาสาสมัครไปดำเนินการเอง แต่ต่อไปคิดว่า อบต.จะทำเองไม่ว่าจะเป็นฉีดป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และการพ่นหมอกควัน เพื่อป้องกันข้อครหาของชาวบ้านว่าไปเก็บเงินเขาอีก”

ปลัด อบต..... “ผมเคยเจอก่อนย้ายมาที่นี้อาสาสมัครเอาทรายอะเบทยกมาเป็นถังให้ผมขายชาวบ้าน แต่ที่นี่ไม่มี”

ปลัด อบต.หนองหาร “เคยมีปัญหาขณะไปพ่นแล้วชาวบ้านไม่รู้และไม่ต้องการให้พ่น เราจะต้องประชาสัมพันธ์ให้เขาเข้าใจกว่านี้”

4.2.4 ปัญหาบุคลากรขาดประสิทธิภาพ

ประธาน อบต... “ต้องการให้พัฒนาบุคลากรทั้งพนักงาน สมาชิก เพราะสมาชิกที่เข้ามาบางคนอาจจะด้อยในเรื่องความรู้ ควรมีการศึกษาดูงานด้วย”

ประธาน อบต..... “พนักงานของ อบต.ยังทำงานไม่เป็นระบบ ปลัดก็เกรงใจเจ้าหน้าที่ ไม่ค่อยมอบหมายงาน การติดตามงานที่อุดหนุนงบประมาณไปก็เหมือนกัน ไม่ได้ตามไปดูว่าเขาทำอะไรบ้าง ยังทำงานตั้งรับอย่างเดียว กรรมการบริหารก็ต้องกระตุ้นอยู่ตลอดเวลา”

ประธาน อบต. .... “ข้าราชการประจำถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ อบต.ส่วนใหญ่ผู้บริหารไม่ค่อยมีความรู้ ไม่เข้าใจระเบียบจะเอาแต่ใจตัวเอง การบริหารก็ออกมาในภาพลบหมด เจ้าหน้าที่ของ อบต.ส่วนใหญ่เห็นคนหนุ่มสาวที่จบกันมาใหม่ๆ ไม่มีประสบการณ์ ลองผิดลองถูกกันไปเรื่อยๆ การแก้ไขต้องใช้ข้าราชการที่มีประสบการณ์ ซึ่งขณะนี้อำเภอก็เป็นพี่เลี้ยงอยู่มาก ถ้าเป็นปลัด อบต.ใหม่ๆ ก็วิ่งไปหาอำเภอทุกวัน”

4.2.5 ความคิดเห็นอื่นๆ ที่มีต่อการเมืองใน อบต.ซึ่งอาจมีผลต่ออนามัยสิ่งแวดล้อม

นอกจากข้อมูลปัญหาด้านการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ศึกษาแล้ว ยังมีประเด็นอื่นๆ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกที่น่าสนใจ ดังนี้

หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านท่าช้าง ตำบลหมูสี “การกระจายอำนาจเป็นสิ่งที่ดี ไม่ได้ดีกับตัวเราแต่มันดีกับประชาชน”

ประธาน อบต.แม่แฝกใหม่ “การบริหารของผู้บริหารท้องถิ่นต้องทำตามระเบียบราชการ ซึ่งบางพื้นที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของชาวบ้าน อยากให้มหาดไทยเปิดกว้างกว่านี้ อบต.จะได้ทำงานตอบสนองปัญหาของชาวบ้านได้ และเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านว่าสามารถพึ่ง อบต.ได้

รองปลัด อบต..... “การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมปัจจุบันเป็นการแก้ที่ปลายเหตุทั้งสิ้น บ่อบำบัดน้ำเสียรวมที่กำลังจะสร้างที่สมุทรปราการก็เป็นการแก้ที่ปลายเหตุ ดันเหมันอยู่ที่ไหน ทั้งบ้านและโรงงานอย่าปล่อยน้ำเสียสู่คลองสาธารณะก็ไม่มีปัญหา”

ปลัด อบต. .... “ การศึกษาของสมาชิกส่วนใหญ่ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งคนเหล่านี้เข้ามาก่อความวุ่นวายให้ อบต.พอสมควร”

ปลัด อบต..... “จุดสำคัญของการทำงานอยู่ที่วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ส่วนใหญ่ความรู้ต่ำ ควรกำหนดคุณวุฒิให้สูงขึ้นและความรู้อย่างเดียวก็ไม่พอ วิสัยทัศน์ต้องกว้างไกล อบต.ยังมีเรื่องผลประโยชน์ทั้งนอกระบบ ในระบบ บางคนไม่ได้เข้ามาเพื่อพัฒนาแต่มีสิ่งอื่นแอบแฝงทำให้การพัฒนาค่อยลงไป อีกอย่างหนึ่ง คือ อบต.เป็นการสร้างความขัดแย้งในพื้นที่ ทำให้การพัฒนาหยุดลง งบประมาณส่วนมากจะลงไปตอบสนองผู้มีอิทธิพลและหวั่นไหวในพื้นที่ การทำประชาคมตำบลเราก็ทำแต่โครงการอาจจะได้ช้ำหน่อย ส่วนการประสานงานกับสถานีอนามัยเราก็ประสานกันดี สถานีอนามัยเขาจะมีปัญหาเรื่องงบประมาณเราก็สนับสนุนเขาทุกปีโดยเฉพาะการป้องกันไข้เลือดออก การควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า

ก่อนหน้านี้ที่ผมจะย้ายมาการเมืองในสภามีความขัดแย้งรุนแรงตอนนี้ก็เบาลง ปลัดต้องประสานงาน งบประมาณตอนนี้เฉลี่ยลงไปทุกหมู่บ้าน การทำอย่างนี้ลดความขัดแย้งลงได้แต่เป็นการแก้ไขไม่ตรงตามความสำคัญของปัญหา

ปลัด อบต.บ้านระกาศ “จุดดีของ อบต. คือ เราจะทำอะไรเราสามารถทำได้เลยถ้ามีงบประมาณ เราเข้าไปสำรวจพื้นที่ที่จะสร้างสะพานเจอคุณลุงคนหนึ่ง ผมบอกว่าผมจะมาสร้างสะพานตรงนี้ แกพูดว่าผมไม่เชื่อหรือปลัด ผมอยู่มาจนจะแก่ตายแล้วผมยังไม่ได้เลย ผมก็บอกว่าเชื่อสิลุงอีก 1 อาทิตย์ผมจะมาสร้าง ลุงแกบอกว่าถ้าปลัดมาสร้างนะลุงน้องปลัดที่มารวมทั้งผู้รับเหมาผมจะเลี้ยงเหล้าเลี้ยงไก่มันตลอด อีก 1 อาทิตย์เราไปสร้างชาวบ้านมาเฝ้ากันเต็มเลย แล้วลุงแกก็มาเลี้ยงเราจริงๆ ซึ่งเรื่องอย่างนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการเลย”... “อบต.เป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด แต่บางเรื่อง อบต.ไม่สามารถทำได้ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้บริหาร อยากได้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์”

4.2.6 ข้อมูลที่พบเห็นจากการเยี่ยมชมพื้นที่

การเยี่ยมชมพื้นที่ที่มีข้อมูลจากการสังเกตโดยพบว่า ถังรองรับมูลฝอยของ อบต.ส่วนใหญ่ไม่มีฝาปิด (ภาพประกอบ 1) มีการทิ้งมูลฝอยข้างทาง (ภาพประกอบ 2) หลายแห่งมีมูลฝอยตกค้างนานนับสัปดาห์ (ภาพประกอบ 3) สถานที่กำจัดมูลฝอยส่วนใหญ่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล และอยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดิน (ภาพประกอบ 4) ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด (ภาพประกอบ 5) แต่ก็มีสถานที่กำจัดที่ถูกหลักสุขาภิบาล คือ สถานที่ฝังกลบมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านพรุและพื้นที่ต่อเนื่อง (ภาพประกอบ 6,7) รถเก็บมูลฝอยแต่ละคันต้องใช้พนักงานอย่างน้อย 3 คน (ภาพประกอบ 8) อบต.บางแห่งเริ่มมีถังแยกมูลฝอยให้ประชาชนแยกทิ้ง (ภาพประกอบ 9) อบต.บางแห่งมีโรงงานรีไซเคิลในพื้นที่ (ภาพประกอบ 10) อบต.หนองป่าครั่ง ซึ่งเป็น อบต.ชั้น 1 มีการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอยใส่ถุงแขวนไว้หน้าบ้าน (ภาพประกอบ 11) มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนคัดแยก (ภาพประกอบ 12) มีการบันทึกน้ำหนักมูลฝอยของแต่ละบ้าน (ภาพประกอบ 13) บนถนนสะอาดและไม่มีถังขยะ (ภาพประกอบ 14) และมีแผ่นผ้าประชาสัมพันธ์รณรงค์กำจัดลูกน้ำยุงลาย (ภาพประกอบ 15) หลายอบต.มีเครื่องฟ่นหมอกควันและสารเคมี (ภาพประกอบ 16,17) และในเขตพื้นที่อำเภอบางบ่อ มีป้ายรณรงค์ควบคุมโรคไข้เลือดออกของกระทรวงสาธารณสุข (ภาพประกอบ 18) ระบบประปาบางแห่งนำน้ำผิวดินไปปรับปรุงคุณภาพ (ภาพประกอบ 19) มีระบบเดิมคลอรีน (ภาพประกอบ 20) ถ้าเป็นประปาของกรมอนามัยจะมีระบบกรอง ต้องล้างหน้าทรายกรองอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แล้วแต่คุณภาพของ

น้ำดิบด้วย (ภาพประกอบ 21) บาง อบต.จัดซื้อรถบริการน้ำโดยงบประมาณของ อบต. (ภาพประกอบ 22) หมู่บ้านไหนมีการบริหารที่ดีประชาชนก็มีน้ำสะอาดใช้ตลอดปี (ภาพประกอบ 23, 24)

การวิเคราะห์จากแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 498 ชุด และการเยี่ยมชมพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 20 อบต. สรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อเสนอสรุปเพื่อตอบปัญหาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ต้องการสำรวจสภาพ ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นดังนี้

พบว่า อบต.มีปัญหาด้านงบประมาณ ขาดบุคลากรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม บุคลากรที่มีอยู่ขาดความรู้ ประสบการณ์ ขาดคู่มือในการดำเนินงาน บางแห่งไม่เคยได้รับการอบรม ขาดความมั่นใจในการใช้กฎหมาย (ข้อบังคับตำบลด้านสิ่งแวดล้อม) ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน ผู้บริหาร และสมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ พบว่าปัญหามลพิษมีความรุนแรงมากที่สุด โดยมีความขัดแย้งของสถานที่กำจัดมูลฝอย ที่กำจัดอยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดิน การกำจัดไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ไม่มีการแยกขยะอันตราย ปัญหามูลฝอยตกค้าง การลอบทิ้งมูลฝอย ชุมชนบางแห่งพร้อมใจกันใช้ที่ริมถนนเป็นที่ทิ้งมูลฝอย ขาดการจัดการที่ดี และขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล ส่วนการควบคุมใช้เลือดออกมีปัญหา คือ ความรับผิดชอบซ้ำซ้อนกันหลายหน่วยงาน บทบาทและหน้าที่แบ่งกันไม่ชัดเจน อยู่ระหว่างการถ่ายโอนทั้งหน่วยงานและงบประมาณ ส่วนเรื่องน้ำ พบว่าการทำงานของคณะกรรมการบริการประปาหมู่บ้านยังไม่ดี มีการอบรมน้อยเกินไป การถ่ายโอนทรัพย์สินยังไม่เรียบร้อย ความไม่ชัดเจนในระเบียบที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของ อบต.

5.1.2 ข้อเสนอสรุปเพื่อตอบปัญหาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ต้องการทราบ บทบาท ศักยภาพด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นดังนี้

เริ่มมี อบต.นำร่องในการแก้ปัญหามูลฝอย มีวิธีดำเนินการที่ดีและน่าจะเป็นแบบอย่างสำหรับแห่งอื่นได้ บางพื้นที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ก็เข้ามาสร้างระบบบำบัดมูลฝอยให้ท้องถิ่นรองรับมูลฝอยจากเทศบาล และ อบต.พื้นที่ต่อเนื่อง มีการออกข้อบังคับตำบลเรื่องการจัดการสิ่งปฏิกูลมูลฝอย

บางแห่งมีการเข้มงวดกับผู้ลอบทิ้งมูลฝอย ด้านการจัดการประปาหมู่บ้านมีหลายแห่งที่มีบทบาทและทำได้ดี ส่วนที่มีปัญหาอยู่ก็คงปรับปรุงได้ไม่ยากนัก ด้านการควบคุมโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่ อบต.มีความพร้อมในการควบคุม (การพ่นหมอกควัน) และบางแห่งมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายด้วย

5.1.3 ข้อเสนอเพื่อตอบปัญหาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ต้องการทราบ ปัญหา อุปสรรคด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นดังนี้

อบต.ขาดบุคลากรเฉพาะด้าน ขาดงบประมาณ ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ขาดประสบการณ์ โดยเฉพาะการใช้ข้อบังคับตำบลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ ได้ผลสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาในช่วง พ.ศ. 2537 ถึง 2541 ที่สรุปว่า อบต.ยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการบริหารงาน (สุรชัย ขวาลรัตน์, 2539 ; สุรเกียรติ ฐิตะฐาน, 2539 ; เศรษฐา โมสิกรัตน์, 2539 ; นันทกพ เอื้ออารี, 2539 ; จักริน อุทัยสง, 2540) มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาคะทั่ง (สุวรรณ ช่วยนุกูล, 2537 ; สมยศ หนุรอด, 2539 ; ชัยวุฒิ บัวทอง, 2539 ; สุรเกียรติ ฐิตะฐาน, 2539 ; เศรษฐา โมสิกรัตน์, 2539 ; นันทกพ เอื้ออารี, 2539 ; ศุเชษฐ์ มีไมตรีจิตต์, 2540 ; จิตรประภา บุญลอย, 2541) มีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ (สุรเกียรติ ฐิตะฐาน, 2539 ; กอแก้ว แสงสีดำ, 2541 ; ศศิกัญจน์ จินตวรรณ, 2541) นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกสภา อบต.จำนวนมากที่ไม่ได้รับข่าวสารจากทางราชการเลย (จรรยา ขุนทรง, 2539 ; สุรเกียรติ ฐิตะฐาน, 2539) อบต.มีข้อจำกัดและความไม่พร้อมที่จะดำเนินการ ทั้งวิสัยทัศน์ ทักษะ นโยบาย และแผนในด้านการพัฒนาระบบบริหาร การจัดการ(ประยงค์ เต็มขวลาและคณะ, 2539) การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในการทำตามกฎหมายที่ว่าด้วยการสาธารณสุข อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง และมีการบังคับใช้ข้อบังคับอยู่ในระดับดี เพียงร้อยละ 8.2 (สุดเขตต์ เข้มไท, 2540 ; จักริน อุทัยสง, 2540) และ อบต.ยังขาดความร่วมมือจากประชาชน (ชัยวุฒิ บัวทอง, 2539 ; พิรุณ เสลานนท์, 2539 ; ศศิกัญจน์ จินตวรรณ, 2541)

มาตรา 67, 68 กำหนดให้ อบต. มีหน้าที่ต้องทำเหมือนกันทุกระดับชั้น ในขณะที่ อบต. ส่วนใหญ่มีรายได้ลดลงในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยการแบ่งระดับชั้น ส่วนใหญ่ไม่มีการแต่งตั้งกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ โดย อบต. ส่วนใหญ่ (ชั้น 4-5) มีพนักงานเพียง 3-4 คนและลูกจ้างอีกจำนวนหนึ่ง โดยส่วนใหญ่ไม่มีบุคลากรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยประเมินว่าถ้า อบต. มีบุคลากรด้านสาธารณสุข อบต. ละ 1 คน ปัจจุบัน อบต. มีจำนวนบุคลากรสาธารณสุขเพียงร้อยละ 0.6 ของจำนวน อบต. เท่านั้น บุคลากรด้านอื่นที่ อบต. มีอยู่ก็ล้วนมีภาระหน้าที่ตามตำแหน่งที่ตนรับผิดชอบอยู่ ขาดความรู้ ประสบการณ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม พนักงานส่วนใหญ่ก็เป็นข้าราชการใหม่ ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ทำให้ขาดความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาในอนาคต ขาดการวางแผนที่ดีในการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา บางแห่งไม่มีคู่มือปฏิบัติงาน บางแห่งไม่เคยได้รับการอบรม ทำให้ขาดความมั่นใจในการใช้กฎหมาย (ข้อบังคับตำบลด้านสิ่งแวดล้อม) แสดงให้เห็นว่ามีช่องว่างในการประสานงาน และการวางแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพของ อบต. ระดับการศึกษาของผู้บริหาร และสมาชิกส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งมีส่วนทำให้ขีดความสามารถในการบริหาร และการวางแผนลดลง

อบต. ไม่พร้อมทั้งคน เงิน และการจัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่เป็นองค์กรบริหารงานชุมชนระดับตำบล อบต. ต้องทบทวนขีดความสามารถ ส่วนขาด และแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน ผู้นำชุมชน เอกชน และหน่วยราชการ เพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของชุมชนตามภารกิจด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อบต. ควรพิจารณาการถ่ายโอนงานด้านสาธารณสุขตามความพร้อมของ อบต. แต่ละระดับชั้น

ปัญหามลพิษซึ่งได้ผลสอดคล้องกับการศึกษา (ในระดับเทศบาล) ในช่วง พ.ศ. 2541 ถึง 2544 ที่สรุปว่า ประชาชนในเขตเทศบาลถือว่าปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอันดับแรก คือขยะมูลฝอย (พรศรี ยงค์อุประพันธ์, 2543) การรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนก่อนทิ้งในถังของเทศบาล หลังดำเนินการรณรงค์ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (อารีย์ ลัดดาชาพร, 2541) วิธีกำจัดมูลฝอยที่เทศบาลนิยมใช้ คือการฝังกลบไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ 51.4 การกองทิ้ง หรือกองทิ้งแล้วเผากลางแจ้ง ร้อยละ 20.0 เทศบาลตำบลมีขยะตกค้างมากที่สุด ร้อยละ 28.4 และมีการจ้างเอกชน ซึ่งล้วนแต่เป็นการแก้ปัญหามูลฝอยที่ปลายเหตุ ขาดการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ไม่มีการนำข้อบังคับมาใช้อย่างจริงจัง (มะลิวรรณ วงศ์วัฒนไพบุลย์ และคณะ, 2541) นอกจากนี้สถานที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลยังอยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดิน คือ น้อยกว่า 1 กิโลเมตร ร้อยละ 77.6 ขาดเจ้าหน้าที่

ด้านเทคนิคในการควบคุมระบบกำจัด และขนาดงบประมาณ (ขงยุทธ บุญจันทร์ และอำพร บุตรรัมย์, 2542) ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยพบว่าผู้ประกอบการร้านค้าในเขตเทศบาลนครบุรีรัมย์มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.5 ระดับต่ำ ร้อยละ 17.7 และระดับสูง ร้อยละ 15.8 (ครุณี อ้นขวัญเมือง, 2544) และจากการศึกษาในพื้นที่ อบต.พบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน คือปัญหามูลฝอย (โกวิท พวงงาม และคณะ, 2544)

วิธีแก้ปัญหามูลฝอยที่เสนอไว้ในแผนปฏิบัติการจากการประชุมแก้ปัญหามูลฝอยระดับนานาชาติ ระบุว่า การจัดการขยะ และของเสียในปัจจุบันและอนาคตแก่ประชาคมโลก คือ ให้มีสิ่งของที่เรียกว่าขยะเกิดขึ้นน้อยที่สุดโดยนำเรื่องการป้องกันการเกิดขยะอันตราย การลดผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม การนำกลับหมุนเวียนมาใช้ใหม่ และการรีไซเคิล หรือหลักการ 1P (Prevention) 3Rs (Reduce , Reuse and Recycle) สำหรับคนในยุคไร้พรมแดน (บุญถ้วน แก้วปิ่นตา, 2542) ดังนี้ คือ

1. หลักการป้องกัน (Prevention) ประเทศสวีเดน แยกมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือนส่งบริษัทรับกำจัดของเสียอันตราย โดยตามปั้มน้ำมันหรือสถานีแก๊ส จะตั้งสถานีเล็กๆ สำหรับประชาชน นำขยะอันตรายจากบ้านเรือนมาทิ้ง และมีบริษัทรับจ้างขนไปส่งบริษัทกำจัดอีกทีหนึ่ง (ทิพยวรรณ แฝ้วสกุล, 2541)

ขยะอันตราย หรือขยะมีพิษ มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน และกระจายกระจายทั่วไปในทุกพื้นที่ของประเทศ ประกอบไปด้วยกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม สิ่งของเหลือใช้ที่เป็นวัตถุอันตรายและวัตถุมีพิษที่มีใช้กันตามไร่นา บ้านเรือน หน่วยงาน สถานพยาบาล และอื่นๆ ได้แก่ น้ำยาทำความสะอาด สีทาบ้าน สารกำจัดแมลง สารกำจัดพาหะนำโรค สารเคลือบเงารถยนต์ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟบางชนิด หม้อแบตเตอรี่ หรืออื่นๆ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้เมื่อหมดจากการใช้งานแล้ว ก็กลายเป็นขยะอันตราย หากไม่มีการจัดการที่ถูกต้องแล้ว จะปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำ ดิน และพืชพันธุ์ธัญญาหารที่เราได้อุปโภคบริโภคกันต่อไป ซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ตลอดจนระบบนิเวศของเรา การจัดการขยะอันตรายเหล่านี้ อบต.ควรใช้มาตรการส่งเสริมเกษตรกรให้ทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีที่มีพิษน้อย หรือการใช้เทคโนโลยีที่ไม่ต้องใช้สารเคมีเลย เช่น การปลูกผักกางมุ้ง (ปลอดสารพิษ) การใช้สะเดา หรือผักชีผสมน้ำในการรดผักเพื่อควบคุมแมลง ซึ่งนอกจากผักที่ได้จะปลอดสารพิษแล้ว ยังมีราคาสูงอีกด้วย ส่วนขยะอันตรายที่ต้องกำจัด ควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลกลางในการกำหนดพื้นที่และวิธีการกำจัด โดยท้องถิ่นมีหน้าที่เก็บรวบรวมรอการจัดเก็บจากรัฐบาลเพื่อนำไปกำจัดในพื้นที่ที่กำหนดต่อไป และรัฐบาลต้องออกกฎหมายส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมในการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิธีการ

ผลิตที่สะอาด สนับสนุนให้ยกเลิกกระบวนการในการผลิตที่มีความเสี่ยงสูงในการเกิดของเสียที่เป็นอันตราย และการใช้เทคโนโลยีช่วยป้องกันการเกิดของเสีย

2. หลักการลด (Reduce) ประเทศแถบยุโรปมีการรณรงค์เรื่องการประหยัดทรัพยากรอย่างจริงจัง ตัวอย่างในประเทศเยอรมัน เขาต้องการลดปริมาณขยะพลาสติกด้วยการใช้วัสดุอื่นทดแทน หรือถุงพลาสติกที่ใช้ใส่ของแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ดังนั้นในห้างสรรพสินค้าเขาจะไม่มีแจกถุงพลาสติกเหมือนบ้านเรา โดยเขาจะพกถุงผ้าติดตัวไปด้วยเสมอ สะดวก ประหยัด ใช้ได้หลายครั้ง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (จา จิตจำรูญ โชคไชย, 2539)

การลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดช่วยให้ปริมาณมูลฝอยรวมที่เกิดขึ้นในชุมชนแต่ละแห่งลดลงได้ระดับหนึ่ง และยังสามารถลดปริมาณสารพิษ หรืออันตรายที่ปนเปื้อนในมูลฝอย ประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ ได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายในการจัดการมูลฝอย และลดปัญหาสิ่งแวดล้อมในที่สุด องค์การที่สำคัญในกระบวนการนี้มากที่สุด คือ ผู้ผลิตสินค้า สำหรับผู้บริโภค และองค์กรท้องถิ่น (อบต. หรือเทศบาล) หรือรัฐบาล จะเป็นกลุ่มสนับสนุนส่งเสริมให้กระบวนการนี้มีความเป็นไปได้ และได้ผลดียิ่งขึ้น โดยการรณรงค์ขอความร่วมมือจากผู้บริโภค อาจมีการจัดตั้งชมรมผู้บริโภคเพื่อสิ่งแวดล้อมแล้วกำหนดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกระบวนการดังกล่าว ฝ่ายรัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ผลิตสินค้าให้ได้รับสิทธิ หรือผลประโยชน์ในฐานะที่เข้าร่วมโครงการ

3. หลักการใช้หมุนเวียนวัสดุ (Reuse) ซึ่งประเทศเดนมาร์กมีกฎหมายห้ามใช้ขวดพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้ง ในเยอรมันนี้ใช้ระบบผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบบรรจุภัณฑ์ของตนเอง หรือที่เรียกกันว่า Polluters Pay Principle (PPP.) หรือนำสิ่งบรรจุภัณฑ์ (package) ที่ ถูกค่านำกลับมาคืน หมุนเวียนไปใช้ใหม่ และเนเธอร์แลนด์ได้แก้ปัญหาโดยวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ ที่เรียกว่า ระบบมัดจำเงินค่าขวด หรือบรรจุภัณฑ์เมื่อนำมาคืนก็สามารถเรียกเงินค่ามัดจำได้ (Deposit Fund System) (บุญถ้วน แก้วปิ่นตา, 2542)

ครั้งหนึ่งประเทศไทยก็เคยมีระบบมัดจำขวดน้ำอัดลม และขวดโซดา ซึ่งรัฐบาลน่าจะนำวิธีการนั้นกลับมาใช้ใหม่ และประยุกต์ใช้กับบรรจุภัณฑ์อื่นให้มากขึ้น นอกจากนี้ บริษัท สยามแม็คโคร ซึ่งไม่บริการถุงใส่สินค้าแก่ลูกค้า รัฐบาลควรให้การสนับสนุนและขยายวิธีการนี้ไปสู่ห้างอื่นๆ ก็จะเป็นการลดปริมาณมูลฝอยได้อีกระดับหนึ่ง ในส่วนของ อบต.ก็ต้องประชาสัมพันธ์ และรณรงค์ให้ประชาชนหันกลับมาใช้ถุงผ้า หรือตะกร้า ในการจ่ายตลาดเหมือนเมื่อสมัยก่อนเพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก

4. หลักการรีไซเคิล (Recycle) ที่สวีเดนและเดนมาร์กสามารถรีไซเคิลได้สูงถึง 50% เยอรมันทำได้ 15% ประเทศญี่ปุ่นประกาศใช้กฎหมายส่งเสริมการรีไซเคิล โดยรัฐบาลกลางกำหนดให้เมือง

หรือหน่วยบริหารท้องถิ่น(City Government) ปฏิบัติตามกฎหมายนี้ ทำให้เมืองทุกเมืองในประเทศญี่ปุ่น ได้รับความสำเร็จอย่างดีในการดำเนินงานตามแนวทางกฎหมายรีไซเคิล ประเทศสวีเดน ส่งขยะมูลฝอยธรรมดาเข้าโรงงานเผาขยะเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ในออสเตรเลีย ผู้นำครอบครัวจะเป็นตัวอย่างในการเตรียมขยะแยกประเภทให้กับเด็กๆ ส่วนที่ใช้ได้จะแยกประเภทเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (บุญถ้วน แก้วปิ่นดา, 2542)

อบต.ต้องรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรีไซเคิลสิ่งของ จะช่วยให้สิ่งของกลับมามีประโยชน์ได้อีก ลดปริมาณขยะ ลดพลังงานสิ้นเปลืองและแรงงานในการจัดการขยะ ลดปัญหาขัดแย้งเรื่องสถานที่กำจัดขยะ และอื่นๆ การรีไซเคิลทำได้ไม่ยาก เริ่มด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีแผนการใช้สิ่งของอย่างประหยัด ไม่เหลือเศษทิ้งมากมาย เศษที่เหลือมีการจำแนกเพื่อการรีไซเคิลตั้งแต่แรก พยายามใช้ของเดิมซ้ำใหม่ในกรณีที่ทำได้ เริ่มและทำจนเป็นนิสัย ก็จะเป็นการช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่ดีไว้ได้สืบต่อไป (ตัวอย่างการรีไซเคิล แก้ว พลาสติก กระป๋องอลูมิเนียม กระดาษ มีรายละเอียดในภาคผนวก ง)

ปัญหาการจัดการมูลฝอยในเขต อบต. เป็นปัญหารุนแรงที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน เนื่องจากประเภทของมูลฝอยเริ่มเปลี่ยนจากมูลฝอยที่ย่อยสลายและกำจัดง่ายไปเป็นมูลฝอยที่ต้องใช้เวลาในการย่อยสลายหลายร้อยปี และกำจัดยาก ทำให้มีมูลฝอยที่รอการกำจัดโดยธรรมชาติมีปริมาณมากขึ้น แต่ละชุมชนก็ต้องการให้ อบต.จัดเก็บและนำไปทิ้งให้ไกลจากที่อยู่อาศัยของตน ทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องสถานที่กำจัดมูลฝอย สถานที่กำจัดส่วนใหญ่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างมลภาวะแก่ชุมชนใกล้เคียงตั้งแต่กลิ่น ฝุ่น แสง เสียง สัตว์นำโรค และการสูญเสียทัศนียภาพที่ไม่สามารถประมาณค่าได้ การทิ้งมูลฝอยข้างทางเนื่องจากการบริการจัดเก็บไม่ครอบคลุม ปัญหามูลฝอยตกค้างที่รอการจัดเก็บในวันต่อไปยังคงมีให้เห็นในทุกๆ พื้นที่ ปัญหามูลฝอยอันตรายที่ยังไม่มีมาตรการควบคุมใดๆ ทั้งจากรัฐบาล และท้องถิ่น

ปัญหาเหล่านี้ อบต.ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดการได้โดยลำพัง ด้วยความไม่พร้อมในทุกๆ ด้าน อบต.ต้องกลับมาทบทวนถึงสาเหตุของปัญหา และแสวงหาแนวร่วมในลักษณะไตรภาคีเพื่อหาหนทางป้องกันการก่อให้เกิดขยะอันตราย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดการผลิตขยะในชีวิตประจำวัน การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ และผลิตสินค้าตัวใหม่จากขยะที่คงคุณภาพ ซึ่งรัฐบาลต้องประกาศนโยบายที่ชัดเจน มีกฎหมายที่เข้มงวด มีการร่วมมือจากเอกชน ประชาชน โดยมีท้องถิ่นร่วมจัดการ

ปัญหาการจัดการประปาหมู่บ้านซึ่งได้ผลสอดคล้องกับการศึกษาในปีเดียวกัน ที่สรุปว่า น้ำประปาหมู่บ้านมีปัญหาเรื่องคุณภาพของน้ำ ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ และด้านการบริหารจัดการ เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ส่วนใหญ่ทำไม่ค่อยถูกต้อง มีการทำบัญชีรับจ่ายชัดเจน และเปิดเผยเพียงร้อยละ 11.0 ประปาดื่มได้ จำนวน 11 แห่ง ที่ศึกษาในจังหวัดแพร่ ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านแบคทีเรียทั้ง 11 แห่ง มีการใช้นาเคมีดทรายกรองไม่ถูกต้อง ร้อยละ 25.4 ความหนาของชั้นทรายกรองไม่ถูกต้อง ร้อยละ 89.8 มีการวิเคราะห์หาปริมาณคลอรีนตกค้างตามเกณฑ์เพียง ร้อยละ 5.1 กองทุนไม่มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ ผู้ดูแลไม่มีวาระปฏิบัติงานที่แน่นอนและได้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรของกรมอนามัยเพียงร้อยละ 27.1 นอกจากนี้ยังมีปัญหาการจัดการสรรงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ปัญหาการเมืองในท้องถิ่นอีกด้วย (สมเจตน์ ไก่แก้ว และสุรพันธ์ ศรีสง่า, 2544) มีระบบประปาหยุดการทำงานเป็นการถาวร ร้อยละ 2.8 สาเหตุจากปัญหาน้ำดิบ และการบริหารจัดการ ความครอบคลุมของการจ่ายน้ำเฉลี่ย ร้อยละ 64.7 ของหลังคาเรือนในหมู่บ้านที่มีระบบประปาตั้งอยู่ มีการกำหนดระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร ร้อยละ 55.1 คนเก็บเงินกับคนทำบัญชีเป็นคนคนเดียวกัน ร้อยละ 37.2 ไม่ระบุการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ ร้อยละ 60.9 เคยส่งน้ำไปตรวจวิเคราะห์ที่หน่วยงานราชการ ร้อยละ 50.2 คุณภาพน้ำไม่ดี ร้อยละ 36.2 และปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ (วิสุทธิ บุญน้อยกอ และคณะ, 2544)

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว งบประมาณสำหรับการให้บริการสาธารณูปโภคในเรื่องของน้ำเกือบจะเป็นครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ในประเทศฝรั่งเศส รัฐบาลจะเป็นเพียงผู้กำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการโดยสังเขปในเรื่องการจัดการแหล่งน้ำ แล้วตั้งองค์กรท้องถิ่น (Local) หรือชุมชน (Communes) ให้มีหน้าที่จัดหาน้ำดื่ม ส่วนหน่วยงานผู้ควบคุมในส่วนภูมิภาค (Region) จะมีส่วนเกี่ยวข้องเฉพาะการลงทุนและการเงินเท่านั้น ระบบจัดหาน้ำจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้กฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจบริหารยังได้จัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาเพื่อบริหารงบประมาณการเงินที่องค์กรท้องถิ่นใช้จ่ายอีกด้วย ส่วนการดำเนินงานองค์กรท้องถิ่นสามารถเลือกแนวทางปฏิบัติได้ โดยอาจจะบริหารเองโดยตรงหรือร่วมกับภาคเอกชน ทั้งนี้สภาท้องถิ่นหรือคณะกรรมการร่วมจะเป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสใช้การจ้างเอกชนดำเนินการมานานเกือบศตวรรษแล้ว โดยใช้วิธีให้เช่าทำ (Leasing) หรือให้สัมปทาน (Concession) ปัจจุบัน การให้สัมปทานครอบคลุม ร้อยละ 75 ของการให้บริการน้ำทั้งหมด (สิริมาศ ทองไท, 2537)

ระบบประปาหมู่บ้านที่มีอยู่ในปัจจุบัน จัดสร้างโดยงบประมาณจากหลายหน่วยงาน เช่น กรมอนามัย กรมโยธาธิการ กรมทรัพยากรธรณี รพช. อบจ. งบพัฒนาจังหวัด ฯลฯ และงบประมาณของ อบต. ในส่วนของการบริหารและการมีส่วนร่วม อบต.ส่วนใหญ่จัดงบประมาณซ่อมแซม คูแฉก แต่บางแห่งไม่กล้าจัดงบประมาณซ่อมแซมโดยอ้างว่าไม่ใช่ทรัพย์สินของ อบต. ส่วนการบริหารส่วนใหญ่จะบริหารโดยคณะกรรมการบริหารประปาหมู่บ้าน และมีบางแห่งที่ อบต.บริหารเองทั้งตำบล

ปัญหาการบริหาร คือรูปแบบการบริหารและอัตราการเก็บค่าน้ำที่ไม่เหมือนกัน บางหมู่บ้านขาดทุนทั้งที่เก็บค่าน้ำในอัตราที่แพงกว่าหมู่บ้านอื่น หมู่บ้านใดขาดทุนก็ต้องการให้ อบต.บริหาร ส่วนหมู่บ้านที่มีกำไรก็ต้องการบริหารเอง อบต.เองก็ไม่อยากรับภาระที่ขาดทุน และไม่พร้อมด้านบุคลากรแต่มีภาระตามกฎหมาย ประกอบกับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการถ่ายโอนอำนาจและทรัพย์สิน ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นเจ้าของงบประมาณยังไม่มีกรโอนระบบน้ำประปาที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เป็นทรัพย์สินของ อบต. ฉะนั้นปัจจุบัน อบต.จึงไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการที่จะเข้าไปบริหารจัดการระบบน้ำประปาหมู่บ้าน ยกเว้นเป็นความยินยอมของคณะกรรมการประปาหมู่บ้าน

ปัญหาการควบคุมโรคไข้เลือดออกซึ่งได้ผลสอดคล้องกับการศึกษาในช่วง พ.ศ. 2538 ถึง 2544 ที่สรุปว่า อบต.มีศักยภาพการดำเนินการน้อยในเรื่องการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2541) หน้าที่ของ อบต.ในการควบคุมโรคติดต่อยังซ้ำซ้อนกับส่วนราชการอื่น (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2538) อบต.ขาดเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ขาดนักวิชาการที่จะเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชน และมีปัญหาด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงไม่สามารถดำเนินงานควบคุมโรคไข้เลือดออกให้มีประสิทธิภาพได้ (โกวิทย์ พวงงาม และคณะ, 2544)

การควบคุมโรคไข้เลือดออกของ อบต. มีปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของหน้าที่ จากรายงานการประชุมคณะทำงานดำเนินการถ่ายโอนงานควบคุมแมลงนำโรคในท้องถิ่น ครั้งที่ 1/2545 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544 สรุปว่ายังไม่ชัดเจนว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบต้องดำเนินการ คือ ท้องถิ่น หรือจังหวัด กรณีเกิดการระบาดของโรคเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ และความไม่เชื่อมั่นในความรู้ด้านการควบคุมโรคไข้เลือดออกของพนักงาน อบต.ทำให้ ประธาน อบต. และปลัด อบต. หลายแห่งให้ความเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของสถานีอนามัยเนื่องจากมีบุคลากรสาธารณสุข อบต.ขาดบุคลากรที่มีความรู้ จึงควรมีการประสานงานและแบ่งงานกันให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ตาราง 35 ข้อมูลสภาพปัญหา และข้อเสนอวิธีแก้ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมของ อบต.

ข้อมูลสภาพปัญหา	ข้อเสนอวิธีแก้ปัญหา
ปัญหาทั่วไป	
1.อบต.ทุกระดับชั้นส่วนใหญ่มีรายได้ลดลง (ตาราง 17)	-รัฐบาลต้องเพิ่มสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณ -เร่งศึกษาโครงสร้างภาษี และพัฒนาระบบการจัดเก็บให้มีประสิทธิภาพ
2.ขาดบุคลากรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	-อบต.ต้องแต่งตั้งประธาน หรือกรรมการบริหารให้รับผิดชอบงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม -อบต.ต้องมีบุคลากรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม
3.บุคลากรอื่นขาดความรู้ ประสบการณ์ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	-กระทรวงมหาดไทยต้องจัดอบรมความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม แก่ กรรมการบริหาร สมาชิก และพนักงาน อบต. โดยหน่วยงานด้านการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย หน่วยงานวิชาการต่างๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น
4.ขาดคู่มือการดำเนินงาน	-กระทรวงมหาดไทยต้องสนับสนุน และประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำคู่มือการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมตามภารกิจ และบทบาทของ อบต. ที่มีต่อท้องถิ่น หรือชุมชนนั้นๆ
5.ขาดความมั่นใจในการบังคับใช้ข้อบังคับตำบลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	-มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานด้านกฎหมายต้องเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนานุเคราะห์ของท้องถิ่น ให้มีความรู้ และสามารถใช้อำนาจตามภาระ และบทบาทได้อย่างเหมาะสม -จัดทำประชาคมตำบล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อบังคับตำบลซึ่งจะช่วยให้การบังคับใช้ ได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้น

ตาราง 35 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพปัญหา	ข้อเสนอวิธีแก้ปัญหา
ปัญหาทั่วไป	
6.ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน	-ต้องให้ประชาชนมีบทบาทตั้งแต่การเลือกปัญหา การเลือกวิธีดำเนินการ การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการตรวจสอบการทำงาน -ต้องรณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
ปัญหามูลฝอย	
1.การกำจัดมูลฝอย	-รัฐบาลต้องมีนโยบายสนับสนุนให้มีการจัดระบบกำจัดมูลฝอยกลาง ออกกฎหมายเวนคืนที่ดินบริเวณนั้น เพื่อจัดทำสวนป่า หรือสวนสาธารณะ หรือสนามกอล์ฟ
-ขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล	-ท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) หลายๆ แห่ง ที่มีพื้นที่ติดต่อกัน ต้องร่วมมือกันพัฒนาระบบกำจัดมูลฝอยกลาง เพื่อลดจำนวนสถานที่กำจัดมูลฝอย ลดปัญหาขัดแย้ง
-การจัดการไม่ดี	-ต้องใช้วิธีจัดการมูลฝอยแบบสากลที่ช่วยป้องกันปัญหา ได้แก่ การป้องกันขยะอันตราย การลดการผลิตขยะ การหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ และการรีไซเคิล ให้เหลือขยะที่จะกำจัดน้อยที่สุด
-ขาดเทคโนโลยีขั้นสูงในการกำจัด	-การกำจัดควรเป็นขั้นตอนสุดท้าย และควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชนิดของขยะที่จะกำจัดเพื่อให้เหลือขยะที่จะนำไปฝังกลบให้น้อยที่สุด
-ประชาชนต่อต้านสถานที่กำจัดมูลฝอย	-ต้องให้ความรู้ ปลุกจิตสำนึก ทั้งผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ พนักงาน และประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ปัญหามูลฝอยร่วมกัน
	-ต้องมีเจ้าหน้าที่เฉพาะด้าน หรือจ้างผู้ชำนาญการในการควบคุม การกำจัดและ การบำบัดมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลเพื่อป้องกันมลภาวะจากสถานที่กำจัด

ตาราง 35 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพปัญหา	ข้อเสนอวิธีแก้ปัญหา
ปัญหามูลฝอย (ต่อ)	แพร่สู่สิ่งแวดล้อม หรืออาจจ้างเอกชนดำเนินการ -ต้องมีการตรวจสอบระบบบำบัด โดยหน่วยงานรัฐบาล หรือองค์กรเอกชน เพื่อควบคุม -ต้องจัดเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น
2. ไม่มีการแยกขยะอันตรายเพื่อการกำจัดที่ปลอดภัย	-รัฐบาลต้องมีหน้าที่จัดการสถานที่กำจัดขยะอันตรายฟรี โดยท้องถิ่นจัดเก็บ นำส่ง ส่วนค่ากำจัดต้องเก็บในรูปแบบภาษีจากผู้ผลิตขยะอันตราย -รัฐบาลต้องออกกฎหมายส่งเสริมให้ท้องถิ่นดำเนินการรณรงค์ให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะอันตรายอย่างจริงจังตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมไปกำจัดต่อไป
3. มูลฝอยตกค้าง	-ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนผลิตขยะที่เน่าเสียง่าย ให้ตรงกับวันที่ อบต. จัดเก็บ -อบต. ต้องวางแผนการเดินทางจัดเก็บมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้สามารถจัดเก็บได้มากที่สุด
4. การทิ้งมูลฝอยข้างทาง	-ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากประชาชนในการรณรงค์ทำความสะอาดถนนในโอกาสสำคัญต่างๆ -ขยายบริการจัดเก็บไปยังชุมชนนั้น -ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องข้อบังคับการห้ามทิ้งมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และอื่นๆ
ปัญหาการบริหารประปาหมู่บ้าน	
1. ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพน้ำ	-ต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการเก็บตัวอย่างน้ำตรวจวิเคราะห์ปีละ 2 ครั้ง

ตาราง 35 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพปัญหา	ข้อเสนอวิธีแก้ปัญหา
ปัญหาการบริหารประปาหมู่บ้าน (ต่อ)	-เจ้าหน้าที่ระดับตำบลต้องได้รับการพัฒนาทั้งความรู้ เทคนิค วิชาการ และการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในการตรวจวิเคราะห์น้ำ จากหน่วยงานวิชาการ เช่น ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต ศูนย์วิทยาศาสตร์การ แพทย์ มหาวิทยาลัยต่างๆ ฯลฯ
2.การบริหารไม่โปร่งใส	-ต้องอบรมความรู้แก่คณะกรรมการ ผู้ดูแลระบบประปา สมาชิก อบต. พนักงาน อบต.ที่เกี่ยวข้อง โดยศูนย์ อนามัยสิ่งแวดล้อม กองประปาชนบท ฯลฯ -ต้องมีการติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานประปาหมู่บ้าน โดยหน่วยงานวิชาการเจ้าของงบประมาณ เช่น กรมอนามัย กรมโยธาธิการ กรมทรัพยากรธรณี ฯลฯ เพื่อแก้ปัญหาทั้งด้านเทคนิค การบริหารจัดการให้ ระบบประปาสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ -ต้องโอนระบบประปาหมู่บ้านเป็นทรัพย์สินของ อบต. ก่อนเพื่อให้ อบต.สามารถบำรุง ซ่อมแซม ได้โดยไม่ ขัดต่อระเบียบ -หมู่บ้านใดชาวบ้านสามารถบริหารได้ ควรให้ชาวบ้าน บริหารเองไปก่อน โดย อบต.สนับสนุนงบประมาณ เช่น การขยายเขต การซ่อมแซม

ตาราง 35 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพปัญหา	ข้อเสนอวิธีแก้ปัญหา
ปัญหาการควบคุมโรคไข้เลือดออก	
1.อบต.ขาดบุคลากรสาธารณสุข	-อบต.ต้องมีบุคลากรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่มีความรู้ทั้งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และการควบคุมโรคไข้เลือดออก -กรณีที่ อบต.ไม่พร้อมในข้อแรก อบต.ต้องแต่งตั้งนักวิชาการด้านสาธารณสุขจากสถานอนามัยเป็นที่ปรึกษาเพื่อวางแผน และดำเนินการควบคุมโรคไข้เลือดออก
2.บุคลากรอื่นของ อบต.ขาดความรู้ ประสบการณ์ในการควบคุมโรคไข้เลือดออก	-อบต.ต้องวางแผนพัฒนาบุคลากร โดยประสานกับหน่วยงานวิชาการด้านสาธารณสุขในการจัดอบรม
3.การประสานงานระหว่างหน่วยงาน เช่น อบต. สถานอนามัย สำนักงานควบคุมโรคติดต่อที่นำโดยแมลง	-จัดทำขอบข่ายงานที่ซ้ำซ้อนกันให้ชัดเจน หน่วยงานใดมีหน้าที่ บทบาท อย่างไร จะประสานกันอย่างไร ส่งเสริมกันอย่างไร ทั้งการควบคุมก่อนการเกิดโรค และเมื่อมีการระบาดของโรค

จุดแข็งและจุดอ่อนของผลงานวิจัยชิ้นนี้

จุดแข็งของงานวิจัยชิ้นนี้อยู่ที่

1. มีการวางแผนการเก็บข้อมูลที่ดี ทำให้ได้รับตอบแบบสอบถามค่อนข้างครบ (96.9 %)
2. การได้เข้าไปเยี่ยม อบต.บางแห่งโดยตรงทำให้เห็นศักยภาพและปัญหาเฉพาะของ อบต. ในการแก้ปัญหา ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่สามารถได้มาจากการใช้แบบสอบถาม

จุดอ่อนของงานวิจัยชิ้นนี้

1. เนื่องจาก อบต.หลายแห่งมีการเลือกตั้งใหม่เมื่อเดือนกรกฎาคม 2544 ทำให้กลุ่มเป้าหมาย (ประธานกรรมการบริหาร) ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกบางคน จึงมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งน้อยเกินไปในการให้ข้อมูล

2. เนื่องจากผู้วิจัยไม่ชำนาญพื้นที่ การเก็บข้อมูลโดยการเยี่ยมพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชน (เพื่อนำปัญหาไปถามผู้บริหาร อบต.) จึงใช้วิธีการสำรวจพื้นที่และสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้เก็บทั่วทั้งตำบล เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและงบประมาณ อาจทำให้ข้อมูลปัญหาที่ได้ไม่ครบถ้วน

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวมกว้างๆ อาจไม่สามารถนำข้อเสนอแนะจากการวิจัยไปใช้แก้ปัญหากับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งซึ่งอาจมีลักษณะที่เฉพาะเจาะจง แต่อาจใช้เป็นข้อมูลประกอบในการค้นหากลวิธีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหของแต่ละพื้นที่ได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2540. หลักสถิติ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2529. การฝึกอบรมเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

ควบคุมโรคไข้เลือดออก, สำนักงาน. 2544. โรคไข้เลือดออก. ม.ป.ท. : พิสูจน์อักษร.

ณรงค์ ณ เชียงใหม่. 2524. มนุษย์นิเวศน์วิทยาและอนามัยสิ่งแวดล้อม. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

ดำรงราชานุภาพ, สถาบัน. ม.ป.ป. บทบาทและความสัมพันธ์ของส่วนราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด.

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย. 2522. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : พิมพ์.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2535). คู่มือเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

ประภรณ์ จารุจันทร. (2538). “แนวคิดเกี่ยวกับอนามัยสิ่งแวดล้อม”, ใน อนามัยสิ่งแวดล้อม, 5. คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ราชการส่วนตำบล, กอง. (2542). รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาการศึกษาดินแดน.

ราชการส่วนตำบล, กอง. (2543). ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

สุจิตร บุญบงการ และคณะ. 2521. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ จันทวานิช. 2539. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, กรม. 2535. ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ

Dale, Emest. 1973. Management Theory and Practice. 3rd.ed. New York : McGraw-Hill.

บทความจากวารสาร

กิตติชัย รัตนะ. (2542). “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กับการจัดการสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่”, วารสารร่วมพหุกิจ. 3 (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2542), 29-44.

จา จิตจำรูญโชคไชย. (2539). “ขยะและการแยกขยะ” วารสารวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมไทย. 5 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2539), 34-35.

ครุณี อันขวัญเมือง. 2544. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ประกอบการร้านค้าในเขตเทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี”, วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2544), 18-33.

ทิพวรรณ แฝ้วสกุล. (2541). “การจัดการมูลฝอยอันตรายที่เกิดจากบ้านเรือนในประเทศสวีเดน”, วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2541), 36-38.

บุญต่วน แก้วปิ่นตา. (2542). “ชุมชนเมืองกับการจัดการขยะในปี 2000”. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 3 (เมษายน-มิถุนายน). 30-34.

ประยงค์ เต็มขวลา และคณะ. (2539). “การกระจายอำนาจด้านบริหารงานสาธารณสุขสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น”. วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคกลาง. 12 (2). 4-14.

พรศรี ยงศ์อุปพันธ์. 2543. “เมื่อน้ำอยู่ในทัศนะของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร” วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม.1 (ตุลาคม-ธันวาคม 2543), 4-17.

มะลิวรรณ วงศ์วัฒนไพบุณย์และคณะ. 2541. “การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล”, วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2543), 3-18.

ขงยุทธ บุญจันทร์ และอำพร บุขรัมย์. 2542. “การจัดการมูลฝอยของเทศบาลในประเทศไทย:สถานการณ์ในปัจจุบันและทิศทางในอนาคต”, วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม.4 (กรกฎาคม-กันยายน 2544), 35-56.

ราชการส่วนท้องถิ่น, สำนักบริหาร. ส่วนแผนงานพัฒนาท้องถิ่น. (2538). “การวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล”, นิตยสารท้องถิ่น. 3 (มีนาคม 2538), 18-24.

วิสุทธิ บุญน้อยกอ และคณะ. 2544. “การประเมินโครงการจัดหาน้ำสะอาดด้วยระบบประปาหมู่บ้านของกรมอนามัย”, วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. 2 (เมษายน-มิถุนายน 2544), 68-74.

สันติภาพ จินดาแสง. 2543. “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 : นโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 284”, เทศาภิบาล. 7 (กรกฎาคม 2543), 19-21.

สิริมาศ ทองไท. 2537. “ระบบจัดหาน้ำประปาและบำบัดน้ำเสียในฝรั่งเศส”, วารสาร กฟผ. 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2537), 39-44.

สิริมาศ ทองไท. 2539. “ฝรั่งเศสกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม”, วารสาร กฟผ. 1(มกราคม-มีนาคม 2539), 60-64.

สมบูรณ์ บุญยศิษฐ์. 2543. “POP ขยะเทคโนโลยี” Thai Environmental Engineering Journal. 2 (March-April 2000), 58-59.

สมเจตน์ ไก่แก้ว และสุรพันธ์ ศรีสง่า. 2544 “อะไร”, วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม.3 (เมษายน-มิถุนายน 2544), 4-21.

ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น. 2538. “การวางแผนองค์การบริหารส่วนตำบล”, นิตยสารท้องถิ่น. 3 (มีนาคม 2538), 18-24.

อารีย์ ลัดดาชาพร. 2541. “โครงการรณรงค์คัดแยกขยะในชุมชนและสำนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม. 4 (กรกฎาคม-กันยายน 2541), 4.

เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

โรจน์จรรย์ย์ ด้านสวัสดิ์. 2540. “ความหมาย และแนวคิดของการจัดการสิ่งแวดล้อม”. สงขลา : คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

รายงานการวิจัย

โกวิทย์ พวงงามและคณะ. (2544). “การศึกษาภาระกิจ อบต.และความเข้มแข็งของประชาคมตำบลในการจัดการกับปัญหาสุขภาพชุมชนระดับตำบล” มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ชูชัย ศุภวงศ์. (2544). “กระทรวงสาธารณสุขในกระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ” . ม.ป.ท. : ม.ป.พ. (สำเนา)

ยุวดี คาคการณ์ไกล. (2542). “สถานการณ์ด้านสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” . สำนักวิชาการกรมอนามัย.

สาธารณสุข, กระทรวง. 2539. “สถานภาพและความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสถานีอนามัย (สอ.) ในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : หจก.ภาพพิมพ์.

วิทยานิพนธ์

กอแก้ว แสงสีคำ. 2541. “บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

จรรยา ขุนทรง. 2539. “ความตระหนักของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง ในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

จักริน อุทัยสง. 2540. “การปรับปรุงโครงสร้างองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จิตรประภา บุญลอย. 2541. “การศึกษาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

เชษฐา โมสิกรัตน์. 2539. “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในฐานะการปกครองท้องถิ่นขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวุฒิ บัวทอง. 2539. “บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”, เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียนปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.(สำเนา)

- นันทภพ เอื้ออารี. 2539. “ความสามารถในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิรุณ เกลานนท์. 2539. “การกระจายอำนาจ : ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพลงพิน มั่นอยู่. 2540. “ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนูญ หวันหยี. 2538. “การศึกษาความเป็นไปได้ด้านเศรษฐกิจสังคมในการจัดการขยะแบบสหการของเทศบาลในเขตจังหวัดสมุทรสาคร”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม (การวิเคราะห์และการวางแผนทางสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เมธี ปัญญารัตน์. 2538. “ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข ประจำท้องที่ระดับตำบลและแพทย์ประจำตำบลในจังหวัดสกลนครต่อการชันสูตรพลิกศพ”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาเอกวิชาการบริหารกำหนดการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. (สำเนา)
- วสันต์ สายทอง. 2537. “ความรู้ ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหารในจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์), สาขาเอกบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. 2534. “วัดความสามารถในการบริหารงานของสภาตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (สำเนา)

วิญญู สิงหเสม. 2541. “กระบวนการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองยะลา”, เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน ปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

ศศิกาญจน์ จินตวรรณ. 2541. “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนเมือง กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุเชษฐ มีไมตรีจิตต์. 2540. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุดเขตต์ เข้มไท. 2539. “อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข”, วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารกฎหมายการแพทย์และสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรเกียรติ์ ฐิตะฐาน. 2539. “ความรู้ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรัชย์ ขวาลรัตน์. 2539. “ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทวี ตำบลคลองทราย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา”, เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน ปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

สุรินทร์ หลักแหลม. 2534. “ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมของสมาชิกสภาเขต (สข) ในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุวรรณ ช่วนุกูล. 2537. “ศักยภาพของสภาตำบลที่จะยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาสภาตำบลบ้านนา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา”, เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน ปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

สมยศ หนูรอด. 2539. “ศักยภาพการบริหารการพัฒนาชนบทระดับตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเคิ่ง อำเภोजะหวัด จังหวัดนครศรีธรรมราช”, เอกสารเชิงวิชาการประกอบการเรียน ปัญหาพิเศษทางรัฐประศาสนศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

อุมาพร มณีแนม. 2543. “การเพิ่มขีดความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

อำพล พรอารักษ์กุล. 2540. “บทบาทของหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาคณะกรรมการสุขภาพ ในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล. (สำเนา)

เอกสารของทางราชการที่เป็นแผ่นปลิว

ควบคุมโรคติดต่อ, กรม. 2544. ที่ สช 0407/ว.462 หนังสือราชการเรื่องส่งรายงานการประชุมคณะทำงานดำเนินการถ่ายโอนงานควบคุมแมลงนำโรคให้ท้องถิ่น. 28 พฤศจิกายน 2544.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามสำหรับปลัด อบต.

เรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม

โปรดทำเครื่องหมาย [✓] หรือกรอกข้อความลงใน.....ตามความเป็นจริง

1. อบต. ของท่านมีการแต่งตั้ง **คณะกรรมการบริหาร** ให้รับผิดชอบงานด้าน **อนามัยสิ่งแวดล้อม** หรือไม่
 [ ] 1. ไม่มีการแต่งตั้ง [ ] 2. มีการแต่งตั้ง

2. ปีงบประมาณ 2544 อบต. ของท่านมี **รายได้จริง** จำนวน .....บาท
 และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล จำนวน .....บาท

3. อบต. ของท่านมีการแต่งตั้งพนักงานส่วนตำบล ในตำแหน่ง **หัวหน้าส่วนสาธารณสุข** หรือไม่
 [ ] 1. ไม่มีการแต่งตั้ง
 [ ] 2. แต่งตั้ง โดยการแต่งตั้ง —————> [ ] 2.1 หัวหน้าส่วนสาธารณสุขตามตำแหน่ง
 [ ] 2.2 ผู้รักษาราชการแทน

4. อบต. ของท่านมีพนักงานส่วนตำบลใน **ตำแหน่ง** เหล่านี้หรือไม่

ตำแหน่ง	ไม่มี(1)	มี(2)
1. หัวหน้าส่วนสาธารณสุข(นักบริหารงานสาธารณสุข)	[ ]	[ ]
2. หัวหน้างานสุขาภิบาล (นักวิชาการสุขาภิบาล)	[ ]	[ ]
3. หัวหน้างานป้องกันและระงับโรคติดต่อ (พยาบาลวิชาชีพ)	[ ]	[ ]
4. เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	[ ]	[ ]

5. การจัดทำแผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 **ประชาคมตำบล** มีส่วนร่วมในการจัดทำ หรือไม่
 [ ] 1. ไม่มีส่วนร่วม [ ] 2. มีส่วนร่วม

6. การจัดทำแผนพัฒนาตำบลประจำปี 2544 อบต.ได้ประสานกับ **สถานีอนามัย** เพื่อร่วมจัดทำแผนหรือไม่
 [ ] 1. ไม่ได้ประสาน
 [ ] 2. มีการประสาน —————> จนท.สาธารณสุข [ ] 2.(1) ไม่ได้เข้าร่วมจัดทำแผนฯ
 [ ] 2.(2) เข้าร่วมจัดทำแผนฯ

สำหรับ
ผู้วิจัย

A(1)

B1(9)

B2(9)

C1(1)

C2(1)

D1(1)

D2(1)

D3(1)

D4(1)

E(1)

F1(1)

F2(1)

7. แผนพัฒนาประจำปี 2544 มีแผนงานหรือโครงการด้าน **การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม** (การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค การจัดการมูลฝอย การควบคุมโรคไข้เลือดออก) หรือไม่

[ ] 1. ไม่มี (โปรดระบุเหตุผล).....

[ ] 2. มี → ได้แก่	โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] ให้ตรงช่อง	ไม่มี	มี
1. พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (ประปาหมู่บ้าน)	[ ]	[ ]	[ ]
2. การจัดการมูลฝอย	[ ]	[ ]	[ ]
3. การควบคุมโรคไข้เลือดออก	[ ]	[ ]	[ ]

G1(1)

G2(1)

G3(1)

G4(1)

8. ในปี 2544 อบต. ได้ จัดสรร งบประมาณด้าน **อนามัยสิ่งแวดล้อม** (การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค (ประปาหมู่บ้าน) การจัดการมูลฝอย การควบคุม ป้องกันโรคไข้เลือดออก) หรือไม่ จำนวน และร้อยละของงบประมาณที่จ่ายในปี 2544 ทั้งหมด

[ ] 1. ไม่จัดสรร (โปรดระบุเหตุผล).....

[ ] 2. จัดสรร → ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวน ..... บาท

คิดเป็นร้อยละ ..... ของงบประมาณที่จ่ายในปี 2544 ทั้งหมด

H1(1)

H2(8)

H3(4)

9. ในปี 2544 อบต. ของท่าน **ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ** ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานใดบ้างต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

[ ] 1. กระทรวงวิทยาศาสตร์ [ ] 3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

[ ] 2. ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต [ ] 4. ไม่ได้รับการสนับสนุน

I(1)

10. อบต. ของท่านมีคู่มือปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม หรือไม่

[ ] 1. ไม่มี

[ ] 2. มี (ระบุชื่อหน่วยงานที่จัดทำ).....

J(1)

11. ปี 2544 อบต. ของท่านเคยได้รับการร้องเรียน จากประชาชน หรือหน่วยงานอื่น จากปัญหาด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในเรื่องต่อไปนี้ บ้างหรือไม่

ปัญหาด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม	ไม่มี(1)	มีร้องเรียน(2)
1. ขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภค (น้ำใช้)	[ ]	[ ]
2. ขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค (น้ำดื่ม)	[ ]	[ ]
3. ปัญหาการเก็บมูลฝอย	[ ]	[ ]
4. ปัญหาจากสถานที่ทิ้งมูลฝอย(กลั่น แผลงวัน)	[ ]	[ ]
5. ปัญหาการระบาดของไข้เลือดออก	[ ]	[ ]

K1(1)

K2(1)

K3(1)

K4(1)

K5(1)

12. ท่าน หรือพนักงานส่วนตำบล เคยเข้ารับการ **อบรม** หรือ **ประชุม** ด้าน **อนามัยสิ่งแวดล้อม** หรือไม่

[ ] 1. ไม่เคยอบรม / ประชุม

[ ] 2. เคยอบรม / ประชุม → ระบุเรื่อง.....
จัดอบรม/ประชุมโดย.....

L1(1)

L2(1)

L3(1)

13. การจัดทำแผนพัฒนาตำบล ระยะ 5 ปี (2545-2549) **ประชาคมตำบล** มีส่วนร่วมในการจัดทำ หรือไม่

[ ] 1. ไม่มีส่วนร่วม

[ ] 2. มีส่วนร่วม

M(1)

14. การจัดทำแผนพัฒนาตำบล ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) อบต. ได้ประสานงานกับ **สถานีอนามัย** เพื่อร่วมจัดทำแผนฯ หรือไม่

[ ] 1. ไม่ได้ประสาน

[ ] 2. มีการประสาน → จนท.สาธารณสุข [ ] 2.1 ไม่ได้เข้าร่วมจัดทำแผนฯ

[ ] 2.2 เข้าร่วมจัดทำแผนฯ

N1(1)

N2(1)

15. แผนพัฒนาตำบล ระยะ 5 ปี (2545-2549) มีแผนงานด้าน **การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม** เหล่านี้ หรือไม่

[ ] 1. ไม่มี เพราะ(โปรดระบุ).....

[ ] 2. มี ได้แก่ →

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] ให้ตรงช่อง	ไม่มี	มี
1. พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (ประปาหมู่บ้าน)	[ ]	[ ]
2. การจัดการมูลฝอย	[ ]	[ ]
3. การควบคุมโรคไข้เลือดออก	[ ]	[ ]

P1(1)

P2(1)

P3(1)

P4(1)

16. ปัจจุบัน ประชาชนในเขต อบต.ของท่านมีปัญหาเหล่านี้หรือไม่ ระดับใด (✓)

สภาพปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อม	(4) มีปัญหา รุนแรง	(3) มีปัญหา ปานกลาง	(2) มีปัญหา เล็กน้อย	(1) ไม่มี ปัญหา
1. น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ไม่สะอาด	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
2. น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ไม่เพียงพอ	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
3. การจัดการมูลฝอย เช่น มูลฝอยตกค้าง ปัญหาที่ทิ้งมูลฝอย	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
4. ปัญหาความร่วมมือจากประชาชนในการจัดการมูลฝอย	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
5. การระบาดของไข้เลือดออกในปี 2544	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
6. การควบคุมภาชนะที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
7. ความร่วมมือจากประชาชนในการควบคุมไข้เลือดออก	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

Q1(1)

Q2(1)

Q3(1)

Q4(1)

Q5(1)

Q6(1)

Q7(1)

17. อบต. ของท่านมี **บริการจัดเก็บขยะ** หรือไม่

[ ] 1. ไม่มี (ระบุเหตุผล).....				R1(1)
[ ] 2. บริการโดยเอกชน หรือ หน่วยงานอื่น				
[ ] 3. อบต.จัดเก็บเอง	โดย อบต.	☒ มีการเรียกเก็บค่าบริการ	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	R2(1)
		☒ มีถังขยะวางตามจุดต่าง ๆ	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	R3(1)
		☒ มีรถขนขยะ .....คัน	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	R4(1)
		☒ มีที่ทิ้งขยะเป็นของ อบต.	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	R5(1)
		☒ นำไปกำจัดร่วมกับ อบต. อื่น	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	R6(1)

หมายเหตุ กรณี อบต.จัดเก็บเอง กรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติมลงใน [ ] ทุกข้อด้วย

18. อบต.ของท่านมีบริการนำเสาะอากาศเพื่อการอุปโภค บริโภค หรือไม่

[ ] 1. ไม่มี (ระบุเหตุผล).....				S1(1)
[ ] 2. บริการโดยเอกชน หรือ หน่วยงานอื่น เช่นการประปาส่วนภูมิภาค ฯลฯ				
[ ] 3. อบต.ดำเนินการเอง	โดย อบต.	☒ มีการเรียกเก็บค่าบริการ	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	S2(1)
		☒ บริการโดยระบบประปาหมู่บ้าน	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	S3(1)
		☒ สนับสนุนกลุ่มผู้ใช้น้ำ	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	S4(1)
		☒ โดยวิธีอื่น (ระบุ).....	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	S5(1)

หมายเหตุ กรณี อบต.ดำเนินการเอง กรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติมลงใน [ ] ทุกข้อด้วย

19. อบต.ของท่านมีการดำเนินกิจกรรมควบคุมโรคไข้เลือดออก หรือไม่

[ ] 1. ไม่มี (ระบุเหตุผล).....				T1(1)
[ ] 2. มีกิจกรรมควบคุม	โดย อบต.	☒ มีการพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T2(1)
		☒ อบต. มีเครื่องพ่นหมอกควันของตนเอง	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T3(1)
		☒ จัดงบประมาณซื้อทรายอะเบทฆ่าลูกน้ำ	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T4(1)
		☒ มีป้ายรณรงค์ประชาสัมพันธ์	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T5(1)
		☒ แจกจ่ายแผ่นพับ/เอกสาร	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T6(1)
		☒ จัดกิจกรรมรณรงค์ควบคุมไข้เลือดออก	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T7(1)
		☒ อุดหนุนจัดประชุม/อบรมให้ความรู้	[ ] ไม่ใช่ [ ] ใช่	T8(1)

หมายเหตุ กรณีมีกิจกรรมควบคุม กรุณาให้ข้อมูลเพิ่มเติมลงใน [ ] ทุกข้อด้วย

สำหรับผู้วิจัย

20. อบต.ของท่านออก **ข้อบังคับตำบล** ด้าน **อนามัยสิ่งแวดล้อม** หรือไม่ เรื่องอะไรบ้าง
- [ ] 1. ไม่มี (ระบุเหตุผลที่ไม่มี)..... U1(1)
- [ ] 2. มี → ได้แก่ 1. .... U2(1)
2. .... U3(1)
3. .... U4(1)
21. ท่าน ต้องการให้พนักงานได้รับ **การอบรมเพิ่มเติมความรู้** ด้าน**อนามัยสิ่งแวดล้อม** ในเรื่องใดบ้าง
- โปรดระบุตามความสำคัญ 3 ลำดับแรกโดยเรียงตามความเร่งด่วน
1. .... V1(1)
2. .... V2(1)
3. .... V3(1)
22. อบต.ของท่าน มีหมู่บ้าน จำนวน ..... หมู่บ้าน W(2)
23. อบต.ของท่าน อยู่ในภาค [ ] 1.เหนือ [ ] 2. กลาง [ ] 3. ตะวันออกเฉียงเหนือ [ ] 4. ได้ X(1)
24. อบต.ของท่าน เป็น อบต.ระดับชั้นใด
- [ ] ชั้น 1 [ ] ชั้น 2 [ ] ชั้น 3 [ ] ชั้น 4 [ ] ชั้น 5 Y(1)
25. ข้อมูลประชากรศาสตร์ (ปลัด อบต. ผู้ตอบแบบสอบถาม)
- 25.1 เพศ [ ] 1. ชาย [ ] 2. หญิง Z1(1)
- 25.2 อายุ ..... ปี Z2(2)
- 25.3 สถานภาพสมรส [ ] 1.โสด [ ] 2. คู่ [ ] 3. หม้าย [ ] 4. หย่า Z3(1)
- 25.4 ท่านสำเร็จการศึกษาสูงสุดคือ (ระบุสาขาด้วย)..... Z4(1)
- 25.5 ระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงานที่ อบต. แห่งนี้ (นับถึง กันยายน 2544) ..... ปี Z5(1)
26. หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อกับท่าน กรณีต้องการข้อมูลเพิ่มเติม คือ .....
โดยท่านสะดวกที่จะให้ข้อมูลในวัน.....ระหว่างเวลา.....ถึงเวลา.....

กรุณาตรวจสอบความถูกต้อง

แล้วส่งแบบสอบถามคืนโครงการด้วยซองปิดผนึกปีที่แนบมาด้วยแล้ว

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ภาคผนวก ข

ขยะอันตรายและการป้องกัน

ขยะอันตราย หรือขยะพิษมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน และมีการกระจายกระจายทั่วไปในพื้นที่ของประเทศ ประกอบไปด้วยกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม สิ่งของเหลือใช้ที่เป็นวัตถุอันตรายและวัตถุมีพิษที่มีใช้กันตามร้านค้า บ้านเรือน หน่วยงาน สถานศึกษาพยาบาล และอื่นๆ

ถ้าท่านลองดูที่บ้านของท่าน จะพบว่ามีสารเคมีและวัตถุมีพิษอยู่มากมาย เช่น น้ำยาทำความสะอาด สีทาบ้าน สารกำจัดแมลง สารกำจัดพาหะนำโรค สารเคลือบเงารถยนต์ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟบางชนิด หม้อแบตเตอรี่ หรืออื่นๆ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เมื่อหมดจากการใช้งานแล้ว ก็กลายเป็นขยะอันตราย โดยคนหนึ่งๆ จะผลิตขยะอันตรายได้ 5-10 กิโลกรัม เมื่อรวมขยะอันตรายที่ทุกคนในประเทศหรือในโลกนี้ทั้ง รวมเข้ากับขยะอันตรายจากอุตสาหกรรมแล้ว จะพบว่าปริมาณขยะอันตรายจนอาจเกินกว่าที่มนุษย์จะจัดได้ และเมื่อขยะอันตรายเหล่านี้ถูกปล่อยปละละเลยเป็นเวลานาน อย่างเช่นที่เป็นอยู่ในบ้านเรา ขยะเหล่านี้จะปนเปื้อนเข้าสู่แหล่งน้ำ ดิน และพืชพันธุ์ธัญญาหารที่เราได้อุปโภค บริโภคกันต่อไป ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อชีวิตทั้งหลาย รวมถึงชีวิตมนุษย์ด้วย ตลอดจนระบบนิเวศของเรา

ขยะอันตรายจากบ้านเรือน ได้แก่อะไรบ้าง

1. ภาชนะบรรจุสารกัดกร่อน

สารกัดกร่อนคือสารที่สามารถทำลายสิ่งของ เสื้อผ้า ผิวหนัง หรือกัดเซาะโลหะได้ ได้แก่

-น้ำยาที่เป็นกรดและด่าง เช่น น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ

-น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ สุขภัณฑ์

-น้ำยาล้างคราบสนิม

-น้ำกรดเติมแบตเตอรี่

-น้ำยาทำความสะอาดอ่างน้ำ สระว่ายน้ำ

-น้ำยาฟอกขาว

2. ภาชนะบรรจุสารพิษ/และมีเชื้อโรค

สารพิษคือสารที่สามารถทำให้คนและสัตว์เกิดเจ็บป่วยแบบเฉียบพลัน หรือเรื้อรังได้ ถ้าได้รับสารนั้น ได้แก่

-สารกำจัดหนู

-สารป้องกันการแข็งตัว (ใช้ในหม้อน้ำรถยนต์และตู้เย็น)

-สารกำจัดวัชพืช หญ้า

-สารกำจัดแมลงและสัตว์รบกวน

-เข็ม/กระบอกเจาะเลือดที่ติดเชื้อและอื่นๆ

3. ภาชนะบรรจุสารไวไฟ

สารไวไฟที่บรรจุในภาชนะในกลุ่มนี้ได้แก่

-แอลกอฮอล์สำหรับเติมไฟแช็ค

-สารติดแน่น เช่น กาว กาวยาง

-สารเคลือบเงา เช่น น้ำยาขัดเงาเฟอร์นิเจอร์ ยาทาเล็บ ยาขัด/เคลือบเงารถยนต์

-ทินเนอร์ผสมสี

-น้ำมันสน

4. ภาชนะบรรจุสารที่ทำให้เกิดปฏิกิริยา

ผลิตภัณฑ์ชนิดนี้อาจระเบิดได้ หรืออาจปล่อยก๊าซที่เป็นพิษได้ หากเก็บอย่างไม่ปลอดภัย

ได้แก่

-กลอรีน

-ปุ๋ยชนิดเข้มข้น

-ไซยาไนด์

วิธีจัดเก็บขยะอันตราย

-เก็บบรรจุไว้ในภาชนะบรรจุเดิม

-มีการปิดผนึกอย่างชัดเจน

-ไม่ใช่ผสมกับวัสดุอื่น

-เก็บรักษาส่วนที่ยังไม่ได้ใช้อย่างปลอดภัย ในที่ปลอดภัยที่เด็กและสัตว์เลี้ยงเข้าถึงไม่ได้

-ไม่เก็บปนกับวัสดุประเภทอื่น ที่สำคัญคือไม่วางไว้ใกล้สิ่งที่ใช้เป็นอาหาร

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบ หน้า 104-115 (ไม่มี)

ภาคผนวก ง

รีไซเคิลแบบง่ายๆ

การรีไซเคิลมีอยู่แล้วในธรรมชาติ เป็นการบวนการหนึ่งในกระบวนการธรรมชาติ ที่ทำให้ระบบนิเวศคงความสมดุล ไม่มีสิ่งใดในธรรมชาติสูญเปล่าไป ทุกสิ่งจะกลับมาใช้ประโยชน์ได้ซ้ำแล้วซ้ำอีกเป็นวัฏจักร หรือที่เรียกว่า วงจรชีวิต ที่พบเห็นคือการรีไซเคิลของน้ำซึ่งมีวงจรต่อเนื่อง นับจากการระเหยเป็นไอน้ำ จนกลั่นตัวเป็นน้ำฝนอีก เราทุกคนสามารถรีไซเคิลสิ่งของได้ จะช่วยให้สิ่งของที่จะปล่อยไปเกิดประโยชน์ได้อีก ลดปริมาณขยะ ลดพลังงานสิ้นเปลืองและแรงงานในการกำจัดขยะ ลดข้อขัดแย้งในการจัดการขยะอย่างไม่เหมาะสม และอื่นๆ อีกหลายประการ สิ่งนี้เริ่มได้ที่ตัวเรา เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และลงมือทำกันตั้งแต่เดี๋ยวนี้ มีแผนการใช้สิ่งของอย่างประหยัด ไม่เหลือเศษทิ้งมากมาย เศษที่เหลือก็มีการจำแนกเพื่อการรีไซเคิลตั้งแต่แรก พยายามใช้ของเดิมซ้ำใหม่ในกรณีที่ทำได้ เริ่มและทำจนเป็นนิสัย ตัวเราก็จะช่วยดูแลและรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่ดีไว้ได้สืบต่อไปทั้งเพื่อตนเองและลูกหลานของเรา

- แก้ว : ภาชนะแก้วที่ใช้บรรจุอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิด สามารถรีไซเคิลได้ โดยถอดฝาขวดออก รินน้ำ หรือเศษอาหารออก เก็บรวมแยกไว้ในถัง สิ่งที่ไม่รีไซเคิลไม่ได้ ได้แก่ แก้วหลอดไฟ กระจากจานแก้วเซรามิก กระถางต้นไม้ แก้วอื่นที่ไม่ใช่ภาชนะบรรจุอาหาร

- พลาสติก : บรรจุภัณฑ์พลาสติกทุกประเภทที่มีสัญลักษณ์สามเหลี่ยมและมีลูกศรชี้วน สามารถรีไซเคิลได้ ให้ถอดฝาขวด ริน หรือเทสิ่งบรรจุอยู่ในออก บีบ หรือทำให้แบนเพื่อประหยัดเนื้อที่ในการเก็บ แยกเก็บรวมไว้ในถัง สิ่งที่ไม่รีไซเคิลไม่ได้ ได้แก่ ฟิล์มพลาสติกหุ้มอาหาร

- กระป๋องอลูมิเนียม : กระป๋องเครื่องดื่มทุกประเภท สามารถรีไซเคิลได้ ริน หรือเทน้ำออก ตรวจสอบด้วยแม่เหล็ก ถ้าแม่เหล็กดูดได้ แสดงว่าเป็นเหล็ก ไม่ใช่อลูมิเนียม

- กระดาษ : กระดาษที่ใช้ในสำนักงาน กระดาษหนังสือพิมพ์ ถุงกระดาษสีน้ำตาล กล่องกระดาษ เก็บมัดรวมแยกไว้ในถัง กระดาษที่ไม่รีไซเคิล คือ กระดาษเคลือบมัน

ภาคผนวก จ

เครื่องพ่นสารเคมีกำจัดแมลง

ยุงลายเป็นแมลงบินที่เป็นพาหะนำโรคไข้เลือดออกในประเทศไทย การกำจัดยุงลายที่ประหยัดมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย คือการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ซึ่งเป็นการกำจัดลูกน้ำยุงลายอย่างถาวร แต่ในความเป็นจริงการควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีการระบาดของไข้เลือดออกเกิดขึ้นเป็นประจำ วิธีที่ดีที่สุดในการควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออกนั้นจะต้องลดการแพร่กระจายของโรคให้ได้เร็วที่สุด คือ การควบคุมยุงตัวเต็มวัย โดยการใช้สารเคมีกำจัดแมลงชนิดถูกตัวตาย (สัมผัส) พ่นด้วยเครื่องพ่นสารเคมีให้สัมผัสตัวยุงลาย เทคนิคการพ่นสารเคมีให้สัมผัสแมลงบินที่ใช้ในปัจจุบัน องค์การอนามัยโลกแนะนำให้ใช้เทคนิคการพ่นแบบฝอยละเอียด ขนาดเม็ดยาที่พ่นควรมีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 5-27 μm จึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุดในการกำจัดแมลงบิน เพราะขนาดเม็ดยานี้จะลอยฟุ้งคลุมพื้นที่ได้นาน และไปได้ไกลตามกระแสลมธรรมชาติ ส่วนเม็ดยาที่มีขนาดเล็กหรือใหญ่กว่านี้จะไม่มีผลต่อแมลงบินในพื้นที่ เพราะเม็ดยาจะลอยหายไปหรือตกลงดินเร็วเกินไป หากพ่นในที่โล่งหรือด้านในอาคาร เม็ดยาที่มีขนาดใหญ่กว่า 50 μm จะตกลงดินภายในเวลาสั้นๆ เมื่อหมดแรงส่งจากเครื่องพ่นนั้นๆ จึงไม่มีผลต่อแมลงบินเลย

องค์การอนามัยโลกกำหนดวิธีการพ่นแบบฝอยละเอียดว่าควรมีขนาดเม็ดยาเล็กกว่า 50 μm เรียก Aerosol droplet และวิธีการพ่นแบบฝอยละอองควรมีขนาดเม็ดยา 50-100 μm เรียก mist droplet ฉะนั้นในการควบคุมยุงลายด้วยสารเคมีจึงควรใช้เครื่องพ่นสารเคมีที่เรียกว่า aerosol generator จึงจะได้ผลดีที่สุด เครื่องพ่นแบบ aerosol generator บางครั้งอาจเรียกว่า fogging machine หรือ fog generator หรือเครื่องพ่นฝอยละเอียด และหากสารเคมีที่ใช้พ่นเป็นแบบความเข้มข้นสูง ใช้ปริมาณน้อย แต่คลุมพื้นที่ได้มาก ก็อาจมีชื่อเรียกเฉพาะว่า ULV Technique

เครื่อง aerosol หรือ fog generator อาจเรียกชื่อตามเทคนิคการพ่นที่ใช้กำลังงาน หรือชนิดของพลังงานพ่นสารเคมีออกเป็น 2 แบบ ที่นิยมผลิตในปัจจุบัน คือ

1. Cold fog generator หรือเครื่องพ่นฝอยละเอียด เป็นเครื่องพ่นที่ใช้พลังงานกล แรงลมแรงเหวี่ยง สดัดน้ำยาให้แตกตัวออกเป็นเม็ดเล็กๆ ขนาดที่เล็กกว่า 50 μm และชนิดสารเคมีที่ใช้พ่นมักเป็นแบบความเข้มข้นสูง
2. Thermal fog generator หรือเครื่องพ่นหมอกควัน เป็นเครื่องพ่นที่ใช้ความร้อนช่วยในการแตกตัวของน้ำยาออกเป็นละอองเม็ดเล็กๆ อุณหภูมิที่ใช้สูงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของสารตัว

ทำละลายที่มีจุดเดือด หรือจุดระเหิด (Boiling Point or Evaporating Point) ซึ่งมักนิยมนำตัวทำละลายที่มีอุณหภูมิสูง 100 องศาเซลเซียส เพราะถ้าอุณหภูมิสูงกว่านี้จะมีผลในการทำละลายคุณภาพของสารเคมีซึ่งมักจะมีความเข้มข้นต่ำ

เครื่องพ่นอีกประเภทที่มักใช้ทั้งด้านการเกษตรและสาธารณสุข คือ Mist blower หรือ Mist generator หรือเครื่องพ่นฝอยละออง เป็นเครื่องพ่นสารเคมีอีกประเภทหนึ่งที่มักใช้ในงานสาธารณสุขและเกษตร แต่ขนาดเม็ดน้ำยาที่ผลิตได้จะมีขนาด 20-100 μm จำนวนเม็ดน้ำยาส่วนใหญ่จะมีขนาดใหญ่กว่า 50 μm จึงไม่สามารถลอยฟุ้งอยู่ในบรรยากาศได้นานพอที่จะกำจัดแมลงบิน เครื่องพ่น Mist generator มักใช้ในการพ่นสารเคมีที่มีความเข้มข้นปานกลางให้เม็ดน้ำยาฟุ้งตกคลุมพื้นผิวของบริเวณที่พ่นเพื่อกำจัดแมลงกลานมากกว่า และสารเคมีที่ใช้ก็ควรใช้สารเคมีแบบถูกตัวตายและให้ฤทธิ์ตกค้างนาน เช่น การพ่นสารเคมีกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง แมลงวัน เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปว่า เครื่องพ่นแต่ละชนิดมีคุณลักษณะและวิธีการใช้แตกต่างกันไป ผู้ใช้ควรคำนึงถึงความต้องการใช้งานเป็นสำคัญ เครื่องพ่นที่มีมาตรฐานสูงย่อมมีราคาแพงตามไปด้วย เครื่องพ่นมาตรฐานตามลักษณะการใช้งานที่สำคัญนั้น ควรมีลักษณะดังนี้

1. เครื่องพ่นฝอยละเอียด ULV (ULV cold fog generator)

สิ่งสำคัญที่สุด คือ ขนาดเม็ดน้ำยาที่เครื่องผลิตได้ ควรมีขนาดใหญ่สุดไม่เกิน 60 μm ขนาดเม็ดน้ำยาที่ดีที่สุดควรเป็น 5-27 μm เพราะฉะนั้นค่าเฉลี่ยที่องค์การอนามัยโลกใช้บอกคุณภาพเครื่องว่าผลิตเม็ดน้ำยาที่มีคุณภาพสูงสุด คือ ค่า VMD (Volume Median Diameter) เท่ากับ 27 μm หรืออาจบอกว่าจำนวนเม็ดน้ำยาไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 มีขนาดเล็กกว่า 27 μm ซึ่งอาจหมายถึงกว่าร้อยละ 99 ของละอองน้ำยาที่มีขนาดฝอยละเอียด aerosol (ไม่เกิน 50 μm) จะลอยฟุ้งในบรรยากาศได้นานและใช้ประโยชน์ของน้ำยาทุกเม็ดในการกำจัดยุงบิน

2. เครื่องพ่นฝอยละออง (Mist blower)

เครื่องพ่นนี้จะพ่นเม็ดน้ำยาขนาด 20-100 μm และมีค่า VMD = 57 μm หมายถึงร้อยละ 85 มีขนาดเม็ดน้ำยาเล็กกว่า 57 μm แต่จะพบว่าขนาดเม็ดน้ำยาที่สามารถลอยฟุ้งในบรรยากาศได้ดีและนาน (aerosol droplet ที่มีขนาดเล็กกว่า 50 μm) จะมีเพียงร้อยละ 35 เท่านั้น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 65 ที่มีขนาดเม็ดน้ำยาใหญ่กว่า 50 μm จะตกลงสู่พื้นดินในระยะเวลาที่สั้นมาก จึงสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำยาได้เพียง 35 % สำหรับแมลงบิน แต่ในทางตรงกันข้าม หากต้องการพ่นสารเคมีกำจัดแมลงบินบริเวณแหล่งเพาะพันธุ์ เช่น แมลงวันบริเวณกองขยะ แมลงสาบ เครื่องพ่นนี้กลับน่าจะมีประโยชน์กว่าเครื่อง

ฝอยละเอียด ULV แต่หากใช้แทนเครื่อง ULV อาจมีปัญหาเรื่องความสิ้นเปลือง น้ำยาสูงและเมื่อน้ำยาตกลงในบริเวณนั้น ไม่ลอยฟุ้งในบรรยากาศ

3. เครื่องพ่นหมอกควัน (Thermal fog generator)

เครื่องพ่นหมอกควันแบบใช้ความร้อนช่วยในการแตกตัวของสารเคมีรูปของเหลวเป็นละอองเล็กขนาด $0.1-60\ \mu\text{m}$ ขนาดเฉลี่ยของเมื่อน้ำยา (VMD) ขึ้นอยู่กับปริมาณความร้อนและปริมาณสารเคมีที่พ่น ถ้าความร้อนสูงหรือปริมาณสารเคมีที่พ่นออกมาน้อย ขนาดเมื่อน้ำยาก็เล็กกว่าปริมาณสารเคมีที่พ่นมากกว่าในขนาดความร้อนเดียวกัน ปัญหาสำคัญของการใช้เครื่องพ่นหมอกควันแบบใช้ความร้อน คือการสลายตัวของสารเคมีเนื่องจากความร้อน ซึ่งอาจเนื่องมาจากคุณสมบัติของสารเคมีเอง หรืออาจเนื่องมาจากเครื่องพ่นเคมีที่ให้ความร้อนสูงเกินไป โดยปกติเครื่องพ่นหมอกควันที่มีคุณภาพดีควรสามารถควบคุมอุณหภูมิ ณ จุดหรือบริเวณที่น้ำยาสัมผัสความร้อนและแตกตัว ให้บริเวณนี้มีอุณหภูมิระดับที่ไม่ทำลายคุณภาพของสารเคมี หรือมีอุณหภูมิลดลงต่ำกว่า 100 องศาเซลเซียส ซึ่งอาจทดสอบได้โดยการใช้ น้ำแทนสารเคมี หากเครื่องพ่นใดพ่นน้ำออกเป็นละอองโดยสมบูรณ์หรือเป็นไอ แสดงว่าอุณหภูมิจุดนั้นสูงเกินจุดเดือด (100 องศาเซลเซียส) โอกาสทำลายคุณภาพสารเคมีที่ถูกทำลายโดยความร้อนย่อมมีอยู่ แต่จะมากขึ้นขึ้นอยู่กับอุณหภูมิและคุณสมบัติของสารเคมีนั้น และสารเคมีที่แนะนำในเครื่องพ่นหมอกควันจะมีความเข้มข้นต่ำมาก จึงย่อมมีโอกาสลดคุณภาพการพ่นสารเคมีลงได้มาก ฉะนั้น การใช้เครื่องพ่นหมอกควันที่มีคุณภาพต่ำก็ลดประสิทธิภาพของการพ่นหมอกควันลง

เหตุผลในการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะเครื่องพ่น ULV ขนาดเล็ก

1. น้ำหนักเครื่องเปล่าไม่เกิน 13 กิโลกรัม เมื่อรวมน้ำหนักสารเคมีและน้ำมันเชื้อเพลิงแล้ว น้ำหนักไม่ควรเกิน 18 กิโลกรัม เพราะผู้ใช้งานเป็นอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่ไม่คุ้นกับการแบกน้ำหนักและเครื่องสั่น/ร้อน และต้องใช้เวลาในการพ่นต่อครั้งมากกว่า 30 นาที
2. ค่า VMD $30\ \mu\text{m}$ ตามมาตรฐานองค์การอนามัยโลกและใช้ประโยชน์จากเมื่อน้ำยาให้สูงสุด
3. ระยะพ่นไม่น้อยกว่า 8 เมตร เพราะการพ่นวิธีนี้ยืนใกล้หรือชิดบ้าน พ่นจากภายนอกเข้าสู่ในบ้าน ระยะ 1-2 เมตร พ่นให้เข้าสู่บริเวณกลางบ้าน และให้น้ำยาลอยฟุ้งอยู่ในบ้านได้ทั่วถึง
4. เครื่องยนต์ไม่ต่ำกว่า 1.5 แรงม้า เป็นขนาดเครื่องยนต์ที่ให้กำลังน้อยสุด แต่มีประสิทธิภาพและประหยัดและใช้งานได้นานในรอบเครื่องยนต์ที่สูงๆ และไม่ควรรื้อใหญ่เกินไป เพราะจะมีน้ำหนักมาก

5. เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นแบบโรตารี ระบบพัลคม ต้องการใบพัลคมที่แข็งแรงทนทานในการใช้งาน และในการใช้งานระบบโรตารีจะสามารถอัดลมได้ดีกว่าใบพัลคทั่วไป เนื่องจากใบพัลคมอาจบิดงอไม่สามารถอัดลมได้ปริมาณมากพอที่จะทำให้ลมมีความเร็วพอดีน้ำยาให้แตกตัว
6. อัตราพ่น 1-6 ลิตร/ชม. ระบบ ULV มีมาตรฐานการพ่น 0.5-1.0 ลิตรต่อพื้นที่ 10,000 ตารางเมตร (ประมาณ 100 หลังคาเรือน) ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 100 นาที
7. ถังน้ำยาทรงท่น ความจุ 2.5-3.5 ลิตร พื่อการใช้งานตามเทคนิคการพ่น ULV ซึ่งสัมพันธ์กับอัตราการสั่นเปลือยเชื้อเพลิงที่ทำงานได้ไม่เกิน 1 ชั่วโมง แล้วพักเครื่อง

เครื่องพ่นหมอกคว่นขนาดเล็ก

สาระสำคัญ

1. หัวควบคุมอัตราการไหล ต้องคงที่เพื่อควบคุมอัตราการไหลของสารเคมีให้เป็นไปตามอัตราการไหลของสารเคมีต่อพื้นที่ เป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการปรับอัตราการไหลที่อาจน้อย หรือสูงเกินไป และผู้ควบคุมเป็นผู้กำหนดอัตราการไหลตามขนาดหัวควบคุมอัตราการไหล ซึ่งหากติดตั้งภายนอกจะสะดวกในการควบคุมกำกับ และหัวพ่นแต่ละขนาดเหมาะกับสารเคมีสูตรน้ำมันหรือสูตรน้ำไม่เหมือนกัน
2. ปลายท่อต้องมีท่อสวม เพราะเครื่องพ่นที่กรมควบคุมโรคติดต่อใช้อยู่เป็นเครื่องที่ควบคุมอุณหภูมิให้ต่ำกว่า 100 องศาเซลเซียส เมื่อจะพ่นสารเคมีสูตรน้ำมัน หากต่อไปจะใช้สารเคมีสูตรน้ำจะต้องใช้หัวพิเศษจึงจะพ่นสารเคมีสูตรน้ำได้ เพราะเครื่องพ่นที่ใช้เกิดจะไม่สามารถพ่นสารเคมีสูตรน้ำผสมได้

ในกรณีที่กำหนดคุณลักษณะเฉพาะในการจัดซื้อเครื่องพ่นสารเคมีอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เสนอราคาแนบหลักฐานการเป็นผู้แทนจำหน่ายเพื่อการยืนยันว่าผู้ขายสามารถให้บริการอะไหล่ การซ่อมบำรุง และคุณสมบัติของเครื่องพ่นนั้นๆ อาจให้แสดงคู่มือคุณลักษณะของเครื่องพ่นฉบับตัวจริงว่าตรงตามคุณลักษณะเฉพาะของผู้ซื้อที่กำหนด

หมายเหตุ

ปัจจุบันยังไม่แนะนำหารพ่นสารเคมีสูตรน้ำ เพราะในตลาดยังไม่ค่อยมีสารเคมีสูตรน้ำใช้ หากใช้สารเคมีที่มีได้ผลิตมาเพื่อการพ่นสูตรผสมน้ำที่มีการป้องกันการระเหยของน้ำ เม็ดน้ำยาที่มีขนาด 20 μm จะระเหยหายไปภายในเวลา 2-3 นาที เม็ดน้ำยาจึงคลุมพื้นที่ได้ไม่นานพอที่จะสัมผัสกับตัวงู

ตาราง 36 แนวทางการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมยุงพาหะ

วิธีการควบคุม	การควบคุมยุงพาหะ		
	สารเคมี	ยุงลาย	ยุงรำคาญ
ยุงตัวเต็มวัย		เวลาพ่น 09.00-16.30 น.	เวลาพ่น 18.00-20.30 น.
-การพ่นหมอก ควัน (Fogging)	ก. ซูมิโซออน 2%	-พ่นในบ้าน 50-100 มล./ละคร.	-พ่นนอกบ้าน 50 ลิตร/ตารางกม.
	ข. พิริมีฟอสเมธิล 1.6%	-พ่นในบ้าน 50-100 มล./ละคร.	-พ่นนอกบ้าน 50 ลิตร/ตารางกม.
	ค. เคลตาไซค์หรือเรซีเจน	-พ่นในบ้าน 50-100 มล./ละคร.	-พ่นนอกบ้าน 50 ลิตร/ตารางกม.
	ผสมน้ำมันดีเซลหรือน้ำมันก๊าดอัตราส่วน 1 : 49	เครื่องพ่นขนาดเล็ก (Swing Fog) ใช้หัวพ่นขนาด 0.8-1.0	เครื่องพ่นขนาดเล็ก (Swing Fog) ใช้หัวพ่นขนาด 1.0-1.2 เครื่องพ่นขนาดใหญ่ (SN 100) ใช้หัวพ่นขนาด 1.6-2.0
		เวลาพ่น 06.30-10.30 น.	เวลาพ่น 18.00-20.30 น.
-การพ่นฝอย ละออง (ULV)	ก. เคลตาไซค์หรือเรซีเจน	-พ่นนอกบ้านด้วยเครื่อง LECO	-พ่นนอกบ้านด้วยเครื่อง LECO
	ผสมน้ำมันดีเซล หรือน้ำมันก๊าดอัตราส่วน 1 : 9	อัตรา 500 มล./เฮกตาร์ หรือ 150-250 มล./นาที่	อัตรา 500 มล./เฮกตาร์ หรือ 150-250 มล./นาที่
		-พ่นนอกบ้านด้วยเครื่อง FONTAN ใช้หัวพ่น 0.3-0.5	-พ่นนอกบ้านด้วยเครื่อง FONTAN ใช้หัวพ่น 0.3-0.5
		อัตราใช้ 25-50 มล./ละคร.	อัตราการใช้ 25-50 มล./ละคร.
	ข. มาลาไรออน 96% พรีเมียมเกรด	-พ่นนอกบ้านด้วยเครื่อง LECO ในอัตรา 130-150 มล./นาที่	-พ่นนอกบ้านด้วยเครื่อง LECO ในอัตรา 130-150 มล./นาที่
ลูกน้ำยุงพาหะ	ทรายกำจัดลูกน้ำ 1%	-ใช้ในแหล่งเพาะพันธุ์ที่เป็นที่เก็บน้ำขนาดใหญ่ เช่น โถงน้ำ ถึงน้ำ ในอัตราทรายกำจัดลูกน้ำ 1 ช้อนชา (10 กรัม) ต่อ ภาชนะใส่น้ำ 100 ลิตร (5 ปี๊บ) -กำจัดแหล่งน้ำขังขนาดเล็กไม่ให้เป็นที่เพาะพันธุ์โดยการคว่ำ ทำลาย ภาชนะขังน้ำที่ไม่ใช้	

ภาคผนวก จ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 : นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 284

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 28 ถึง 66 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542 มีสาระสำคัญ สรุปได้ต่อไปนี้

1. ภาพรวมของพระราชบัญญัติฯ

พระราชบัญญัติฯ ประกอบด้วยบทบัญญัติรวม 37 มาตรา 4 หมวด และบทเฉพาะกาล ดังนี้

-บททั่วไป (มาตรา 1-5)

-หมวด 1 คณะกรรมการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 6-15)

-หมวด 3 การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากร (มาตรา 23-29)

-หมวด 4 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 30-34)

2. คำจำกัดความ ที่สำคัญได้แก่

2.1 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หมายความว่า

-องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

-เทศบาล

-องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

-กรุงเทพมหานคร (กทม.)

-เมืองพัทยา

-องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

2.2 คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ผู้รักษาการ ได้แก่

3.1 นายกรัฐมนตรี

3.2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

3.3 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

4. คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1 องค์ประกอบ คณะกรรมการมีจำนวน 36 คน ได้แก่

(1) นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน

(2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการ ก.พ. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ อธิบดีกรมการปกครอง

(3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 คน ได้แก่

-ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 คน

-ผู้บริหารเทศบาล 3 คน

-ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร 1 คน

-ผู้บริหารเมืองพัทยา 1 คน

(4) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

-ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

-ด้านการพัฒนาท้องถิ่น

-ด้านเศรษฐศาสตร์

-ด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น

-ด้านกฎหมาย

4.2 อำนาจและหน้าที่ ที่สำคัญ ได้แก่

(1) จัดทำแผนการกระจายอำนาจฯ และแผนปฏิบัติการเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และรายงานต่อรัฐสภา

(2) กำหนดการจัดระบบการบริการสาธารณะ ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

(3) ปรับปรุงสัดส่วนภาษีและอากรและรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(5) ประสานการถ่ายโอนข้าราชการ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และพนักงานรัฐวิสาหกิจ ระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(6) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการกระจายอำนาจ การอนุมัติ หรือการอนุญาตตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องขออนุมัติ หรือขออนุญาตไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(7) เสนอแนะมาตรการด้านการเงิน การคลัง การภาษีอากร การงบประมาณ และการรักษาวินัยทางการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(8) เสนอแนะการตราพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ออกกฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

(9) เร่งรัดให้มีการตราพระราชบัญญัติ ออกกฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับ ระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

(10) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรเงินงบประมาณ ที่จัดสรรเพิ่มขึ้นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจส่วนกลาง

(11) พิจารณาลักษณะการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(12) เสนอแนะและจัดระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

5. สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ให้มีสำนักงานฯ ในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อให้งานของคณะกรรมการฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ให้หัวหน้าสำนักงานฯ เป็นเลขานุการคณะกรรมการฯ

6. การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

พระราชบัญญัตินี้กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะแบ่งตามประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1) องค์กรฯ ที่มีอำนาจหน้าที่จัดการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนโดยตรงได้แก่ เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด ให้มีอำนาจและหน้าที่ของกลุ่มนี้ กำหนดไว้ในมาตรา 16

2) องค์กรฯ ที่มีอำนาจหน้าที่จัดการบริการสาธารณะในระดับจังหวัด นอกเหนือจากที่กลุ่มแรกจัดการเอง หรืองานที่กลุ่มแรกจัดการเองโดยลำพังไม่ได้ ซึ่งได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ให้มีอำนาจหน้าที่กำหนดไว้ในมาตรา 17

3) องค์กรฯ ที่มีอำนาจหน้าที่จัดการบริการสาธารณะครอบคลุมทั้งเขตจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่จังหวัด ให้มีอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 16 และ มาตรา 17 รวมกัน

ตาราง 37 อำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรุงเทพมหานคร (ตามมาตรา 16 และมาตรา 17)	
เทศบาล เมืองพัทยา องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) (ตามมาตรา 16)	องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (ตามมาตรา 17)
(1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง	(1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และ
(2) การจัดให้มีและบำรุงรักษา ทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ	ประสานการจัด ทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
(3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ	(2) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
(4) การสาธารณสุข โภชนา และการก่อสร้างอื่น ๆ	(3) การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
(5) การสาธารณสุข การฝึก และประกอบอาชีพ	(4) การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
(6) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน	(5) การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
(7) การส่งเสริมการท่องเที่ยว	(6) การจัดการศึกษา
(8) การจัดการศึกษา	(7) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
(9) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส	(8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
(10) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น	
(11) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการที่อยู่อาศัย	
(12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการที่อยู่อาศัย	

ตาราง 37 (ต่อ)

กรุงเทพมหานคร (ตามมาตรา 16 และมาตรา 17)	
เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อปต.) (ตามมาตรา 16)	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (ตามมาตรา 17)
(13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	(9) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม
(14) การส่งเสริมกีฬา	(10) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม
(15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน	(11) การกำจัด มูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม
(16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น	(12) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ
(17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง	(13) การจัดการและดูแลสถานียขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
(18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย	(14) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
(19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล	(15) การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน และการทำการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหกรณ์
(20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน	(16) การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
(21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์	(17) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
(22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์	(18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
(23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ	(19) การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
(24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	(20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
(25) การผังเมือง	(21) การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร
(26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร	(22) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
(27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ	(23) การจัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด
(28) การควบคุมอาคาร	
(29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	

ตาราง 37 (ต่อ)

กรุงเทพมหานคร (ตามมาตรา 16 และมาตรา 17)	
เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (ตามมาตรา 16)	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (ตามมาตรา 17)
(30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	(26) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น
(31) กิจกรรมอื่นใด ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด	(27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส (28) จัดทำกิจกรรมอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (29) กิจกรรมอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

7. การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากร

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) เทศบาลเมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด อาจมีรายได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23
- 2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อาจมีรายได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 24
- 3) กรุงเทพมหานคร (กทม.) อาจมีรายได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 25
- 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่จังหวัด อาจมีรายได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 และมาตรา 24

ตาราง 38 การแบ่งกลุ่มประเภทรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่กำหนดไว้ใน
พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล(อปต.) (ตามมาตรา 23)	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (ตามมาตรา 24)	กรุงเทพมหานคร (ตามมาตรา 25)
1. รายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง		
-ภาษีโรงเรือนและที่ดิน		-ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
-ภาษีบำรุงท้องที่		-ภาษีบำรุงท้องที่
-ภาษีป้าย		-ภาษีป้าย
-อากรฆ่าสัตว์		-อากรฆ่าสัตว์
	-ภาษีน้ำมัน	-ภาษีน้ำมัน
	-น้ำมันเบนซิน	-น้ำมันเบนซิน
	-น้ำมันดีเซล	-น้ำมันดีเซล
	-ก๊าซปิโตรเลียม	-ก๊าซปิโตรเลียม
	-ภาษียาสูบ	-ภาษียาสูบ
	-ค่าธรรมเนียมโรงแรม	-ค่าธรรมเนียมโรงแรม
2. รายได้ที่ส่วนกลาง เก็บและจัด สรรแบ่งให้ท้องถิ่น		
-ภาษีมูลค่าเพิ่ม	-ภาษีมูลค่าเพิ่ม	-ภาษีมูลค่าเพิ่ม
-ค่าธรรมเนียมสนามบิน		-ค่าธรรมเนียมสนามบิน
-ภาษีการพนัน		-ภาษีการพนัน
-ภาษีเพื่อการศึกษา	-ภาษีเพื่อการศึกษา	-ภาษีเพื่อการศึกษา
-ค่าใช้น้ำบาดาล		
3. รายได้ส่วนกลางจัดเก็บให้		
-ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน สิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์		-ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียน สิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์
-ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ และล้อเลื่อน	- ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และ ล้อเลื่อน	-ภาษาและค่าธรรมเนียมรถ ยนต์และล้อเลื่อน

ตาราง 38 (ต่อ)

เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) (ตามมาตรา 23)	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (ตามมาตรา 24)	กรุงเทพมหานคร (ตามมาตรา 25)
4. รายได้ที่ส่วนกลางจัดเก็บเพิ่มให้ท้องถิ่น		
-ภาษีธุรกิจเฉพาะ	-ภาษีธุรกิจเฉพาะ	-ภาษีธุรกิจเฉพาะ
-ภาษีสรรพสามิต		-ภาษีสรรพสามิต
-ภาษีสุรา		-ภาษีสุรา
-ค่าแถมป้ายาสูบ		-ค่าแถมป้ายาสูบ
-ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต		-ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต
-ขายสุรา		-ขายสุรา
-เล่นการพนัน		-เล่นการพนัน
5. รายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ		
-ค่าภาคหลวงแร่	-ค่าภาคหลวงแร่	-ค่าภาคหลวงแร่
-ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม	-ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม	-ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม
-อากรรังนก	-อากรรังนก	
6. ค่าธรรมเนียมและรายได้อื่น		
-ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าตอบแทนและค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหน้าที่	-ค่าธรรมเนียมค่าใบอนุญาตค่าตอบแทนและค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหน้าที่	-ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าตอบแทนและค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหน้าที่
-ค่าธรรมเนียมใด ๆ จากผู้ซึ่งใช้หรือได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะที่จัดขึ้น โดยออกเป็นข้อบัญญัติ	-ค่าธรรมเนียมใด ๆ จากผู้ซึ่งใช้หรือได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะที่จัดขึ้นโดยออกเป็นข้อบัญญัติ	-ค่าธรรมเนียมใด ๆ จากผู้ซึ่งใช้หรือได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะที่จัดขึ้น โดยออกเป็นข้อบัญญัติ
-รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ	-รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ	-รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
-ค่าธรรมเนียมอื่นใดที่ไม่ขัดกับกฎหมายโดยออกเป็นข้อบัญญัติ	-ค่าธรรมเนียมอื่นใดที่ไม่ขัดกับกฎหมายโดยออกเป็นข้อบัญญัติ	-ค่าธรรมเนียมอื่นใดที่ไม่ขัดกับกฎหมายโดยออกเป็นข้อบัญญัติ

8. รายรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ทุกประเภท) อาจมีรายรับตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 28 ดังต่อไปนี้

- (1) รายได้จากทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (2) รายได้สาธารณูปโภค
- (3) รายได้จากการพาณิชย์และการทำกิจการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่น

จากสหการ

(4) ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ ค่าตอบแทน หรือรายได้อื่นใดตามที่มิ
กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- (5) ค่าบริการ
- (6) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- (7) เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศองค์การต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (8) รายได้จากการจำหน่ายพันธบัตร
- (9) เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์การหรือนิติบุคคลต่าง ๆ
- (10) เงินกู้จากต่างประเทศ องค์การต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ
- (11) เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- (12) เงินช่วยเหลือหรือเงินค่าตอบแทน
- (13) รายได้ จากทรัพย์สินของแผ่นดิน หรือรายได้จากทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการ
การมุ่งหากำไรในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (14) รายได้จากค่าธรรมเนียมพิเศษ

9. เป้าหมายของแผนการกระจายอำนาจ ที่สำคัญได้แก่

- (1) เป้าหมายให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ให้แก่องค์
กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลาสี่ปี
- (2) เป้าหมายการเพิ่มสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้ของรัฐบาลเป็น
  - พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20
  - พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35
- (3) ให้จัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะในเขต
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็น

10. การจัดทำแผนปฏิบัติการ

ให้คณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ และแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการ

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการในการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากร

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายจำเป็น

(4) จัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดนโยบายและมาตรการกระจายบุคลากรจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคไปสู่ส่วนท้องถิ่น

11. การทบทวนแผนฯ

ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนแผนการกระจายอำนาจที่ได้ดำเนินการไปแล้วทุกระยะไม่เกิน 5 ปี

12. บทเฉพาะกาล

(1) ให้คณะกรรมการจัดทำแผนกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการภายในเวลา 1 ปี

(2) ให้นายกรัฐมนตรีให้มีการเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิภายในเวลา 60 วัน

ภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการ

ตาราง 39 ภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

ภารกิจสำคัญ	ผู้รับผิดชอบดำเนินการ	กำหนดเวลา
ก. ภารกิจเร่งด่วน	นายกรัฐมนตรี	ภายใน 60 วัน
1. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเป็นกรรมการ จำนวน 12 คน ตามมาตรา 6 (3) และดำเนินการให้แล้วเสร็จ	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการฯ	

ตาราง 39 (ต่อ)

ภารกิจสำคัญ	ผู้รับผิดชอบดำเนินการ	กำหนดเวลา
2. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นกรรมการจำนวน 12 คน ตามมาตรา 6(4) และดำเนินการให้แล้วเสร็จ	นายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกฯ สำนักงานคณะกรรมการฯ	ภายใน 60 วัน
3. แต่งตั้งกรรมการจากหน่วยงานของรัฐที่กำหนดไว้ในมาตรา 6(2) จำนวน 11 คน	นายกรัฐมนตรี สำนักงานปลัดสำนักนายกฯ สำนักงานคณะกรรมการฯ	ภายใน 60 วัน
4. จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ชั่วคราวและถาวร)	นายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี	เร็วที่สุด
5. กำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดที่ระบุเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ	คณะกรรมการ สำนักงานกระจายอำนาจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เร็วที่สุด
6. จัดทำแผนการกระจายอำนาจฯ และแผนปฏิบัติการ	คณะกรรมการ สำนักงานกระจายอำนาจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ภายใน 1 ปี
7. เพิ่มสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้ของรัฐบาลให้เป็นไปไม่น้อยกว่าร้อยละ 20	คณะกรรมการ สำนักงานกระจายอำนาจ สำนักงานประมาณ กระทรวงการคลัง กระทรวงที่ทำงานซ้ำซ้อนกับท้องถิ่น	ภายในปี 2544 (แต่ต้อง รีบเสนองบประมาณ รายจ่ายประจำปี 2544 ให้สอดคล้องกับเป้า หมายนี้)

ตาราง 39 (ต่อ)

ภารกิจสำคัญ	ผู้รับผิดชอบดำเนินการ	กำหนดเวลา
8. ปรับปรุงระบบภาษีที่เกี่ยวข้องกับ ท้องถิ่นและแก้ไขหรือตรากฎหมายที่ เกี่ยวข้อง	คณะกรรมการ กระทรวงการคลัง กระทรวงที่เกี่ยวข้อง	ดำเนินการตามแผน ปฏิบัติการกำหนด
9. ปรับปรุงระบบงบประมาณเพื่อ การถ่ายโอนงบประมาณให้แก่ท้องถิ่น	คณะกรรมการ สำนักงบ ประมาณหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เร็วที่สุด
10. แก้ไขหรือตรากฎหมายที่เกี่ยว ข้องกับอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น	คณะกรรมการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงที่เกี่ยวข้อง	ดำเนินการตามแผน ปฏิบัติการกำหนด
ข. ภารกิจต่อเนื่อง		
1. ถ่ายโอนภารกิจให้แก่ท้องถิ่น	คณะกรรมการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ภายใน 4 ปี
2. เพิ่มสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อราย ได้ของรัฐบาลให้เป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 35	คณะกรรมการ สำนักงบประมาณ กระทรวง การคลัง กระทรวงที่เกี่ยวข้อง	ภายในปี 2549
3. ทบทวนแผนกระจายอำนาจที่ ดำเนินการไปแล้ว	คณะกรรมการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ทุก 5 ปี

ภาคผนวก ข การกำหนดรหัสตัวแปร

ตาราง 40 ความหมายของรหัสในโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลของคำถามปลายเปิด

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
1	H1	1	ไม่ระบุเหตุผล
	เหตุผลที่ อบต.	2	เน้นโครงสร้างพื้นฐาน
	ไม่จัดสรร	3	ได้รับงบประมาณถ่ายโอน
	งบประมาณ	4	งบประมาณจำกัด
	ด้านอนามัย	5	เป็นงานของสาธารณสุข
	สิ่งแวดล้อม	6	ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้
		7	มีวัสดุเพียงพออยู่แล้ว
2	I	1	กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
	หน่วยงานที่	2	ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต
	สนับสนุน	3	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
	งบประมาณ	4	สำนักงานสิ่งแวดล้อม
	ด้านอนามัย	5	กรมโยธาธิการ
	สิ่งแวดล้อมให้	6	กรมทรัพยากรธรณี
	อบต.	7	องค์การบริหารส่วนจังหวัด
3	J1-J3	00	ไม่มี
	หน่วยงาน	01	กรมควบคุมมลพิษ
	ที่สนับสนุน	02	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
	คู่มือปฏิบัติงาน	03	08 (ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต)
	ด้านสิ่งแวดล้อม	04	กระทรวงสาธารณสุข
	ให้ อบต.	05	กรมอนามัย
		06	กระทรวงวิทย์ฯ
		07	กองราชการส่วนตำบล
		08	ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต
		09	ศูนย์ความหลากหลายทางชีวภาพ
		10	08 (ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต)
		11	มหาวิทยาลัยมหิดล
		12	ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต + มอ.

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
3	J1-J3	13	มอ.
		14	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
		15	ไม่ระบุ
		16	อบต.จัดทำเอง
		17	กรมทรัพยากรธรณี
		18	สำนักงานจังหวัด
		19	ศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย
		20	กรมโยธาธิการ
		21	รพช.
		22	สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค
		23	กระทรวงเกษตรฯ
		24	อบต.
		25	อบจ.
		26	เทศบาล
4	L2 ปลัด หรือ พนักงาน อบต. เลขอบรมเรื่อง	01	การจัดทำข้อบังคับตำบล
		02	การควบคุมโรคติดต่อ
		03	พ.ร.บ.สาธารณสุข
		04	การจัดการมูลฝอย
		05	การจัดทำแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อม
		06	การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
		07	น้ำเสีย
		08	เมื่อนำอยู่
		09	การดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับ อบต.
		10	ผู้นำ อบต.ด้านสิ่งแวดล้อม
		11	อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม/การปลูกจิตสำนึก
		12	โรคเอดส์
		13	การจัดการสิ่งแวดล้อม

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
4	L2	14	การเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำ
		15	การผลิตจุลินทรีย์ EM
		16	อนามัยสิ่งแวดล้อม
		17	สุขาภิบาลอาหาร
		18	เหตุรำคาญ
		19	กิจการที่น่ารังเกียจ (พ.ร.บ.สาธารณสุข)
		20	การบริหารประปาหมู่บ้าน
		21	การกำจัดขยะอุตสาหกรรม
		22	การรีไซเคิล
5	L3 จัดอบรม โดยหน่วยงาน	01	ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม เขต
		02	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
		03	หน่วยควบคุมโรคติดต่อที่นำโดยแมลง
		04	กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ
		05	สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค
		06	สำนักงานจังหวัด
		07	มอ.(คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม)
		08	มหาวิทยาลัยมหิดล
		09	06 (สำนักงานจังหวัด)
		10	กรมควบคุมมลพิษ
		11	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
		12	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
		13	สถานีอนามัย
		14	อบต.
		15	กระทรวงสาธารณสุข
		16	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
		17	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
		18	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะวิศวกรรมศาสตร์)

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
5	L3	19	องค์การบริหารส่วนจังหวัด
		20	หอการค้าจังหวัด
		21	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
		22	มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
		23	กรมการปกครอง
		24	เทศบาล
		25	ศูนย์บริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย
		26	บริษัทปูนซิเมนต์ตราช้าง
		27	สถาบันราชภัฏ
		28	กรมการสาธารณสุขผู้แทนราษฎร
		29	กรมโยธาธิการ
		30	มอ. (คณะทรัพยากรธรรมชาติ)
6	R1 เหตุผลที่ อบต. ไม่บริการ จัดเก็บมูลฝอย	1	ไม่มีสถานที่ทิ้งมูลฝอย
		4	ไม่ระบุเหตุผล
		5	ยังไม่มีปัญหา
		6	กำลังดำเนินการ
		7	งบประมาณจำกัด
		8	ไม่คุ้มค่าการลงทุน
		9	มีเตาเผาทุกหมู่บ้าน
7	S1 เหตุผลที่ไม่ บริการน้ำประปา	1	กรรมการหมู่บ้านดำเนินการอยู่แล้ว
		4	พื้นที่ไม่เคื่องร่อนเรื่องน้ำ
		5	ไม่ระบุเหตุผล
		6	ไม่มีแหล่งน้ำ
		7	มีประปาส่วนภูมิภาคให้บริการ
		8	ชาวบ้านใช้น้ำประปาภูเขา
		9	งบประมาณจำกัด

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
8	S5 วิธีการอื่นๆ ที่ อบต. ดำเนิน การเรื่องน้ำ	1	-
		2	แจกน้ำ
		3	สนับสนุนถังเก็บน้ำ
		4	สนับสนุนโอ่ง
		5	ตั้งกรรมการรับผิดชอบ
		6	ประปาภูเขา
		8	เจาะบ่อบาดาล
		9	ขุดบ่อน้ำ
9	T1 เหตุผลที่ไม่มี การควบคุม โรคไขเลือดออก	1	อบต. ไม่มีบุคลากรสาธารณสุข
		3	กำลังดำเนินการ
		4	ไม่มีปัญหา
		5	ไม่ระบุเหตุผล
		6	งบประมาณจำกัด
		7	อบต. ไม่มีความรู้ในการควบคุมโรค
		8	เป็นหน้าที่ของสถานีนามัย
		9	อุดหนุนงบประมาณให้สถานีนามัยดำเนินการ
10	U1 เหตุผล ที่ไม่มีการออก ข้อบังคับตำบล	1	ขาดความรู้
		3	ใช้ พ.ร.บ. สาธารณสุข
		4	ไม่มีปัญหา
		5	กำลังดำเนินการ
		6	ขาดบุคลากร
		7	สภาไม่เห็นชอบ
		8	ขาดความพร้อม
11	U2-U4 ข้อบังคับตำบล ด้านสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ที่ อบต. มีใช้	01	การจัดตั้งปฏิคมมูลฝอย
		02	กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
		03	ตลาด
		04	การควบคุมและจำหน่ายอาหาร
		05	การจำหน่ายสินค้าในที่ หรือทางสาธารณะ

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
11	U2-U4	06	สถานที่จำหน่ายอาหาร และสะสมอาหาร
		07	การใช้น้ำประปา
		08	การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของบ้านเมือง
		09	ควบคุมการเลี้ยงสุนัข
		10	ควบคุมโรคไข้เลือดออก
		11	พัฒนา ปรับปรุงดูแลความสะอาดแม่น้ำลำคลอง
		12	การควบคุมการเลี้ยงสัตว์และปล่อยสัตว์
		13	การแต่งผม
		14	ห้ามสถานประกอบการส่งเสียงรบกวนในยาม วิกาล
		15	การควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย
		16	กิจการค้าที่น่ารังเกียจ
		17	การจัดเก็บและถนอมอาหาร
		18	ควบคุมเหตุรำคาญ
		19	ควบคุมอาหาร น้ำ น้ำแข็ง
		20	ควบคุมอาคาร
		21	ควบคุมอาคาร ร้านค้า แผงลอย
		22	รถคู่คี่สิ่งปฏิกูล
12	V1-V3 อบต.ต้องการ อบรมเรื่อง	01	พ.ร.บ.สาธารณสุข
		02	การจัดการมูลฝอย
		03	การปลูกจิตสำนึกในการรักษา สวล.
		04	การควบคุมมลพิษ
		05	การสำรวจ/การจัดทำแผน สวล.
		06	โรคติดต่ออันตรายในท้องถิ่น
		07	อนามัย สวล.
		08	การบำบัดน้ำเสีย

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
12	V1-V3	09	สุขาภิบาลอาหาร
		10	การใช้สารเคมี
		11	ประปาหมู่บ้าน และการพัฒนาแหล่งน้ำ
		12	สุขาภิบาล
		13	การจัดการสาธารณสุขปโคค
		14	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
		15	การปรับปรุงภูมิทัศน์
		16	การควบคุมมลพิษทางน้ำ
		17	สุขภาพอนามัยของประชาชน
		18	โภชนาการ
		19	กฎหมายการรักษาพยาบาลใน อบต.
		20	กฎหมาย สวล.ที่เกี่ยวกับ อบต.
		21	กฎหมาย สวล.
		22	การจัดทำข้อบังคับตำบลด้าน สวล.
		23	การตรวจสอบคุณภาพน้ำ
		24	โรคที่เกิดจาก สวล.เป็นพิษ
		25	การแก้ปัญหา/การรักษา/การจัดการ สวล.
		26	การตรวจสอบสถานประกอบการด้าน สวล.
		27	การแก้ปัญหาจากถิ่นจาก
		28	เหตุรำคาญ
		29	มลภาวะจากโรงงาน
		30	การบริหารประปาหมู่บ้าน
		31	เมื่อน้ำอยู่
		32	สถานที่จำหน่ายและสะสมอาหาร
		33	งานสาธารณสุขมูลฐาน
		34	การดำเนินการเมื่อมีเหตุร้องเรียน
		35	การดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืน

ตาราง 40 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	รหัส	ความหมาย
12	V1-V3	36	การกำจัดวัชพืช การบำรุงดิน การอนุรักษ์น้ำ
		37	การใช้สารธรรมชาติแทนสารเคมีในการเกษตร
		38	ยาเสพติด
		39	การใช้เครื่องพ่นหมอกควัน ทรายอะเบท
		40	การจัดการขยะอันตราย
		41	การรีไซเคิล
		42	การจัดทำผังเมืองชุมชน
		43	การดูแลระบบประปา
		44	บทบาทของส่วนสาธารณสุขใน อบต.
		45	การวางแผน สวท.
		46	การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข
		47	การของบประมาณจากส่วนกลาง
		48	การกำจัดกลิ่นอุจจาระสัตว์เลี้ยง
		49	พ.ร.บ.อาคาร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายวีระพงศ์ จินะดิษฐ์
วัน เดือน ปีเกิด 31 มีนาคม 2506
วุฒิการศึกษา
วุฒิ ชื่อสถาบัน ปีที่สำเร็จการศึกษา
สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล 2540

ทุนการศึกษาที่ได้รับระหว่างการศึกษา

ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์จากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (98,500.00 บาท)

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง

สถานที่ทำงาน

นักวิชาการสาธารณสุข

สถานีนอนามัยตำบลทุ่งใหญ่

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา